

RANA KOMMUNE

Budsjett 2020 Økonomiplan 2020-2023

Kommunestyrets

vedtak

17.desember 2019

Saksprotokoll - Kommunestyret - 17.12.2019 - sak 131/19

Vedtak:

Rådmannens innstilling vedtas med følgende endringer og tillegg:

Engangsbevilgning:

HOLF	1,0
Frivilligsentralen	0,25
Innkjøp av sensorteknologi trygghetsalarm	2.0
Tidlig innsats lese, skrive regne	2.0
<u>SUM</u>	<u>5.25</u>
Inndekning: Disposisjonsfondet	5.25

Det gis en bevilgning på 2.1 mill. kroner for 2020 for å opprettholde demenslaget.

Følgende verbalforslag ble vedtatt:

3-partssamarbeidet

Rådmannen bes om å utrede og legge fram en sak om at Rana kommune skal være modellkommune.

Tilflyttingsteam

Rådmannen bes om å utrede og legge fram en sak til politisk behandling om etablering av et eget tilflyttingsteam i Rana kommune, etter modell fra Narvik kommune.

Kommunens innkjøpsreglement.

Rana kommune skal være en seriøs innkjøper. Innkjøpsmakta skal brukes til å bekjempe sosial dumping, fremme det seriøse og organiserte arbeidslivet, til å stille miljøkrav og til å stimulere frem flere læreplasser.

Rådmannen bes om å utrede en forsterking av kommunens innkjøpsreglement med fokus på å stille strengere miljøkrav i alle nyanskaffelser i kommunen. Det vises i denne forbindelse til innkjøpsreglementene i Oslo og Trondheim kommune.

Miljøkjøpesenter

Rådmannen bes utrede og legge fram en sak for politisk behandling om etablering av et miljøkjøpesenter som kan inneholde gjenbruksbutikker, BUA (gratis utlån av sportsutstyr), skomakere, sykkelreparatører, tekstilreparatører med flere. Saken må sees i sammenheng med Rana kommunes inkluderingspolitikk.

Klimabudsjett

Rådmannen bes om å utrede forslag til klimabudsjett med tilhørende handlingsplan hvor FNs bærekraftsmål legges til grunn, med samme målsetting som Norge har satt seg nasjonalt. Klimabudsjettet skal inneholde oversikt over tiltakene som må til for å nå kommunens klimamål, plassere ansvaret for gjennomføring og følges opp som en del av den ordinære budsjett og virksomhetsstyringen. Forslaget framlegges for politisk behandling i juni 2020 og sendes på høring, slik at endelig behandling av klimabudsjett med handlingsplan kan behandles av kommunestyret knyttet til budsjettbehandlingen i desember 2020. Det vises i denne forbindelse til arbeidet med dette i Fredrikstad og Oslo.

Piggdekkbegyr

Rådmannen bes om å utrede og legge fram en sak til politisk behandling om innføring av piggdekkgebyr og panteordning for gamle piggdekk i bytte med piggfridekk i Rana kommune. Saken legges fram for politisk behandling i juni 2020. Ordningen innføres fra vinteren 2020/2021. Det vises til tilsvarende ordninger i Oslo og Trondheim kommuner. Inntektene for ordningen skal gå til videre utbygging av gang- og sykkelstier i Rana.

Klimatiltak diffuse utslipp og svevestøv

Rådmannen bes om å legge fram et forslag til handlingsplan for Rana kommune med industrien i Rana og med Statens veivesen om tiltak for å redusere diffuse utslipp og svevestøv i Rana. Saken må løses gjennom felles møter og høringer.

Anskaffelse av kommunale kjøretøyer- miljøkrav

Når Rana kommune anskaffer nye kjøretøy skal disse være utslippsfrie så langt det er mulig. Rådmannen bes om at saken utredes og legges fram for politisk behandling.

Utslippsfrie anleggsplasser

Rådmannen bes om å utrede og utarbeide forslag til opptrappingsplan for utslippsfrie anleggsplasser med mål om å kutte utslipp.

Fjernvarmetilknytning

Rådmannen bes om å utrede og legges fram forslag til hvordan man kan tilknyttes flere bygg til fjernvarme der dette er mulig. Det er allerede vedtatt tilknytningsplikt for nybygg over 500 kvm innenfor konsesjonsområdet. Rådmannen bes om kommunens regelverk og nasjonalt regelverk gjennomgås med tanke på økt tilknytning til fjernvarmenettet.

Plan for økt sykkelbruk i Rana

Rådmannen bes om å utrede og legge fram en sak til politisk behandling om at Rana kommune skal bli en del av det nasjonale sykkelbynettverket. Rådmannen bes om å utrede og legge fram forslag til tiltak for å oppnå målet om at sykkeltrafikken skal utgjøre minst 8 % av trafikken i Ranas bynære områder. Det vises i denne sammenhengen til eksisterende plan for sammenhengende sykkelveinett i Rana.

Kjøttfri mandag i kommunale kantiner og institusjoner

Rådmannen bes om å utrede og framlegge sak til politisk behandling om etablering av kjøttfri mandag i alle kommunale kantiner og institusjoner, samt sikre vegetariske alternativer alle dager.

Ranfjorden og nasjonalt laksevassdrag

Rådmannen bes om å utrede og legge fram forslag til tiltaksplan for hvordan gift- og miljøskadelige stoffer i Ranfjorden kan komme inn under administrativ norm innen 2023.

Kollektivtilbudet

Rådmannen bes utrede og legge fram forslag til hvordan Rana kommune i samarbeid med Nordland fylkeskommune kan arbeide for konkurransedyktige billettpriser på kollektivtransport og gode rabattordninger for barn og ungdom.

Rana som EL-bussby

Rådmannen bes om å utrede hvordan Rana kommune i samarbeid med fylkeskommunen kan oppnå at Rana kommune blir EL-buss by.

Etablering av KF Bygg

Rådmannen bes om å utrede og framlegge en sak for politisk behandling om opprettelse av KF Bygg i Rana kommune. Foretaket skal bestå av dagens byggdrift og reinhold.

Kommunestyret skal være generalforsamling og må godkjenne salg av bygg. Ansattes lønns- pensjons- og arbeidsvilkår skal ligge fast og ikke forringes. Organiseringen skal evalueres etter 3 år.

Amnesti for gamle eiendommer og reguleringsplaner

Rådmannen bes om å utrede og legge fram for politisk behandling en sak om amnesti for gamle eiendommer med reguleringsplaner og /eller byggeår fra før 1985.

Parkeringsordning i Mo i Rana sentrum

Rådmannen bes om å utrede og legge fram en sak for politisk behandling om innføring av gratis parkering i Mo i Rana sentrum under forutsetning av at næringslivet tar ansvar for kontroll, brøyting, strøing og kosting og øvrig vedlikehold.

Lekeplass i sentrum

Rådmannen bes om å utrede og legge fram forslag til politisk behandling om etablering av ny stor lekeplass i sentrum. Saken sees i sammenheng med sentrumsutviklingen og samarbeidet med de private aktørene i Mo i Rana sentrum.

Skjenketider

Rådmannen bes om å framlegge en sak for politisk behandling om utvidelse av skjenketidene slik at de harmoniserer med de øvrige byene i Nord-Norge.

Mobil og nettdekning

Rådmannen bes om å utrede og legge fram et forslag til hvordan kommunen i samarbeid med fylkeskommunen kan etablere samarbeids- og finansieringsordninger som sikrer mobil- og nettdekning i hele kommunen. Det vises i denne sammenheng til Trøndelagsmodellen.

Nytt sykehjem

Rådmannen bes om å utrede og legge fram forslag til tomt og finansiering av et nytt sykehjem. Utredningen skal vektlegge miljøkrav, større satsing på velferdsteknologi og digitalisering. Bygging av nytt sykehjem må framskyndes og startes i løpet av inneværende valgperiode.

Heltidskultur

Rådmannen bes om å utrede og legge fram forslag til politisk behandling om etablering av et heltidskulturprosjekt i helse- og omsorgssektoren.

Prosjektet skal inneholde:

1. Minimum 90 % av stillingene som skal lyses ut skal ha 100 % stilling.
2. Det skal ikke være lov å lyse ut stillinger under 50 % med unntakt av rekrutteringsstillinger for sykepleiestudenter.
3. Deltidsstillinger skal lyses ut internt og benyttes til å øke stillingsbrøker.
4. Kommunestyret skal få kvartalsvis rapport om framgang i andel heltidsstillinger i sektoren.
5. Kommunestyret skal få en sak med status og oppfølging av prosjektet med heltid i sektoren årlig.

Samarbeid med frivillig sektor

Rådmannen bes om å utrede og legge fram sak til politisk behandling om igangsetting av et prøveprosjekt hvor det skal legges til rette for å samskape med og involvere frivillige lag og organisasjoner og ideelle aktører i eldreomsorgen etter inspirasjon fra barnehagedriften i kommunen.

Følgende prinsipper skal legges til grunn for dette:

1. Det legges vekt på samskaping og innovasjon i prøveprosjektet
2. Ansattes lønns, pensjons- og arbeidsvilkår ligger fast og skal ikke forringes
3. Kommunen skal ha fullt innsyn i og kontroll over dimensjoneringen.

Trygghetsalarm

Rådmannen bes om å utrede og legge fram sak til politisk behandling om innføring av trygghetsalarm til alle som trenger det i Rana kommune. Det vises i denne sammenheng til hvordan dette er innført i blant annet Bodø kommune.

Eldres aktivitetsdag

Rådmannen bes å legge fram en sak om etablering av eldres aktivitetsdag. Hensikten er å stimulere til mer aktivitet for den eldre aldersgruppen, ved at relevante lag og foreninger kan samles og få vist fram bredden og tilbudet i Rana. Eldres aktivitetsdag kan løses i samarbeid mellom det frivillige, kommunen, næringsliv og andre aktører som teater, museum mm.

Aktivitetsdagen kan f.eks. være en messedag der eldre kan møte ulike kor, få kjennskap til kurstilbud, frivillige foreninger som trenger flere frivillige, treningstilbud, seniordans, bok- og skriveklubber, bridge, turforeninger, interesseforeninger, workshops for nye aktiviteter, foredrag på biblioteket med valgfrie emner fra kosthold til tanker og utfordringer, kinoforestillinger eventuelt gjensyn med ungdomstidas "blockbusters", "Lygarkveld" på teateret mm.

Stabil primærhelsetjeneste

Rådmannen bes om å utrede og legge fram for politisk behandling en plan for å sikre bedre rekruttering til fastlegeordningen. Alternative driftsformer må være en del av utredningen.

HOLF (Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier)

HOLF prosjektet videreføres som en engangsbevilgning i 2020. Rådmannen bes om å utrede hvordan tiltaket kan innarbeides i den ordinære driften i NAV fra 2021.

Pårørendekontakt i rus- og psykiatritjenesten:

Rådmannen bes om å utrede og legge fram sak til politisk behandling om innføring av pårørendekontakt vi rus- og psykiatritjenesten.

Fra leie til eie

Rådmannen bes om å framlegge en rullering av boligsosial handlingsplan med alternative ordninger for fra leie til eie. Det må også vurderes tettere samarbeid med Husbanken for å utvikle nye modeller for finansiering av dette tilbudet.

Nye boformer for eldre

Rådmannen bes om å utrede og legges fram sak til politisk behandling om ulike modeller for boformer for eldre.

Aktivitetstilbud for personer med funksjonsnedsettelse

Rådmannen bes utrede og legge fram sak for politisk behandling om aktivitetstilbud for personer med funksjonsnedsettelse i samarbeid med frivilligheten og privat sektor.

Boliger for personer med funksjonsnedsettelse

Rådmannen bes utrede og legge fram en sak til politisk behandling om økt utbygging av boliger for personer med funksjonsnedsettelse. Det må framlegges alternative modeller for finansiering av slike boliger. Fra leie til eie og modeller for samarbeid med private aktører gjennom ordningen med kommunal tilvisningsplikt.

Innvandrerråd

Rådmannen bes legges fram en sak til politisk behandling om etablering av innvandrerråd.

Kvalitetsfokus i skolen

Rådmannen bes om å utrede og legge fram sak til politisk behandling om tiltak for tidlig innsats og kvalitetsfokus i grunnskolen. Ingen skal gå ut av grunnskolen i Rana uten å kunne lese, skrive og regne.

Skolemat

Rådmannen bes om å legge fram en sak om status og framdrift i skolematprosjektet. Skolematen i ungdomsskolen videreføres.

Barnehageopptak

Rådmannen bes om å legge fram en sak om status og framdrift i barnehageprosjektet. Rådmannen bes legge fram en sak som viser de økonomiske konsekvensene av løpende barnehageopptak.

Barnevern:

Rådmannen bes legge fram en sak om styrking av barnevernet. Rana skal være på nivå med KGR 13. Det skal framlegges halvårlig rapport om utvikling av tjenesten. Forebygging skal prioriteres og det skal ikke være fristbrudd.

Utbedring og opprustning av Storforshei ungdomsskole og Skonseng barneskole

Rådmannen bes om å utrede og framlegge sak om opprustning og utbedring av Skonseng og Storforshei skoler.

Kommunestyret ber om at rådmannen til kommunestyremøte i juni 2020 legger fram en gjennomgang av helse og omsorgssektoren, for å møte de utfordringer som Rana kommune har knyttet til økningen i antall eldre og eldre eldre. Resultatet av denne gjennomgangen innarbeides i årsbudsjett og økonomiplanbehandlingen i desember 2020.

Kommunestyret ber rådmannen legge fram en rekrutteringsplan for lærere.

Kommunestyret ber rådmannen om å gjennomføre en evaluering av opptrappingsplanen i rustjenesten i Rana kommune.

Kommunestyret ber rådmannen legge fram en strategi for å styrke samarbeidet og dialogen med fagforeningene i kommunen.

Kommunestyret gjennomfører et temamøte om «Kampen mot arbeidslivskriminalitet – for et bedre arbeidsliv» i løpet av første halvår 2020. Representanter fra A-krimssenteret i Bodø, NHO i Nordland og representanter fra Fellesforbundet Helgeland inviteres.

Votering:

Det ble først votert over tallgrunnlaget til budsjettet.

Innstillingen fra formannskapet falt med 0 stemmer.

Fellesforslaget fra AP, SV, H og MDG som består av innstillingen fra formannskapet med tilleggsforslaget med bevilgning til demenslaget ble vedtatt med 19 (AP, SV, H, MPG) stemmer.

Fellesforslaget fra SP, FrP, R og V fremmet av Johan Petter Røssvoll (SP) falt med 18 stemmer (SP, FrP, R og V).

RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK

1. Budsjett og økonomiplan vedtas med obligatoriske oppstillinger og budsjett skjema, samt økonomiske handlingsregler, mål og premisser for kommunens tjenesteproduksjon som fremgår av dokumentet.
2. Årsbudsjett 2020 for Rana kommune vedtas med en inntektsramme på 2 198 069 000 kr.
Rammen for tjenesteproduksjon settes til netto 1 609 628 000 kr med slik fordeling:

Støttetjeneste.....	113 069 000
Oppvekst og kultur	583 191 000
Helse og omsorg.....	601 409 000
NAV kommune	52 312 000
Tekniske tjenester	199 349 000
Kirkelig Fellestid	15 613 000
Fellesområde drift.....	44 685 000
3. Investeringsbudsjett for 2020 vedtas med en total investeringsramme på 740,4 mill. kr. Samlet låneopptak til finansiering av investeringer vedtas med inntil 297,6 mill. kr fordelt med 206,8 mill. kr i ordinære lån og 90,8 mill. kr til selvfinansierende prosjekt.
4. Rådmannen gis fullmakt til å avhende kommunal eiendom som ikke har kommunal anvendelse. Salgsgevinsten avsettes til ubundne kapitalfond.
5. Det tas opp 70 mill. kr i startlån i Husbanken.
6. Det kommunale skattøret settes til høyest tillatte sats.
7. Kommunale gebyrer og betalingssatser reguleres pr. 1. januar 2020 i henhold til prisstigning i kommunal sektor anslått av Kommunal- og moderniseringsdepartementet til 3,1 prosent for 2019, dersom ikke annet fremgår av rådmannens forslag til vedtak.
8. Avgiften for vann, avløp og feiing holdes uendret.
9. Gebyrreduksjoner innenfor tekniske tjenester økes i henhold til forventet lønnsvekst på 3,6 prosent med avrundning til nærmeste 100 for gebyrer over 1 000 kr. Øvrige endringer vedtas i henhold til vedlegg 5.3 – Gebyrregulativ Areal og miljø.
10. Gebyrer for husholdnings- og fritidsrenovasjon og kommunal septiktømming for 2020 fastsettes som vedtatt i representantskapsmøte til HAF IKS jf. vedlegg 5.4. Gebyrene holdes uendret fra 2019.
11. Eiendomsskatt vedtas i henhold til vedlegg 5.6. I medhold av lov om eiendomsskatt videreføres utskrivning av eiendomsskatt i 2020 i områder som helt eller delvis er utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang, samt på verker og bruk. Den generelle eiendomsskatten er 7 promille. Eiendomsskattesatsen på boliger og fritidseiendom settes til 2 promille. Bunnfradraget settes til 300 000 kr pr. boenhet på boligeiendommer.
12. Foreldrebetaling i barnehage settes til makspris fastsatt i Statsbudsjettet 2020 jf. forslag: 3 135 kr (3 040) fra 1.1.2020.
13. Semesteravgiften for kulturskoleundervisning holdes uendret på 1 840 kr.
14. Timesats korttidsparkering 09:00-14:00 mandag til fredag holdes uendret på 24 kr pr. time. Dagsats langtidsparkering mandag til fredag 09:00-14:00 holdes uendret på 24 kr pr. dag.
15. Gebyr for bruk av kommunale skuterløyper holdes uendret, årlig sesongkort på 700 kr.
16. Frikjøpsbeløp parkering holdes uendret på 350 000 kr for parkeringsplass.
17. Husleiereguleringer: Gjennomgangsboliger som kommunen eier og leier inn for fremleie, samt helse-, sosial- og omsorgsboliger reguleres i henhold til Husleieloven dersom ikke annet er avtalt.
18. Satsen for korttidsopphold i institusjon endres til 170 kr (165 kr) per døgn. Satsen for dagopphold endres til 90 kr (85 kr). Dette i henhold til regulering i Statsbudsjettet for 2020.

19. Mat fra sentralkjøkkenet:

Pris på middag økes med lønns- og prisvekst. Prisene på frokost og aftens i bosenter holdes uendret.

Middag for hjemmeboende på hverdager 74 kr (72 kr) pr. dag. Middag inkludert dessert for hjemmeboende på søn- og helligdager 88 kr (85 kr) pr. dag.

Bosenter: To-retters middag for personer på 88 kr (85 kr) pr. dag. Frokost og aftens (42 kr) pr. måltid pr. dag.

20. Vask av ytre rom i bosenter økes til 292 kr (283 kr) pr. mnd.

21. Bruk av kommunens vaskemaskiner og vaskemiddel, til vask av privat tøy for beboere i bosenter, økes til 202 kr (196 kr) pr. mnd.

22. Betalingssatser for hjemmehjelp/praktisk bistand økes i henhold til tabell (2018 pris i parentes).

<i>Husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag</i>	<i>Minstepris og pris pr. time</i>	<i>Makspris pr. mnd.</i>
Under 2G: (199 716 kr)	105 kr (103 kr)	210 kr (205 kr)
	Minstepris og pris pr. time for hjelp inntil 7 timer pr. mnd.	Pris for hjelp fra 7 timer pr. mnd.
2G til 3G: (199 717 til 299 574 kr)	230 kr (222 kr)	1 610 kr (1 554 kr)
3G til 4G: (299 575 kr til 399 432 kr)	369 kr (356 kr)	2 583 kr (2 493 kr)
	Minstepris og pris pr. time for hjelp inntil 8 timer pr. mnd.	Pris for hjelp fra 8 timer pr. mnd.
4G til 5G: (399 433 kr til 499 290 kr)	413 kr (399 kr)	3 304 kr (3 192 kr)
	Minstepris og pris pr. time for hjelp inntil 9 timer pr. mnd.	Pris for hjelp fra 9 timer pr. mnd.
Over 5G: (499 291 kr)	416 kr (405 kr)	3 744 kr (3 645 kr)

G = Grunnbeløpet i folketrygden. Pr. 1.5.2019 er 1G 99 858 kr (reguleres årlig i mai måned). Betaling pr. time skal ikke overstige selvkost, som i 2019 er 416 kr pr. time.

23. Festeavgiften etter Gravferdslovens § 21 for 2019 vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	5 200 (5 000)
Festeavgift 20 år, 21-40 år	6 200 (6 000)
Festeavgift 20 år, 41-60 år	7 200 (7 000)

Festeavgift for navnet minnelund vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	2 600
Festeavgift 20 år, 21-40 år	3 100
Festeavgift 20 år, 41-60 år	3 600

24. Rådmannen gis følgende fullmakter innenfor budsjettets rammer:

- Budsjettreguleringer som følger av sentrale og lokale lønnsoppgjør.
- Budsjettreguleringer innenfor sektorenes rammer.
- Gjennomføre låneopptak av nye lån og refinansiere tidligere låneopptak. Herunder aksept av lånebetingelser og underskrift av gjeldsbrev på vegne av kommunen.
- Beslutte oppstart av investeringer finansiert av ubundne kapitalfond, driftsmidler, næringsfond, lån og tomtefond.
- Fordeling av bevilgning til småinvesteringer innenfor rammen på 10,0 mill. kr.
- Regulering av teknisk art innenfor drift og finans.
- Kjøp og salg av boliger finansiert av boligfond.

INNHALDSFORTEGNELSE

RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK	1
INNLEDNING OG SAMMENDRAG	4
ORGANISERING OG STYRING	8
Politisk organisering	8
Administrativ organisering	8
Plan og styringssystemet	8
FNs bærekraftsmål som rammeverk	9
SAMFUNN	11
Kommuneplanen	13
MEDARBEIDERE OG ORGANISASJON	18
TJENESTER	21
ØKONOMI	24
FORUTSETNINGER OG RAMMEBETINGELSER	26
Handlingsregel for bærekraft	26
Investeringsnivå og risiko	26
Realkapital og vedlikeholdsetterslep	26
Usikre finansinntekter	27
Statsbudsjett 2020	27
Frie inntekter	29
Eiendomsskatt	30
Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekter	31
Gebyrer	31
BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN	34
Omstillingsbehov	34
Investeringer	37
Finans	44
Tjenesteproduksjon	49
UTFORDRINGER PÅ LANG SIKT	78
Befolkningsprognose	80
Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv	81
VEDLEGG	83
Vedlegg 1. Bevilgningsoversikt drift	83
Vedlegg 2. Bevilgningsoversikt investering	84
Vedlegg 3. Hovedoversikt investeringer	85
Vedlegg 4 Oversikt over gjeld og andre vesentlige forpliktelser	85
Vedlegg 5. Gebyrregulativ	86
Vedlegg 6. Utgiftsutjevning 2020	92
Vedlegg 7. Befolkning	93
Vedlegg 8. Eiendomsskatt og skattebelastning (satser 2019)	94
Figur- og tabelloversikt	95

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

HELHET OG BÆREKRAFT»

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan legger grunnlaget for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne på kort og lang sikt.

Rana skal være en god kommune å bo i for alle. For å sikre fremtidig utvikling av Rana samfunnet, må kommunen innrette seg langsiktig med nødvendig handlingsrom.

Rana kommune har en robust økonomi og har de siste årene levert gode resultater. Kommunen har kontroll på de store utfordringene som kommer fremover, men utfordres i økende grad av usikre inntektsrammer og et høyt investeringsnivå.

Folkevalgte og ansatte i Rana kommune jobber hver dag for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne og for å tilrettelegge for utvikling av lokalsamfunnet på best mulig måte.

I budsjett og økonomiplanperioden 2020-2023 skal vi sikre at Rana kommune fortsatt skal være en effektiv organisasjon med et godt handlingsrom og et godt tjenestetilbud.

God økonomi, men hvor lenge?

Rana kommune kan vise til gode økonomiske resultater de siste årene. Den gode inntektsutviklingen har i stor grad vært påvirket av overraskende store skatteinntekter og et gunstig rentenivå.

God økonomi er grunnlaget for en stabil og god oppgaveløsning. Det er derfor grunn til bekymring når økonomien er under press, samtidig som den kraftige veksten i behov for helse- og omsorgstjenester så vidt har begynt.

For å være i forkant av endrede økonomiske rammebetingelser og for å imøtekomme fremtidig investeringsbehov, legger budsjett og økonomiplanen opp til en effektivisering av tjenestene på 55 mill. kr i perioden 2020-2023.

Rana kommune har over flere år omstilt til en mer bærekraftig drift. Dette har gjort det mulig å gjennomføre nødvendige investeringsløft og styrke rollen som samfunnsutvikler. Vi skal fortsette med

å levere gode tjenester, og sikre økonomisk bærekraft over tid.

Økt økonomisk risiko

Rana kommune har et gunstig utgangspunkt ved inngangen til 2020-årene, men utfordres av demografiske endringer, utsatte drifts- og investeringsbehov og nedgang i bosetting av flyktninger. Dette påvirker bærekraftelementene og gir økt økonomisk risiko.

Økonomiplanen viser hvor utfordrende det er å justere driften løpende etter demografiske endringer. Demografien påvirker umiddelbart kommuneøkonomien via overføringer i statsbudsjettet. Samtidig tar det tid å endre og omstille etablerte tjenester og strukturer lokalt. Summen av omstillingskravene er store og omfattende og det er en grense for hvor mye driften kan presses. For integreringsområdet fordeles innfasingen av endringene over tid, slik at tjenesten er i balanse fra 2024.

Demografi og omprioritering i drift er de største omstillingsdriverne sammen med økte kapitalkostnader. Statlige overføringer dekker ikke i tilstrekkelig grad økte driftskostnader eller kostnader til investeringer og opprettholdelse av realkapital.

Bærekraften i økonomiplanen utfordres

Budsjettet for 2020 har en samlet inntektsramme på 2,198 mrd. kr, og inneholder omstillingstiltak tilsvarende 20 mill. kr i 2020, som øker til 55 mill. kr i 2023. Samtidig ligger det inne forslag om å utvikle tjenestene og dekke nye behov og utfordringer.

Opplegget i økonomiplanen gir lite rom til å etterfylle disposisjonsfondet etter flyplassinvesteringen, igangsette nye driftstiltak eller følge opp vedlikeholdsetterslepet. For å dempe økningen i gjeldsgraden prioriteres årlige egenkapitalavsetninger på rundt 50 mill. kr.

Rana kommune har som handlingsregel et netto driftsresultat (NDR) på 2 prosent. Høyt investeringsvolum med stigende gjeldsgrad øker risikoen, og måltallet er derfor satt opp til 3 prosent. Snittet på netto driftsresultat i forslaget er 2,5 prosent og ligger dermed lavere enn måltallet. I økonomiplanperioden vil det være ubalanse i de økonomiske handlingsreglene. Det betyr at bærekraften i Rana kommunes økonomi utfordres.

Investering i en bærekraftig fremtid

Regjeringen forventer at kommunene skal ta et økt samfunnsansvar. FNs bærekraftsmål skal legges til grunn som nytt rammeverk for planlegging og tjenesteyting. Det utfordrer oss til å løfte blikket ytterligere og se samfunnsutviklingen i en større helhetlig sammenheng. Lokalt, nasjonalt og globalt. For å lykkes må vi samarbeide, planlegge og lede på nye måter.

Det økonomiske opplegget tilrettelegger for en aktiv utøvelse av kommunens rolle som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler. Dette er avgjørende for å opprettholde et godt lokalsamfunn og sikre vekstkraft i regionen.

Kommuneplan 2017-2027 gir retning for hva som skal prioriteres for å oppnå ønsket utvikling. Budsjett og økonomiplanen viser hva som er mulig å realisere innenfor tilgjengelig økonomisk ramme.

Kommunen ønsker å tilrettelegge for sterkere involvering fra innbyggere, næringsliv, frivillige lag og foreninger. Engasjement gjennom deltakelse og medvirkning skaper mangfold. Det kan bidra til en positiv utvikling av lokalsamfunnet og gjøre en merkbart forskjell i innbyggernes liv. I 2020 legges det opp til aktiv bruk av tilskudd som verktøy for å nå målene i kommuneplanen.

Nytt tjenestedesign – samarbeid, tidlig innsats og mer forebygging

De kommunale tjenestene er under press. Driften skal bidra til finansiering gjennom omstilling. Samtidig er det flere tjenesteområder som har utfordringer. Krav og forventninger til helhetlig og koordinerte tjenester er stigende. Dagens etablerte løsninger og strukturer vil ikke være bærekraftig over tid. Vi må derfor tenke utenfor boksen for å finne andre måter å organisere å løse tjenestene på.

Det skal være godt å vokse opp og bli gammel i Rana. Tidlig innsats, forebygging og tilpassede helhetlig tjenester er avgjørende for at innbyggerne skal få tjenester som skaper livsmestring i dag og i fremtida. Gode tjenestetilbud kan ikke skapes av kommunen alene, men gjennom samarbeid om løsninger med brukere og andre.

Barnehage og skole er viktige arenaer for tidlig innsats og læring. Vi skal fortsette arbeidet med å skape sammenheng mellom barnehage, skole og fritid, slik at barn og unge opplever å ha et positivt nærmiljø hvor de selv ønsker å delta og bidra. Barnehagene skal fremme språklige og sosiale ferdigheter og gi barna et godt grunnlag for skolegang. I Rana skolene satses det på kvalitet i

undervisning for å sikre en god overgang til voksenlivet og deltakelse i samfunnet.

Innenfor helse- og omsorgstjenestene vil vi fortsette arbeidet med å stimulere til en mer aktiv bruker- og pårørenderolle, der løsninger jobbes frem sammen med brukere og brukerens nettverk. Målet er at innbyggerne i størst mulig grad skal mestre egen livssituasjon ved å skape gode løsninger og tiltak sammen med kommunen og relevante aktører i nærmiljø og lokalsamfunn. Løpende utvikling av tjenester, innføring av velferdsteknologi og konsepter for nye boformer skal sikre bærekraftige løsninger.

Et bredt og inkluderende aktivitetstilbud

Arbeidet med å videreutvikle kulturtilbudet og tilrettelegge for nye inkluderende møteplasser fortsetter. Kommunen viderefører arbeidet med å tilrettelegge anlegg for idrett og områder for friluftaktivitet. Det satses på gang- og sykkelveier og grønne soner.

Rana ungdomsråd har påpekt at alt for få ungdommer kjenner til aktivitetene som tilbys av lag, foreninger og kommune. Innspillet følges opp i arbeidet med utvikling av ny tjenesteportal – nettside.

Bygg for gode tjenester

Gode kommunale bygg er en forutsetning for gode tjenester. Strategisk og langsiktig eiendomsutvikling skal sikre at Rana har fremtidsrettede formålsbygg og kommunale boliger. Vår bygningsmasse skal ha god kvalitet, tydelig miljøfokus, variasjon og tilstrekkelig kapasitet. Det er igangsatt et omfattende investeringsløp i skolesektoren, som skal sikre en bærekraftig skolestruktur der kvalitet i undervisningen har hovedfokus.

I perioden 2020 til 2023 foreslår Rådmannen investeringer på til sammen 1,4 mrd. kr. I 2020 investeres det for det historisk høyeste beløpet noensinne med 740 mill. kr. Videreføring av nye «Rana skolen» er det store satsingsprosjektet på investeringssiden sammen med flyplassprosjektet.

Investeringsrammen i planperioden er ekspansiv og investeringene tapper fondsreserver. Økt låneopptak gjør at gjeldsgraden øker til 94,6 prosent i 2023, 19,6 prosent over måltallet i bærekraftmodellen. Investeringsvevnen etter 2023 blir redusert.

Ut over økonomiplanperioden vil det kreves store investeringer innenfor pleie og omsorg. Selv om det allerede nå er et økende antall eldre, har veksten ennå ikke satt inn for alvor. Dette gir

kommunen nødvendig handlingsrom for endring. Strategien fra forrige økonomiplan videreføres ved å tilrettelegge for langsiktig bærekraft. Økonomisk sett innebærer dette å skape et driftsresultat som kan bære et høyt investeringsnivå og omstille til kostnads- og ressurseffektive driftsformer. Det gjør det mulig å fortsatt levere kvalitativt gode tjenester når andelen omsorgstrengende innbyggere øker.

Utfordringer i tjenestene

I perspektivanalysen ble det trukket fram tjenestekområder som krever særskilt oppfølging i økonomiplanperioden:

- **Kommunale boliger og eierskap**
Sak om overgang fra leie til eie for boliger med langsiktige leieforhold utredes og behandles i Kommunestyret i løpet av 2020.
- **Boliger for vanskeligstilte**
Plan følges opp med at miljøterapeutisk avdeling får nye bemannede botilbud i 2021 (drift 7,5 mill. kr) og psykisk helse og sosiale tjenester i 2022 (driftsramme 7,5 mill. kr).
- **Barnehageområdet**
For å møte utfordringen med endring i barnetall og optimalisere ressursbruken i kommunale barnehager, vurderes i økonomiplanperioden endring av antall kommunale barnehager.
- **Integreringsområdet**
Nedgang i antall flyktninger med påfølgende redusert integreringstilskudd medfører ubalanse i driftsopplegget. Tjenestetilpasningen innføres over tid ved midlertidig bruk av disposisjonsfondsmidler.
- **Fastlegeordningen**
Det utarbeides langsiktig strategi for lege-tjenesten og fastlegeordningen. Tiltak med økonomisk konsekvens behandles politisk og innarbeides i budsjett og økonomiplan.

Kommunestyret bestemmer rammene

Rådmannen gir gjennom forslag til budsjett og økonomiplan for 2020-2023 sine anbefalinger om driftsrammer og tjenesteutvikling. Ved behandlingen av rådmannens forslag den 18. desember, er det kommunestyrets prioriteringer og vedtak som fastsetter kommunens mål og rammer for perioden.

Om dokumentet og prosessen

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan for 2020-2023 bygger på følgende forutsetninger:

- Vedtatt økonomiplan for 2019-2022.
- Vedtak i Kommunestyret i løpet av året.
- Kommuneproposisjon og forslag til Statsbudsjett 2020.
- Kommunestyrets bestillinger - herunder perspektivanalyse.
- Kommuneplanen

Det har vært bred involvering i årets budsjett-prosess. I politiske møter er det redegjort for økonomiske forutsetninger og det er gjennomført felles budsjettsamling med politikere, administrasjon og tillitsvalgte høsten 2019.

Det er utarbeidet fire grunnlagsdokumenter som følger prosessen; kommunaløkonomisk analyse, KOSTRA- analyse, kommunebarometer og perspektivanalyse. Disse dokumentene står på egne ben og bare utdrag av analysene gjengis i dette dokumentet.

Fakta om budsjett og økonomiplan

Økonomiske tall i mill. kroner	2020	2023
➤ Brutto driftsinntekter	2 198	2 195
➤ Omstillingsbehov	-20	-55
➤ Omstillingsbehov i prosent av tjenesteproduksjon	-1,3 %	-3,7 %
➤ Omstillingsbehov omgjort i årsverk	-24 1)	-65
➤ Driftsrammer tjenesteproduksjon	1 610	1 595
➤ Lønnsutgifter	1 154	1 146
➤ Antall årsverk 31.8.2019	1 796	
➤ Brutto driftsresultat (BDR)	-72,6	-79,0
➤ Netto driftsresultat (NDR)	-54,5	-50,1
➤ Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	2,5 %	2,3 %
➤ Disposisjonsfond (akkumulert)	137,4	142,5
➤ Investeringer (akkumulerte tall)	740	1 387
➤ Gjeldsgrad	87,4	94,6
➤ Renter og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter	5,6 %	6,2 %
➤ Fondsutvikling	553,9	576,7
➤ Lønns- og prisstigning 2019-2020	3,1 %	

1) Reduserte årsverk illustrerer omstillingsoppgaven omdefinert i årsverk.

Ny kommunelov - lovgrunnlag

Økonomibestemmelsene i den nye kommuneloven trer i kraft 1.1.2020. Budsjett 2020 og økonomiplan 2021-2023 er utarbeidet i tråd med bestemmelsene i ny kommunelov og påfølgende forskrift.

Økonomiplan

Rådmannen velger innledningsvis å understreke budsjett og økonomiplanens juridiske status med hensyn til balansering og behandling. Dette fremkommer av Kommunelovens kapittel 14:

- Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas av kommunestyret før årsskiftet.
- Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.
- Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets prioriteringer og bevilgninger og målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. De skal også vise utviklingen i kommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.
- Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

- Økonomiplanen skal deles inn i en driftsdel og en investeringsdel. Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett og stilles opp på samme måte som økonomiplanen.
- Økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommuneplanens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.
- Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag til vedtak som foreligger, skal offentliggjøres minst 14 dager før kommunestyre. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Vedtatt budsjett og økonomiplan skal sendes departementet ved Fylkesmannen til orientering.

Budsjett

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret og underordnede organer. Utbetalinger som kommunen har en rettslig plikt til å foreta er unntatt bestemmelsen.

Kommunestyret skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse. Rådmannen skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med årsbudsjettet. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik, skal rådmannen foreslå endringer i årsbudsjettet.

ORGANISERING OG STYRING

Politisk organisering

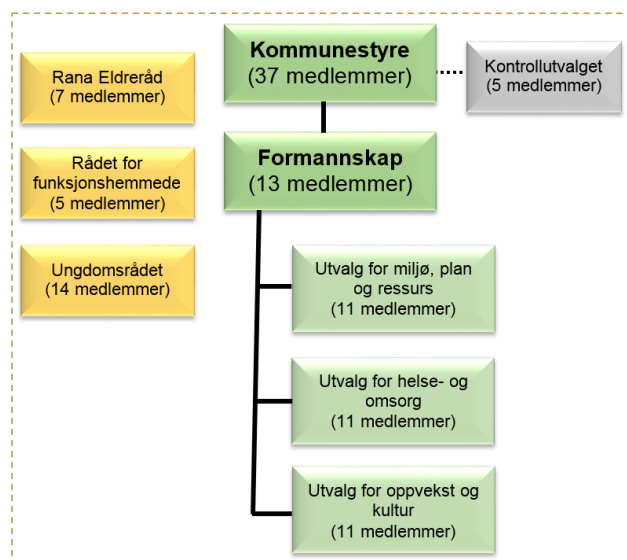
Rana kommune er politisk organisert etter formannskapsmodellen. Kommunestyret har 37 medlemmer og er øverste politiske organ.

Formannskapet er driftsstyre og behandler saker delegert fra kommunestyret og innstiller til budsjett og økonomiplan og andre kommunale planer.

Rana kommune har tre hovedutvalg:

- **Utvalg for helse og omsorg**
- **Utvalg for miljø, plan og ressurs**
- **Utvalg for oppvekst og kultur**

Figur 1. Politisk struktur

- **Det nye kommunestyret skal vedta delegeringsreglementet.**

Administrativ organisering

Rana kommune er administrativt organisert i en tradisjonell linjeorganisasjon. Rådmannen er kommunens øverste administrative leder, og ansvarlig for saksutredninger for folkevalgte organer og iverksettelse av politiske vedtak.

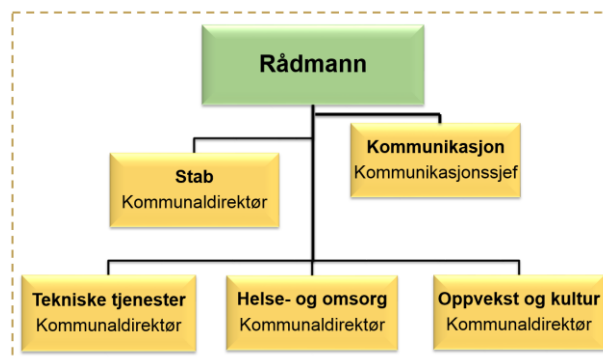
Rådmannens ansvar og myndighet fremgår av delegeringsreglementet vedtatt av kommunestyret.

En organisasjon i endring

Kommuneorganisasjonen må løpende tilpasses utfordringsbildet og omgivelsene for å sikre en fremtidsrettet og bærekraftig organisering der brukerfokus og helhetstenking vektlegges.

- **I 2020 skal det gjennomføres flere organisasjonsprosjekt som skal bidra til at det jobbes smartere i Rana kommune.**

Figur 2. Overordnet administrativ struktur (nivå 1)

Plan og styringssystemet

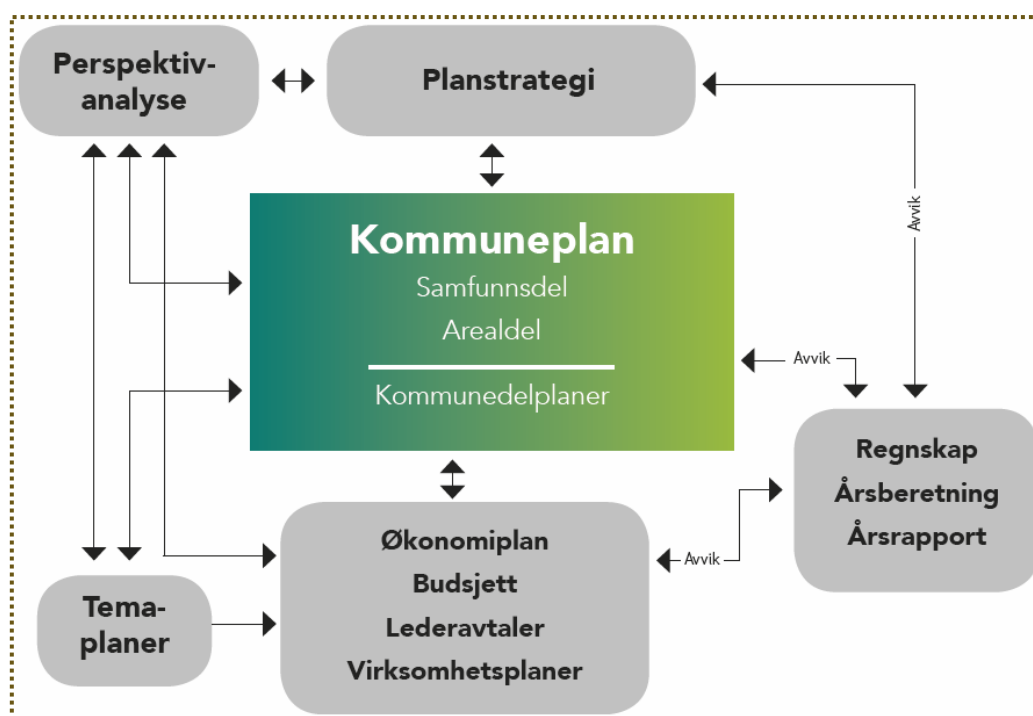
God ledelse og gode plan- og styringsprosesser er en forutsetning for at Rana kommune kan ivareta rollen som tjenesteyter, samfunnsutvikler og demokratisk arena. Plan- og styringssystemet skal ivareta de folkevalgtes ansvar for strategisk styring og prioriteringer, og rådmannens ansvar for å iverksette politiske vedtak og styringssignaler.

Gjennom helhetlig virksomhetsstyring sikres effektiv drift og gode tjenester, samtidig som vi ivaretar nødvendig utviklingsarbeid og innovasjon i tråd med samfunnets og innbyggernes behov.

Plansystemet består av kommunens vedtatte planer som skal sikre gjennomføring av politiske mål og prioriteringer. Kommunal planstrategi fastsetter de viktigste planoppgavene i perioden. Ny planstrategi skal vedtas av kommunestyret senest ett år etter konstituering (2020).

Styringssystemet (virksomhetsstyringen) er rådmannens verktøy for å iverksette og følge opp vedtak, mål og prioriteringer. Virksomhetsstyringen skal sikre at kommunen løser oppgavene og når målene på en effektiv måte innenfor gjeldende lover, regler og økonomiske rammer.

Figur 3. Illustrasjon over plan- og styringssystemet

Resultat – styringsindikatorer

For å se om utviklingen går i bærekraftig og ønsket retning, skal det settes mål og følges med på indikatorer. Indikatorene er «temperaturmålere» som gir grunnlag for å vurdere utviklingstrekk i Rana samfunnet og innenfor kommunens fokus-områder. Vurdering av om utviklingen går i ønsket retning følges opp i årsberetning og økonomiplan, og legges til grunn for forbedring og justering.

Styringsmodeller

Kommunen benytter ulike styringsmodeller for å iverksette politiske vedtak og prioriteringer og for å skape best mulig resultat og kvalitet i tjenestene.

- Linjestyring - styring av basisorganisasjonen.
- Prosjektstyring - styring av midlertidig organisasjon som et prosjekt eller program.
- Kontraktstyring - styring av tjenester som ikke produseres i egen regi.
- Eierstyring - styring av selskaper som kommunen eier helt eller delvis.

Kommunen skal oppfattes som en profesjonell part og eier og agere deretter. I planperioden vil

rådmannen jobbe aktivt med å profesjonalisere og videreutvikle kommunens ulike styringsmodeller.

■ **Planstrategi skal vedtas i 2020.**

■ **I 2020 skal kvalitetssystemet som sikrer internkontroll videreutvikles.**

■ **Handlingsdel til kommuneplanen er en del av Budsjett – og økonomiplan 2020 -2023**

FNs bærekraftsmål som rammeverk

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til menneskene som lever i dag, uten å ødelegge for neste generasjon.

Bærekraftsmålene består av 17 hovedmål og 169 delmål som skal fungere som felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Bærekraftsmålene inndeles i tre dimensjoner – *økonomisk bærekraft, sosial bærekraft og bærekraftig klima og miljø*.

Figur 4. FNs bærekraftsmål

Regjeringen har forpliktet Norge til å arbeide for å nå FNs bærekraftsmål. Kommunene er sentrale aktører og det forventes at bærekraftsmålene legges til grunn for samfunns- og arealplanlegging.

I økonomiplanperioden skal FNs bærekraftsmål etableres som overordnet rammeverk for utvikling av Rana kommune. Bærekraftsmålene skal hjelpe oss til å løfte blikket, styre i riktig retning og utvikle gode løsninger lokalt som også bidrar globalt.

Dersom kommunen skal lykkes med å omsette de globale målene i lokal handling, må bærekraftsmålene integreres i ledelse, planlegging og styring.

Bærekraftsløftet – et nasjonalt prosjekt

Rana er en av 15 kommuner som er invitert til å delta i det nasjonale pilotprosjektet «Bærekraftsløftet» som starter opp høsten 2019. Prosjektet er et samarbeid mellom United for Smart Sustainable Cities (U4SSC) og andre FN-organisasjoner, fylkeskommuner, kommuner, nasjonale myndigheter, akademia og næringsliv.

Prosjektet har som formål å gjøre Norge til et smart og bærekraftig land ved å jobbe på kommunalt nivå med 17 bærekraftsmål. Under

Nordic Edge 2019 i Stavanger ble det jobbet frem en felles erklæring fra deltakerne i prosjektet.

I samarbeid med FN skal vi:

1. Gi alle kunnskap om status i sitt lokalsamfunn.
2. Utvikle planer for samfunnsutvikling som viser hvordan vi skal nå bærekraftsmålene.
3. Mobilisere og støtte innbyggere, næringsliv, organisasjoner og akademia som bidrar til bærekraftig utvikling.
4. Måle og evaluere effekten av innsatsen.

Gjennom U4SSC får kommunene tilgang til indikatorer som gir kunnskap om bærekraftstatus lokalt, og verktøy og kompetanse som fremmer en mer systematisk og helhetlig tilnærming.

- **FNs bærekraftsmål skal innarbeides som rammeverk for planlegging og styring.**
- **Rana kommune skal delta i det nasjonale prosjektet «bærekraftsløftet».**
- **Fra 2020 tar vi også i bruk bærekraftsindikatorer som styringsindikatorer.**

SAMFUNN

Når vi planlegger for kommunens fremtid, er det viktigere enn noen gang å ta høyde for at samfunnsendringer skjer raskt. Vi må unngå å låse kommunen til planer som om et år eller to er utdaterte. Kommuneplanen, økonomiplanen og plansystemet – som verktøy for å styre samfunnsutviklingen – må være dynamiske og legge til rette for å kunne gripe nye muligheter

Kommunen må ta et økt samfunnsansvar for å bidra til en bærekraftig utvikling. Dette krever strategier og tiltak som sikrer økologisk, sosial og økonomisk bærekraft.

Kommuneplan 2017-2027 er det overordnede styringsdokumentet som setter retning for utvikling og prioritering, og økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel. Forholdet mellom planene kan ikke forstås uten å se helheten i plansystemet.

Valg av mål og strategier skal baseres på kunnskap om kommunens bærekraftstatus, lokale utfordringer og ønsket utvikling. Perspektivanalysen som kunnskapsgrunnlag er grunnlag for prioritering av satsingsområder, strategier og tiltak.

Kommunen som samfunnsutvikler drives frem på et bredt spekter av tema. Perspektivanalysen peker på utfordringer knyttet til klima- og miljø, sosial bærekraft, demografiske endringer, rekruttering av arbeidskraft og kompetanse, og omstillingsbehov i kommunale tjenester.

Mulighetene ligger i alt fra store prosjekter som flyplass, sykehus, dypvannskai, batterifabrikk, digitalisering og Smart Sustainable City, til gode tjenester og kulturtilbud som fremmer mestring, møteplasser og gode opplevelser.

I tillegg må vi ta hensyn til at samfunnsendringer skjer raskt og at nye styringsformer er på vei inn i kommunene. For å løse utfordringene er det behov for en enklere og mer fleksibel planlegging, og for innovasjon og nye måter å samarbeide på.

Befolkningsutvikling

Størrelse og sammensetning av befolkningen endrer seg. I løpet av noen få tiår har Rana endret seg fra å ha en svært ung befolkning og høyt fødselsoverskudd, til i dag å ha et lavt fødselsoverskudd og en høyere andel eldre enn landet.

Unge og gamle er de store brukerne av våre tjenester, mens innbyggere i yrkesaktiv alder bidrar mest til finansiering ved å betale skatt.

Når befolkningen blir eldre, vil behovet for pleie- og omsorgstjenester stige kraftig. Synkende fødselsoverskudd kombinert med fraflytting og lav innvandring utfordrer kommunen og regionens fremtidige behov for arbeidskraft og kompetanse. Industrien og helse- og omsorg er to av flere sektorer som sliter med å skaffe nødvendig arbeidskraft, og det er stor konkurranse om innbyggere i Nord-norske kommuner og byer.

Økologisk bærekraft – trender og utfordringer

Økt oppmerksomhet, mer effektive tiltak og samarbeid på tvers for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem er helt nødvendig for å nå mål om økologisk bærekraft.

Industrien i Rana går foran og viser verden et bilde på det grønne skiftet, og tekniske tjenester er langt fremme i planlegging og realisering av grønne og miljøvennlige løsninger.

Utviklingstrekk og utfordringer:

- Utviklingen for å nå FNs klimamål går ikke raskt nok. Det kreves økt oppmerksomhet, mer effektive og målrettede tiltak, og bedre samarbeid på tvers av kommune, næringsliv og innbyggere.
- Det mangler gode lokale indikatorer som kan vise om utviklingen går i riktig og bærekraftig retning innenfor klimagassutslipp, energibruk og grønn omstilling.
- I årene fremover vil klimautfordringer påføre kommunen økte klimakostnader.
- Kommunen har jobbet systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap og har et godt planverk. Lovpålagt kommunal ROS analyse viser at kommunen må intensivere innsatsen på forebygging.

Stor aktivitet i Mo Industripark og støv generert gjennom trafikk påvirker luftkvaliteten. Industribedrifter, Statens vegvesen og Rana kommune samarbeider om tiltak for å bedre luftkvaliteten. Luftkvaliteten er generelt god og forbedret de siste årene, men vi har ikke nådd målet om maksimalt 7 overskridelser pr. år.

Ranfjorden er utpekt som nasjonal laksefjord og påvirkes i stor grad av utslipp og avrenning fra ulike kilder samt miljøgifter. Målet er en ren fjord uten miljøgifter og forurensende sedimenter som belaster fjorden. Et stort antall vannforekomster i Rana har negative miljøpåvirkninger og er i risiko for ikke å nå god miljøtilstand innen 2021.

Sosial bærekraft – trender og utfordringer

Sosial bærekraft handler om innbyggerne og hvordan vi har det i samfunnet. Tverrsektorielt folkehelsearbeid som fremmer gode oppvekst- og levekår, lik tilgang på goder og ressurser som skole, utdanning, arbeid, kulturtilbud og helse- og omsorgstjenester bidrar til en bærekraftig utvikling.

Gjennom tjenesteproduksjon og i rollen som samfunnsutvikler kan kommunen påvirke og legge til rette for god folkehelse. Sosial bærekraft handler også om relasjoner, sosiale nettverk, tillit, demokrati, deltakelse og opplevd tilhørighet.

Kommunen har i dokumentet «Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2019» pekt ut fire hovedutfordringer som skal prioriteres for å fremme sosial bærekraft i planperioden:

Sosial ulikhet

Det er sammenheng mellom sosioøkonomisk status (utdanning, yrke og inntekt) og livskvalitet og levealder. For barn og unge har levekår og livskvalitet sammenheng med foreldrenes sosiale og økonomiske status. Det tverrsektorielle folkehelsearbeidet med å fremme gode oppvekst- og levekår, og lik tilgang på goder og ressurser som skole, utdanning, arbeid, kulturtilbud og helse- og omsorgstjenester, bidrar til sosial bærekraftig utvikling.

Frafall i videregående opplæring

Rana har et høyt frafall i videregående skole. Frafall reduserer muligheter for videre utdanning og deltakelse i arbeidslivet, og øker risikoen for uføretrygd, dårligere levekår og uhelse. Frafall i videregående skole varierer systematisk etter foreldrenes utdanningsnivå og bidrar til å opprettholde sosiale ulikheter.

Psykiske problemer, ensomhet og utenforskap

Ungdata indikerer at Rana har en høyere andel ungdommer som opplever psykiske problemer, ensomhet og mobbing. I dagens samfunn opplever også mange eldre ensomhet. Innen psykisk helse opplever kommunale tjenester stor og økende etterspørsel fra alle samfunnslag.

Årsakssammenhengene er sammensatte. For ungdom vurderes prestasjonskultur og flere valgmuligheter i et mer komplekst samfunn som en viktig årsaksfaktor. En viktig del av grunnmuren i ungdoms liv er gode relasjoner til foreldre, venner og skole. Generelt er gode møteplasser, relasjoner, sosiale nettverk, deltakelse og tilhørighet viktige kilder til helse og trivsel for alle aldersgrupper.

Samarbeid på tvers

Folkehelseutfordringer og bærekraftsmål representerer komplekse samfunnsutfordringer som forutsetter samarbeid om oppgaveløsning. Bærekraftsmål nr. 17 «Samarbeid for å nå målene» beskriver potensialet for innovasjon og samskaping som er nødvendig for å lykkes med oppgaver og utfordringer på tvers av samfunnssektorer.

Kommuneplanen

Kommuneplan 2017-2027 er kommunens overordnede styringsdokument. Planen setter retning for utvikling og prioriteringer i denne tiårsperioden. Kommuneplan, økonomiplan og det samlede plansystemet skal styre utviklingen i bærekraftig og ønsket retning, og møte kommunens utfordringer som samfunn og organisasjon. Økonomiplan er handlingsdel til kommuneplanen, og viser hvordan prioriterte satsinger og strategier følges opp.

Gjeldende kommuneplan har fokus på vekstkraft og attraktivitet, bærekraftig klima og miljø, sosial bærekraft og fremtidsretta infrastruktur. De prioriterte satsingsområdene og strategiene skal blant annet bidra til at Rana blir et lavutslipps-samfunn med ren luft og rent vann. Videre skal prioriterte strategier fremme trivsel og gode levekår, og bidra til å snu demografisk utvikling.

Med FNs bærekraftsmål som nytt overordna rammeverk for planlegging og tjenesteyting, utfordres kommunen til å løfte blikket og se planlegging og samfunnsutvikling i en større sammenheng. Kommuneplanen skal bidra til en bærekraftig utvikling som sikrer fremtidige generasjoner, og bærekraftig utvikling lokalt skal bidra globalt.

Bærekraftsmålene representerer komplekse samfunnsutfordringer. Samarbeid for å nå målene er en forutsetning, men også en utfordring.

Manglende koordinering og samarbeid på tvers av

forvaltningsnivå og sektorer er kjente svakheter ved tradisjonelle offentlige styringsformer.

Det er behov for økt fokus på bærekraftsmål og samfunnsutfordringer, og behov for innovative løsninger gjennom samskaping og samarbeid på tvers for å nå målene.

Realisering av planer og prosjekter som skal bidra til å nå bærekraftsmålene må i større grad skje gjennom samarbeid med næringsliv og frivillig sektor. Deltakelse i det nasjonale pilotprosjektet «Bærekraftløftet» i samarbeid med United for Smart Sustainable Cities vil gi Ranasamfunnet drahjelp og mobilisere til samarbeid.

Visjon og satsingsområder i Kommuneplan 2017-2027

Norges grønne industrihovedstad - framtida er fornybar.

Visjonen legger føringer for et bredt samarbeid om videre utvikling av Rana samfunnet.

Fire satsingsområder er prioritert som viktig i planperioden:

- **Vekstkraft og attraktivitet**
- **Grønn omstilling**
- **Livskvalitet og mestring**
- **Fremtidsretta infrastruktur**

Vekstkraft og attraktivitet

Vekstkraft og attraktivitet skal bidra til å løfte kommunen og regionen. Et variert næringsliv, livskraftige bygde- og lokalsamfunn og gode utdanningsmuligheter gir fortrinn og bidrar til vekst og utvikling. Gjennom samarbeid med andre skal det sikres et variert tilbud av boliger, god kvalitet på kommunale tjenester og et mangfold av fritids- og kulturtilbud for alle aldersgrupper. For å oppnå dette må vi ha evne til å samarbeide og tenke nytt når oppgaver skal løses.

Tilskudd

Kommuneplanen forutsetter at kommunen, innbyggere, frivillige og næringsliv skal bidra til å utvikle samfunnet gjennom mobilisering av ressurser. Engasjement gjennom deltakelse og medvirkning skaper mangfold og kan gjøre en forskjell i våre innbyggers liv.

Tilskudd er et verktøy som benyttes for å tilrettelegge for ønsket utvikling. Rana kommune yter tilskudd til en rekke formål. Tilskuddsporteføljen er økende og finansiering dekkes gjennom en omfordeling av midler fra kommunens basis-tjenester.

Prioriterte tiltak skal støtte opp under satsingsområdene i vedtatt kommuneplan. Tilskudd må håndteres innenfor rammen av fastsatte handlingsregler og ved løpende status vurdering av kommunal økonomisk bærekraft.

I 2020 prioriteres følgende tilskudd regulert for lønns- og prisvekst:

Tabell 1. Tilskudd 2020

2020			
Rana Utviklingsselskap	5 908	Polarsirkelen Friluftsråd	522
Nordland teater	4 973	BUA	309
Idrett og friluftslivsformål	4 150	Fageråsen hoppbakke	300
Vitensenter	3 500	Karrieresenteret	250
Helgeland reiseliv	2 509	Årjelhsaemien teater	233
Helgeland museum	2 425	FFO Rana	111
Stålhallen	2 000	Rana studentråd	78
Frivillighetssentralen	1 765	De norske lenker	71
Øvrige kulturformål	1 754	LHL Rana	56
Driv karriere	1 094	Midtskandia	46
Termik	612	Radio Rana	32
Kunnskapsparken	557		
Sum løpende tilskudd	33 255		
Tilskudd Nordland teater Black Box 2020			480
Investeringsstilskudd Gruben allaktivitetshus			6 000
Investeringsstilskudd Fageråsen hoppanlegg			4 000
SUM tilskudd 2020	43 735		

Husleie for leie av gymsal i Ytteren og Gruben flerbrukshaller er ikke med i oversikten.

Nye prioriterte tilskudd

Tilskudd vedtatt av kommunestyret i 2019 er innarbeidet i budsjettet i tillegg til følgende tiltak:

Tilskudd bygging Black Box –Nordland teater AS

Kommunestyret har vedtatt (K.sak 120/1) at tilskudd til bygging av Black Box Nordland teater AS skal innarbeides i budsjettet. Teateret har søkt eierne, Rana kommune om 480 000 kr og Nordland fylkeskommune om 720 000 kr. Et engangstilskudd fra Rana kommune på 480 000 kr er innarbeidet i budsjett 2020. Tilskuddet gis med forbehold om at Nordland fylkeskommune bidrar med sin andel.

Tilskudd Vitensenter Nordland

Det er mottatt søknad om årlig tilskudd på 3,5 mill. kr til drift og utvikling av Vitensenter Nordland. Årlig tilskudd er innarbeidet i budsjett og økonomiplan fra 2020. Dette forutsetter at Nordland fylkeskommune bidrar med tilsvarende beløp i økonomiplanperioden.

Ramme og innretning landbruksfondet

Sak om ramme og innretning av landbruksfondet og eventuell samordning med det kommunale næringsfondet tas opp i 2020.

Ikke prioritert eller uendret tilskuddsramme

I løpet av 2019 er det mottatt søknad om nye tilskudd og økning av eksisterende tilskudd som det ikke er funnet økonomisk handlingsrom til å imøtekomme. Innvilgelse av tilskuddene vil presse driften og gå på bekostning av kommunens kjerne-tjenester.

Dette gjelder blant annet:

Bua Rana

Søker om økt årlig tilskudd fra 300 000 kr pr. år til 400 000 kr. Dagens nivå opprettholdes.

Årjelhsaemien Teatere AS

Søker om økt årlig tilskudd fra 228 000 kr pr. år til 450 000 kr. Dagens nivå opprettholdes.

ACR AS

Søker tilskudd i 2020 på 100 000 kr til utvikling og drift av folkehelse- og trafiksikkerhetstiltak for syklist, joggere og rulleskiutøvere. Søknaden foreslås avslått.

Kunnskapsparken AS

Søker om årlig tilskudd på 600 000 kroner til utdanningsmegler Helgeland i perioden 2020-2024. I 2019 gis et tilskudd på 541 000 kroner pr. år og nivået opprettholdes i 2020.

Kommuneplanens handlingsdel

Handlingsdelen viser hvordan kommuneplanen skal følges opp i økonomiplanperioden. I kolonnen økonomi vises det hvordan tiltaket er finansiert. Drift (D), investering (I), omstilling (O) eller en kombinasjon av disse.

		År	Øk.
 Samarbeid for å nå mål	Deltakelse i nasjonalt Pilotprosjekt "Bærekraftløftet".	2020-2023	
	Bærekraftmålsanalyse - U4SSC KPI evaluering.	2020	
VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET			
<i>Slik vil vi ha det (Satsingsområde)</i>	<i>Slik gjør vi det i 2020 -2023 (Strategi)</i>	År	Øk.
Vekst i offentlig og privat virksomhet samt Campus	Støtte nyskaping - flyplass (se Framtidsretta infrastruktur senere)	2020-2023	I
	Støtte nyskaping - sykehus (se Framtidsretta infrastruktur senere)	2020-2023	D
	Støtte nyskaping - batterifabrikk (privat plan og grunnerverv)	2020-2023	D
	Støtte nyskaping - campus (mulighetsstudie og arealbehov)	2020-2023	D
	Støtte nyskaping - studentboliger (reguleringsplan og tomt)	2020-2023	D
	Støtte nyskaping - dypvannskai (se Framtidsretta infrastruktur senere)	2020-2023	I
	Strategisk bruk av RU gjennom enerettsavtale og næringsplan	2020-2023	D
	Utøve aktiv eierstyring i selskaper der kommunen har eiereinteresser	2020-2023	D
Industriby med ren luft og rent vann	Utvikling av gode barnehager, skoler og øvrig kommunalt tjenestetilbud (detaljer kommenteres i budsjett- og økonomiplanen sektorvis)	2020-2023	D/I
	Utvikle kommunen - gang og sykkelveger	2020-2023	D/I
	Utvikle kommunen - kollektivtilbud (busskur m.m. kommunale veger)	2020-2023	D/I
	Utvikle kommunen - luftkvalitet (måleprogram og tiltaksplan)	2020-2023	D/I
Attraktive kulturtilbud og møteplasser for alle	Utvikle kommunen - vannkvalitet (måleprogram og VA-plan)	2020-2023	D/I
	Videreføre byutvikling - Havmannakse (Jernbanepark)	2020-2023	D/I
	Videreføre byutvikling - Moheiatrekant (skole, torg/park og fritidspark)	2020-2023	D/I
	Videreføre byutvikling - friluftsområder og uteområder (spesielt skoler)	2020-2023	D/I
	Støtte vitensenter	2020-2023	D
	Utvikling av kulturkvartalet.	2020-2023	
	Tilskudd bygging av Black Box Nordland teater	2020	D
	Videreføre "aktivitetstilbud i Mo aktivitetshus «for målgruppen eldre.	2020-2023	D
Styrket identitet gjennom satsning på fortrinn og særpreg	Videreføre biblioteket som sosial møteplass for kunnskap og forståelse.	2020-2023	D
	Kulturmidler skal sikre mangfold og kvalitet i lag og organisasjonsarbeid.	2020-2023	D
	Prioritere tilskuddsmidler til aktiviteter og arrangement som bidrar til å bygge opp om og styrke kommunens identitet.	2020-2023	D
	Bygge identitet gjennom kultur.	2020-2023	D
GRØNN OMSTILLING			
Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning	Målfakta rekruttering og omdømmebygging internt og i samarbeid med andre.	2020-2023	D
	Utvikle kommunen - luftkvalitet (måleprogram og tiltaksplan)	2020-2023	D/I
	Utvikle kommunen - miljøfyrtårn (bedriftssertifisering)	2020-2023	D
Bærekraftig utnyttning av fornybare ressurser.	Utvikle kommunen - plastreduksjon	2020-2023	D
	Sikre infrastruktur - fjernvarme og ENØK	2020-2023	D/I
	Undervisningsopplegg i barnehager og skoler kildesortering/søppel som ressurs.	2020-2023	D
Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk.	Utvikle kommunen - gang og sykkelveger	2020-2023	D/I
	Utvikle kommunen - kollektivtilbud (busskur m.m. kommunale veger)	2020-2023	D/I
	Utvikle kommunen - bygg og bolig/næringsfelt (grønt planfokus)	2020-2023	D/I
	FNs bærekraftsmål som overordna rammeverk for planlegging og utvikling	2020-2023	
	Fortløpende vurdering av EL-biler som tjenestebiler i kommunen.	2020-2023	D
	Iverksetting av ny skolestruktur: Redusert antall kvadratmeter. Renovering/nybygg med mere bærekraftige materialer og lavere livssyklus-kostnader.	2020-2023	D/I
Byutvikling med vekt på grønnstruktur og urbanisering	Etablering vitensenter med fokus på lokale naturressurser og bærekraftige løsninger.	2020-2023	D
	Videreføre byutvikling - Havmannakse (Jernbanepark)	2020-2023	D/I
	Videreføre byutvikling - Moheiatrekant (skole, torg/park og fritidspark)	2020-2023	D/I
	Videreføre byutvikling - friluftsområder (Klokkerhage og Haukesodde)	2020-2023	D/I

LIVSKVALITET OG MESTRING		År	Øk.
Fokus på tidlig innsats og forebygging	Implementere tilbudet «rask psykisk helsehjelp».	2020-2023	D
	Tidlig innsats og forebygging –fokusområde innenfor alle tjenesteområder i sektor for oppvekst og kultur.	2020-2023	D
	Prosjekt helsesøstertjenesten - fokus på barnets første leveår.	2020-2023	D
	Tilbud til familier med overvekt - helsesøstertjenesten.	2020-2023	D
	Aktivitetstilbud i Mo aktivitetshus for målgruppen eldre.	2020-2023	D
	Innsatsteam	2020-2023	D
	Pårørendeskoler –demenssykdom.	2020-2023	D
Reduksjon av sosiale ulikheter.	Fosterhjem på Helgeland- prosjekt.	2019	D
	Barnetrygd utenfor sosialstønad.	2020-2023	D
	Satsing på kvalitet i skolen - med formål å redusere og utjevne frafall	2020-2023	
	BUA-utstyrssentral.	2020-2023	D
	Opplevelseskort rettet mot barn og unge.	2020-2023	D
	Fokus på boligpolitisk handlingsplan og programavtale med Husbanken.	2020-2023	D/I
	Måltrettet og koordinert bruk av virkemiddelapparat i boligsosialt arbeid.	2020-2023	D
	Tilvisningsavtaler som virkemiddel.	2020-2023	D
	Gratis skolemat -prøveprosjekt	2020	D
	Ansvarlige anskaffelser.	2020-2023	
	Redusert betaling i barnehager for lavinntektsfamilier	2020-2023	D
God integrering, økt deltakelse og egeninnsats.	Prosjektet Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier. NAV (HOLF prosjekt.)	2020	D
	Aktiv bruk av Husbankens virkemidler (startlån , bostøtte mv.)	2020-2023	
	Etablere nye bærekraftig løsninger boliger -boligpolitisk handlingsplan	2020-2023	
	Bedre samarbeid og synergier integreringsarbeid	2020-2023	D
	Kommunen som praksisarena.	2020-2023	D
	Fact team – fleksibelt aktivt oppsøkende behandlingsteam for personer med lang-varige og sammensatte tjenestebehov innenfor rus -/psykisk helse (sykehus og kommune).	2020-2023	D
	IPS –individuell jobbstøtte. Prosjekt for å hjelpe personer med psykiske lidelser -og eller rus problemer ut i ordinært lønnet arbeid. (NAV, kommune, sykehus).	2020-2023	D
	FOYER boliger.	2020-2023	
	Tilbakemeldingsverktøyet FIT (feedback informerte tjenester) brukermedvirkning- og tilbakemeldingsverktøy helse –og sosiale tjenester.	2020-2023	D
	Hverdagsrehabilitering/hverdagsmestring	2020-2023	D
	Helsefremmende barnehager og skoler	2020-2023	D
Helsefremmende kommunale tjenester.	Styrke folkehelse - idrettsanlegg	2020-2023	D
	Styrke folkehelse - tur og skiløyper	2020-2023	D
	Styrke folkehelse - gang og sykkelveger	2020-2023	D
	Styrke folkehelse - friluftsområder	2020-2023	D
FREMTIDSRETTET INFRASTRUKTUR			
Regionalt logistikkutepunkt med stor flyplass	Støtte nyskaping - flyplass (regulering, grunnerverv og investering)	2020-2023	D/I
	Støtte nyskaping - dypvannskai	2020-2023	I
	Støtte nyskaping - FV12 Bustneslia (tunnel)	2020-2023	I
	Støtte nyskaping - E6 Mo i Rana (kommunedelplan)	2020-2023	D/I
Fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen	Støtte nyskaping - sykehus (saksutredninger og tomter)	2020-2023	D/I
Verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg	Sikre infrastruktur - vedlikeholdsetterslep (veghovedplan, bygganalyse, hovedplan vann og hovedplan avløp og vannmiljø)	2020-2023	D/I
Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon	Realisere sektorvise IKT-strategier -prosjekter innenfor rammen av digitaliseringsstrategien.	2020-2023	D/I
	Styrking av IKT – infrastruktur.	2020-2023	D/I
	Styrke kompetanse på innovasjon i offentlig sektor.	2020-2023	D
	Ta i bruk digitale trygghetsalarmer med sensorteknologi og andre velferdsteknologiske løsninger.	2020-2023	D/I
	Digi- løft i skolen.	2020-2023	D/I
	Digitalisere alle administrative arbeids- prosesser som er mulig.	2020-2023	D/I
	Tilrettelegge for samskaping.	2020-2023	
	Ny tjenesteportal -nettside mv.	2020-2021	
	Støtte nyskaping - ebyggesak	2020-2023	D/I

Styringsindikatorer

Styringsindikatorer skal vise om utviklingen går i riktig retning. Oppfølging skjer gjennom faste rapporteringspunkt - årsberetning og økonomiplan.

Datagrunnlaget som presenteres er kvalitetssikret, og det antas at resultatene gjenspeiler tilstand og utviklingstrekk. Det presiseres at statistikk og tallgrunnlag alltid må leses kritisk. Rana kommune henter i hovedsak nøkkeldata og styringsinformasjon fra offentlige datakilder som KOSTRA, kommunebarometeret, SSB etc.

Forklaringer til indikatorbeskrivelser

Vurdering av resultatoppnåelse skjer i lys av utvikling i forhold til definerte målsettinger i økonomiplan, samt utvikling sett i lys av og samfunns mål i kommuneplanens samfunnsdel og tilhørende planverk.

Utvikling i indikatorer markeres med fargekoder

	Grønn	Mål oppnådd
	Gul	Delvis måloppnåelse
	Rød	Mål ikke oppnådd
	Ingen farge	Ikke tilgjengelige data for å vurdere utviklingsmål/ikke relevant å sette mål

Tabell 2. Utvalgte styringsparametere samfunn

SAMFUNN	VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET				
	Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2023	Status
	Antall innbyggere	26 315	26 285	27 000	
	Andel av befolkningen alderen 0-17 år	20,3 %	20,1 %	21,0 %	
	Aldersbæreevne	3,89	3,81	3,65 %	
	Arbeidsledighet	1,7 %	2,0 %	1,7 %	
	Andel sysselsatte 20-66 år	76,0 %	76,6 %	78,0 %	
	Andel innvandrerbefolkning	7,8 %	8,2 %	10,0 %	
	Kommunebarometer	292	336	150	
	GRØNN OMSTILLING				
	Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2023	Status
	Luftkvalitet. Overskridelse grenseverdi pr/år (PM10)	12	14	7	
	Vannkvalitet - tjærestoff i blåskjell, grad av forurensing	God	God	God	
	Miljøsertifiserte virksomheter.	29	32	50	
	Energiforbruk kommunale bygg?	193	193	185	
	Kildesortering - andel av totalmengde kildesortet.	85	89	90	
	LIVSKVALITET OG MESTRING				
	Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2023	Status
	Tillit: Meget stor eller stor tillit til lokalpolitikere (Ungdata 2019-VG3)		15,0 %	30 %	
	Vgs. eller høyere utdanning, 30 -39 år (KHS)	78,0 %	78,0 %	80,0 %	
	Antall som bor trangt, 0-17 år (KHS)	14,5 %	15,5 %	13,5 %	
	Andel uføretrygdde 18 - 67 år (SSB)	13,3 %	13,7 %	12,0 %	
	Overgang fra introduksjonsprogram til arbeid-/utdanning	60,7 %	52,4 %	70,0 %	
	Grunnskolepoeng	40,8	40,1	41,3	
	Elevscore mobbing 7. trinn (skala 1-5)	4,6	4,6	4,9	
	Elevscore mobbing 10. trinn (skala 1-5)	4,7	4,7	4,9	
	FREMTIDSRETTET INFRASTRUKTUR				
	Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2023	Status
	Frafall i videregående skole, 3 års gjennomsnitt (KHS)	29,0 %	26,0 %	23,0 %	
	Med i fritidsorganisasjon (Ungdata)	63,4 %	60,0 %	65,0 %	
	Plaget av ensomhet, ungdomstrinn (Ungdata)	25,6 %	27,0 %	22,0 %	
	Fornøyd med helsa, ungdomstrinn (Ungdata)	65,7 %	70,0 %	72,0 %	
	Andel digitale tjenester med digitalt førstevalg (utvikle metode 2019)			80,0 %	
	Brukertilfredshet med digitale tjenester/digital dialog (metode 2019)			90,0 %	

MEDARBEIDERE OG ORGANISASJON

FNs bærekraftsmål nr. 8. Rana kommune – en attraktiv arbeidsgiver i en innovativ, dynamisk lærende organisasjon.

I årene fremover vil Rana kommune som arbeidsgiver og tjenesteleverandør utfordres som følge av endret befolkningssammensetning og økt konkurranse om arbeidskraft.

For å møte utfordringsbildet må kommunen rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft og utvikle heltidskultur, redusere sykefravær, utøve god ledelse, ivareta tillit til kommunen og ha evne til innovasjon og nyskaping. En godt forankret arbeidsgiverpolitikk skal bidra til rett utvikling.

Status

Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs og en forutsetning for god tjenestekvalitet. Kommunens ansatte leverer gode tjenester og bidrar til at det er godt å leve og bo i Rana.

Pr. 31.8.2019 var det 2 107 faste ansatte i kommunen fordelt på 1 796,4 årsverk. Ved utgangen av 2018 gikk 39,6 prosent av de ansatte i deltidsstilling og 46,4 prosent av kvinnene jobber deltid. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse øker (83,4 prosent) og vi står lengre i jobb (63,5 år).

Tabell 3. Årsverk pr. sektor

Sektor	31.12.2018	31.08.2019
Støttetjeneste	71,3	72,3
Oppvekst og kultur	743,1	716,8
Helse og omsorg	782,7	770,5
NAV kommune	21,8	22,1
Tekniske tjenester	214,4	214,7
Sum årsverk	1 833,3	1 796,4

Rana kommune har over tid hatt høyt sykefravær men det jobbes systematisk med å øke nærværet. Pr. 31.8.2019 er det registrert et sykefravær på 8,4 prosent og er høyere enn i samme periode i fjor (7,8 prosent). Årets måltall er 7,0 prosent.

Kommunen har rekrutteringsutfordringer, spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren.

I vedtatt arbeidsgiverstrategi for perioden 2018-2024 er det fastsatt fire satsingsområder med strategier som skal prioriteres i planperioden.

- Godt lederskap

- Myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse.
- Mangfold og inkludering.
- Innovasjon og utvikling.

Godt lederskap

Ledelse av morgendagens kommuner innebærer å lede i endring, omstilling og utvikling. God ledelse på alle nivå med evne til å mobilisere kompetente medarbeidere til effektiv tjenesteproduksjon i god dialog med brukerne, er en kritisk suksessfaktor.

I 2020 skal det jobbes videre med å tydeliggjøre og profesjonalisere ledelse. Satsing på lederutvikling og systematisk opplæring av ledere videreføres med fokus på utøvelse av arbeidsgiverrollen. Lederavtale med resultatkrav videreføres og det skal jobbes systematisk med oppfølging av medarbeiderundersøkelsen KS 10 - faktor.

- I 2020 videreføres innsatsen med å tydeliggjøre ledelse i organisasjonen.

Alle enheter skal utarbeide plan for oppfølging av medarbeiderundersøkelsen.

Myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse

Det forventes fortsatt konkurranse om relevant arbeidskraft med rett kompetanse og erfaring. Kommunen må derfor være en attraktiv arbeidsgiver som tiltrekker seg og beholder kompetente medarbeidere. Flere må jobbe lengre (økt pensjonssalder), flere må jobbe mer (heltidskultur), og kompetansen i organisasjonen må utvikles og oppdateres i tråd med utviklingen.

Arbeidet med å tiltrekke, rekruttere og beholde ansatte er en høyt prioritert oppgave. I 2020 skal det jobbes videre med å spisse kommunens arbeid med kompetanse - og rekruttering.

Målrettet omdømmebygging er nødvendig og her har kommunenes ansatte en sentral rolle som «ambassadør» for egen arbeidsplass. I planperioden skal vi ha fokus på felles identitet og

kultur for å bidra til økt stolthet over egen arbeidsplass.

Kommunens lønnspolitikk skal understøtte mulighetene for å rekruttere og beholde rett kompetanse, samtidig som det er et virkemiddel for å fremme resultatoppnåelse. I 2020 skal lønnspolitikk og system for lønnsfastsettelse revideres.

Kommunen er en viktig praksisarena og døråpner til yrkeslivet. Rana kommune skal fortsatt tilrettelegge for aktivitet som kan bidra til fremtidig rekruttering i egen organisasjon og i samfunnet forøvrig.

■ **I løpet av 2020 skal kommunen nå målet om 2 læringer pr. 1 000 innbyggere.**

■ **Kompetanse og rekrutteringsstrategi for framtida sluttbehandles i 2020.**

Mangfold og inkludering

Rana kommunes arbeidsgiverpolitikk vektlegger inkludering og mangfold. Ulikhet er en styrke og bidrar til utvikling og fornyelse. Kommunens arbeidsgiverpolitikk er individorientert og innrettet mot utfordringer i alle livsfaser. Dette innebærer satsing på redusert sykefravær, fokus på heltidskultur og inkludering av de som står utenfor arbeidslivet.

Heltidskultur

Rana kommune har som resten av kommune Norge utfordringer knyttet til deltid, spesielt innenfor helse- og omsorgssektoren. Kommunen skal levere tjenester av god kvalitet med best mulig kontinuitet. Det er derfor nødvendig at flest mulig går i hele stillinger. For å få dette til, må det etableres en heltidskultur med fleksibel bruk av alternative arbeidstidsordninger. I 2020 skal det jobbes videre med strategi og satsinger for å sikre heltidskultur og rekruttering i sektoren.

Sykefravær

Rana kommune har over tid hatt høyt sykefravær. Det er satt et ambisiøst mål for sykefraværet som skal være på 7 prosent eller lavere innen utgangen

av 2019. Dette målet når vi ikke i år, men måltallet videreføres for 2020.

Rådmannen har i K.sak 36/18 redegjort for hvordan organisasjonen jobber med å øke nærværet. Det systematiske arbeidet som er startet opp videreføres med full styrke etter samme metode/strategi i planperioden.

Nasjonale anslag viser at det i fremtiden vil være behov for økte tjenester innenfor de store tjenestemårådene helse og omsorg og oppvekst. Derfor blir sykefraværsutviklingen innenfor disse to områdene helt avgjørende for utviklingen totalt i Rana kommune. Det er derfor viktig å opprettholde et ekstra trykk på enheter med høyt sykefravær innenfor disse to sektorene.

■ **I 2020 jobbes det videre med nærvær etter etablert metode.**

Innovasjon og utvikling

For å opprettholde god kvalitet på tjenestene og kommunens rolle som samfunnsutvikler, kreves evne til omstilling, endring og fornyelse. Rana kommune skal ha en organisasjonskultur som understøtter dette. Gjennom å utvikle kultur for erfaringslæring og styrke evnen til å omsette kunnskap til ny praksis, skal Rana kommune videreutvikles som en innovativ og lærende organisasjon.

I hele kommuneorganisasjonen skal det fokuseres på:

- Effektive arbeidsprosesser.
- Kunnskapsbasert praksis og forbedringsarbeid.
- Hensiktsmessig organisering.
- Kultur for læring og utvikling.

Gjennom å forenkle og utvikle organisasjonen skal det oppnås bedre ressursutnyttelse, mer tid til kjerneoppgaver og større trivsel og arbeidsglede hos ansatte. Gjennom å tenke nytt skal vi jobbe smartere.

Handlingsplan og styringskort - arbeidsgiverstrategi

Vedtatt arbeidsgiverstrategi konkretiseres i egen handlingsplan som følges opp i linjeorganisasjonen som del av ordinær virksomhetsstyring. Rapportering på resultatoppgått inngår som del av årsberetningen.

Tabell 4. Handlingsplan –arbeidsgiverstrategi

GODT LEDERSKAP			
Slik vil vi ha det (Satsingsområde)	Dette gjør vi i 2020 -2023	År	Øk.
Ledere skal gjennom sitt lederskap bidra til at kommunen når sine mål.	Tydeliggjøre myndighet og roller - oppdatere delegasjon.	2020	D
	Lederavtaler med resultatkrav (nivå 1, 2 og 3)	2020-2023	D
	Videreføre felles lederutvikling og fagdager for ledere for å sikre økt samhandling og enhetlig ledelse.	2020-2023	D
	Opplæring i lov og avtaleverk - arbeidsgiversstyringsrett.	2020-2023	D
	Følge opp medarbeiderkartlegging - KS 10 faktor	2020	D
	Tilrettelegge for ledernetverk på tvers av sektorer/ tjenesteområder.	2020-2023	D
MYNDIGGJORTE MEDARBEIDERE MED RETT KOMPETANSE			
Utvikle og rekruttere medarbeidere med rett kompetanse	Kompetanse-/rekrutteringsplaner på alle nivå.	2020-2021	D
	Oppdatere lønnspolitikk - system for lønnsfastsettelse.	2020	D
	Profesjonalisere og effektivisere rekrutteringsprosessen.	2020	D
	Videreføre deltakelse på rekrutteringsarenaer.	2020-2023	D
	Videreføre økning av antall lærlinger - 2 pr 1000 innbyggere.	2020	D
	Bruke ansatte i markedsføring av kommunen som arbeidsplass.	2020-2023	D
MANGFOLD OG INTEGRERING			
Benytte kompetanse og ressurser uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne, etnisitet og livssyn.	Videreføre det systematiske nærværarbeidet.	2020-2023	D
	Utvikle strategi for å rekruttere medarbeidere med innvandrerbakgrunn.	2020-2023	D
	Aktiv bruk av virkemidlene som ligger i vedtatt livsfasepolitikk.	2020-2023	D
	Utpøving av turnus-/arbeidstidsordninger for å redusere uønsket deltid.	2020-2023	D
	Deltakelse KS prosjektet NED med sykefraværet.	2020	D
INNOVASJON OG NYTENKING			
En nytenkende, innovativ og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft.	Innføre felles metodikk for gevinstrealisering. Styrke prosjekt og prosesskompetanse.	2020-2023	D
	Aktiv bruk av felles elektronisk kvalitet- og avvikssystem (IK) som verktøy for forbedringsarbeide.	2020-2023	D
	Følge opp planlagte tiltak i digitaliseringsstrategien.	2020-2023	
	Etablere intern delingsportal " Samle-Dele-Spre".	2020-2021	D
	Utarbeide innovasjonsstrategi.	2020-2023	D

Styringskort medarbeidere og organisasjon

Tabell 5. Utvalgte styringsparametere medarbeidere og organisasjon

Arbeidsgiverstrategi 2020-2023					
MEDARBEIDERE	Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2023	Status
	Sykefravær	9,1 %	8,7 %	7,0 %	
	Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	81,9 %	83,4 %	84,5 %	
	Avgangsalder ansatte	63,5	63,5	64,0	
	Antall lærlinger og praksisplasser	246	304	290	
	Lederavtaler	99 %		100 %	
	Medarbeidersamtaler			100 %	
	Tilfro til egen organisasjon (medarbeiderundersøkelse)			4,2	
	Mestring og motivasjon (medarbeiderscore)			4,2	
	Turnover (andel ansatte som har sluttet).	12,5 %	12,1 %	11,8 %	

TJENESTER

Rana kommune skal levere gode og effektive tjenester med rett kvalitet til brukere og innbyggere. Tjenestene skal være bærekraftige og gi innbyggerne mulighet for økt selvhjelpenhet, mestring og læring.

For å møte fremtidens behov, må tjenestene utvikles og fornyes. Sammen med innbyggere, frivillighet og næringsliv skal vi samarbeide for å nå målene.

KOSTRA og kommunebarometeret benyttes som styringsinformasjon. Det gjennomføres brukerundersøkelser innenfor flere tjenesteområder.

Kommunebarometeret

Rana havnet på 336. plass i endelig utgave av Kommunebarometeret 2019 fra Kommunal Rapport. Samlet sett er nøkkeltallene for Rana relativt sett langt svakere enn normalen i Kommune-Norge og svakere enn det de økonomiske forutsetningene skulle tilsi.

Tabell 6. Kommunebarometeret 2017-2019

	2017	2018	2019	Endring fra i fjor
Totalplassering	283	325	336	11
Grunnskole	350	347	330	-17
Pleie og omsorg	359	372	356	-16
Barnevern	189	225	363	138
Barnehage	115	191	250	59
Helse	366	324	363	39
Sosial	266	252	240	-12
Kultur	77	92	62	-30
Miljø og ressurser	203	220	193	-27
Saksbehandling	183	260	162	-98
Vann, avløp og renovasjon	345	369	389	20
Økonomi	86	92	47	-45
Kostnadsnivå	25	45	80	35

Plasseringene er oppdatert med nøkkeltallene som er brukt i 2019-barometeret. Plasseringene vil derfor AVVIKE fra det som ble rapportert tidligere år siden.

KOSTRA

KOSTRA viser kommunens ressursbruk og prioritering av tjenestene. Rana kommune har høyere driftsinntekter enn de fleste kommunene i

KG 13. Kun seks kommuner i gruppa hadde høyere brutto driftsinntekter pr. innbygger i 2018.

I 2018 var brutto driftsutgifter omtrent på snittet med KG 13, mens netto driftsutgifter totalt er noe lavere enn gjennomsnittet. I 2018 ligger netto driftsutgifter 9,7 mill. kr lavere enn snittet KG 13, når det korrigeres for utgiftsbehov.

Rana hadde en høyere ressursbruk på samferdsel, sosiale tjenester, grunnskole, kommunale boliger, og brann og ulykkesvern i 2018. Totalt var ressursbruken på disse områdene 65,1 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 13. På de øvrige områdene var ressursbruken i Rana lavere enn snittet i KG 13, totalt 74,8 mill. kr.

Tabell 7. Ressursbruk 2018 (korr. for utgiftsbehov)

Tjeneste	Kr. pr. innbygger	Diff. snitt KG 13
Pleie og omsorg	18 217	-4,9
Grunnskole	13 947	10,5
Barnehage	8 133	-8,8
Adm, styring og fellesutgifter	3 797	-20,8
Sosiale tjenester	3 959	22,4
Kommunehelse	2 562	-3,3
Barnevern	1 425	-4,0
Kultur og idrett	2 118	-3,7
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	638	-2,4
Andre områder		
- Brann og ulykkesvern	895	2,3
- Kommunale boliger	318	7,0
- Samferdsel	1 778	22,7
- Næringsforv. og kons.kraft	-965	-26,9
- Kirke	620	0,2
Totalt	57 443	-9,7

Det er imidlertid viktig å påpeke at Rana har lavere arbeidsgiveravgift enn de fleste andre kommunene i KG 13. Dersom Rana hadde hatt arbeidsgiveravgift på 14,1 prosent i stedet for differensiert sats på 5,1 prosent, ville ressursbruken i Rana vært ca. 107 mill. kr høyere.

Sammenheng mellom KOSTRA og Kommunebarometeret

KOSTRA - tallene viser liten sammenheng mellom ressursbruk på tjenesteområdene sett opp mot resultatene i Kommunebarometeret.

Sammenligning av ressursbruk i KOSTRA og resultater i Kommunebarometeret viser tydelig at høy eller lav ressursbruk på et område nødvendigvis ikke slår direkte inn på kvaliteten.

Satsingsområder tjenester

Utfordringsbildet for de kommunale tjenestene varierer fra tjenesteområde til tjenesteområde, men felles utfordringstrekk oppsummeres slik:

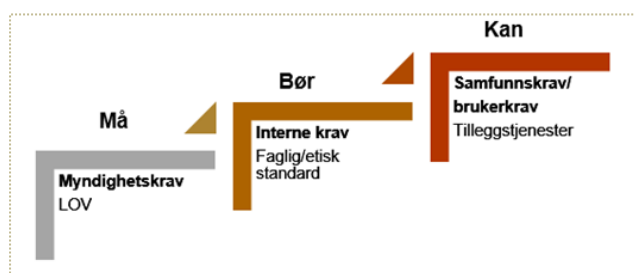
- Dokumentere og synliggjøre resultat og kvalitet av tjenesteleveranser.
- Sikre god brukermidvirkning og løpende utvikling i tjenesteytingen.
- Digital tilgjengelighet, innovasjon og anvendelse av ny teknologi.

For å sikre rett utvikling skal det fokuseres på kvalitet på tjenester, brukermidvirkning og tilgjengelige tjenester.

God nok kvalitet

I økonomiplanperioden skal det settes standarder og defineres hva som er god nok kvalitet på kommunale tjenester. Kommunetrappa viser sammenheng mellom nivå og krav til tjenester.

Figur 5. Kommunetrappa

Knappere ressurser krever prioritering. Det må derfor tydeliggjøres og tas stilling til hva som er god nok standard og hva innbyggerne kan forvente fra kommunens som tjenesteleverandør.

Brakerundersøkelser skal gjennomføres jevnlig for å oppnå kunnskapsbasert styring og utvikling av tjenestene. Det er et krav at undersøkelser som gjennomføres sammenligner status og utvikling opp mot andre kommuner.

God brukermidvirkning

Det skal legges til rette for god brukerdiallog og brukermidvirkning. Dette skal følges opp i daglig drift i tjenestene. I tråd med forutsetningene i kommuneplanen skal vi samarbeide med andre aktører for å sikre innovasjon og nyskapning i de kommunale tjenestene.

Tilgjengelig tjenester

Rana kommune legger vekt på at innbyggere og næringsliv kan komme i kontakt med kommunen på en enkel måte. Bruk av sikker digital post skal videreutvikles og det skal satses videre på klart språk for å forenkle kommunikasjon og diallog med innbyggerne.

Rana kommune skal videreutvikle sine digitale kanaler og sikre gode digitale tjenester gjennom nett og sosiale media. Ny tjenesteportal (nettside) skal implementeres i 2020 -2021.

Digitaliseringsstrategi

Bruk av teknologi er en nøkkel for å oppnå effektivisering i kommunal tjenesteyting. Rana kommune har vedtatt digitaliseringsstrategi for perioden 2017-2032.

Innsatsområdene speiler digitaliseringsbehovene i de ulike sektorene, med vektlegging på *brukerrettede tjenester* og *digital arbeidsflyt*. Det er avsatt midler i budsjett og økonomiplanen til oppfølging av vedtatt strategi.

Anskaffelsesstrategi

Innkjøp er en strategisk viktig funksjon for kommunen. Vedtatt politikk og strategi for anskaffelser 2017-2020 skal sikre at kommunen opptrer som en profesjonell innkjøper.

Ved anskaffelser skal det legges vekt på kommunens omdømme, samfunnsansvar og tilrettelegging for innovasjon.

I 2020 videreføres arbeidet med å rulle ut kommunestyrets vedtatte innkjøpspolitikk.

I 2020 prioriteres:

- **Videre satsing på digitalisering.**
- **Videreføring av klart språk.**
- **Etablere gjennomgående strategi for brukerundersøkelser -brukermedvirkning.**
- **Eablering av ny tjenesteportal (nettside).**

Styringsindikatorer tjenester

Målområdene er gjennomgående for tjenesteyting i organisasjonen og gir føring for målstyringen for alle tjenesteområder i tillegg til de generelle målene som settes på overordnet nivå. Mål for tjenester settes sektorvis og skal definere spesifikke mål som sikrer riktig kvalitet og utvikling av de enkelte tjenestene.

Tjenesteområdenes spesifikke resultatmål fremkommer under sektorkommentarene.

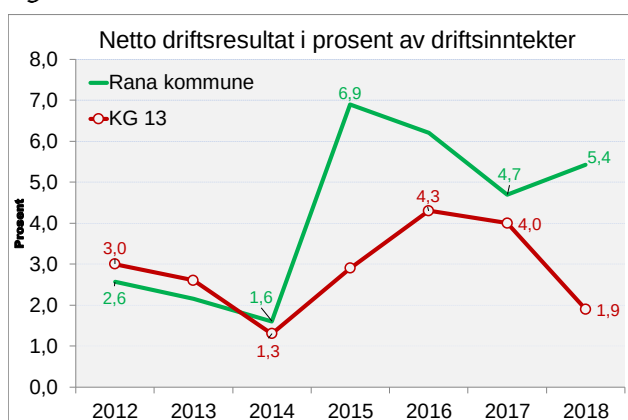

ØKONOMI

En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser og ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og lang sikt. For å ha kontroll på utgiftsveksten, må kommunal drift styres i samsvar med de budsjettbetingelser som kommunestyret setter i årsbudsjett og økonomiplan. Det langsiktige bildet er at kommunen løpende tilpasser utgiftene til inntektsgrunnlaget.

Økonomisk styring

Figur 6. Handlefrihet

Netto driftsresultat (NDR) er definert som kommunens økonomiske handlefrihet og er det overskuddet som er disponibelt til investeringer og avsetninger. Over fremgår kommunens handlefrihet eller netto driftsresultat i prosent av sum driftsinntekter i Rana sammenlignet med gjennomsnittet i KG 13.

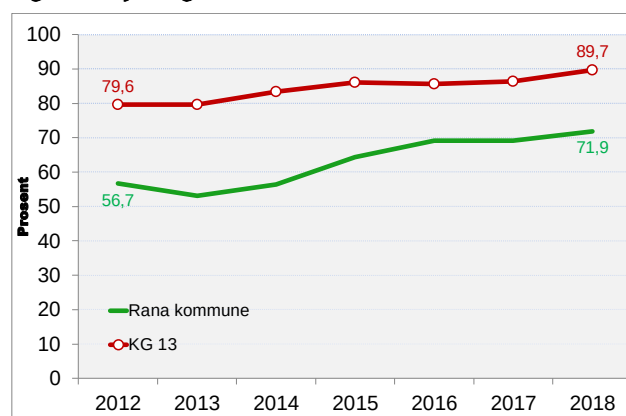
For perioden under ett ligger Rana kommune over gjennomsnittet i KG 13 (snitt 4,0 prosent for Rana og 2,7 prosent for KG 13). De siste årene er NDR for Rana kommune høyere enn sammenligningskommunene, Rana kommune med et snitt på 5,8 prosent og KG 13 på 3,3 prosent. Men innbetalinger for oppgjøret etter Terra påvirker NDR for Rana kommune. Holdes disse utenom fremstår et snitt på NDR for Rana kommune 10 siste år på 3,3 prosent og 4 siste år på 3,9 prosent.

Rana kommune har investert betydelig de siste tre årene. Samlet i siste 10 års periode er det blitt investert for 2 180,8 mill. kr eller gjennomsnittlig 218,0 mill. kr hvert år.

Grafen illustrerer lånegjeldsutviklingen i Rana i prosent av driftsinntekter sammenlignet med gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

Indikatoren viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter. Netto lånegjeld utgjorde 71,9 prosent av brutto driftsinntekter i 2018. Netto lånegjeld øker i Rana som følge av økt investeringsvolum. Lånegjeld i sammenligningskommunene er konserntall. Konserntallet på lånegjeld for Rana (inkludert Havna og vår andel av HAF) gir en lånegjeld på 75 prosent. Jf. her kommunens bærekraftmodell som har et tak for netto lånegjeld på 75 prosent av brutto driftsinntekter.

Figur 7. Gjeldsgrad

Netto lånegjeld i Rana kommune var i 2018 58 723 kr pr. innbygger mot 55 723 kr i 2017. I 2009 var netto lånegjeld 32 116 kr pr. innbygger. Til sammenligning var netto lånegjeld i KG 13 i 2018 72 214 kr pr. innbygger.

Status regnskap 2. tertial 2019

Regnskapsrapport pr. 2. tertial 2019 viser samlet kontroll på økonomien, men tjenesteområdene har økende utfordringer med å overholde driftsrammene. Regnskapet indikerer at det må brukes av fjorårets midler for å oppnå balanse for 2019.

Det er viktig å få justert kursen med tanke på demografiutfordringer og reduserte driftsrammer fremover. Det registreres som positivt at det er reduksjon i årsverk, selv om reduksjonen ikke er tilstrekkelig.

Finans bidrar positivt med merinntekter på skatt.

Økonomisk utfordring

Tabellen under viser omstillingsoppgaven for perioden 2011-2023 på 298,0 mill. kr.

Rana kommune står overfor en kontinuerlig oppgave med å tilpasse driftsnivået til reduserte driftsrammer. Dette skyldes i hovedsak endringer i

befolkningssammensetningen med færre yngre og flere eldre, endringer i tjenestebehov og et høyt investeringsvolum de senere år. I tillegg reduseres de kraftrelaterte inntektene.

I 2018 var akkumulert omstillingsmål 222,5 mill. kr og resulterte i en måloppnåelse på 227,4 mill. kr,

dvs. 4,9 mill. kr bedre enn målkravet. Ut fra denne oversikten, kan det konkluderes med at de økonomiske omstillingsmål er oppfylt. Tjenesteproduksjonen har evnet å tilpasse seg reduserte driftsrammer, men regnskapet pr. 2. tertial 2019 viser reduserte driftsmarginer og problemer med å nå omstillingsmålet i deler av driftsområdet.

Tabell 8. Måloppnåelse

Måloppnåelse	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Omstillingsmål akkumulert	22	48	89	118	163	208	223	243	263	283	291	298
Avvik omstillingsmål (resultat drift)	11	-12	-15	-10	26	8	5					
Akkumulert måloppnåelse	34	36	74	108	189	215	227					

Tabell 9. Utvalgte styringsparametere økonomi

ØKONOMI	Økonomi				
	Indikator	2018	Mål 2020	Budsjett 2020	Status 2020
	Netto driftsresultat	5,4 %	3,0 %	2,5 %	
	Gjeldsgrad	71,9 %	75,0 %	87,4 %	
	Disposisjonsfond	16,1 %	8,0 %	6,3 %	
	Egenkapital fra drifta	21,7 %	15,0 %	6,7 %	
	Overskudd i tjenesteproduksjon	1,7 %	1,0 %	1,0 %	

Egenkapital fra drifta har lav finansieringsgrad av investeringene i 2020 grunnet spesielt høyt investeringsvolum i 2020. I økonomiplanperioden som helhet vil egenkapitalen fra drifta være rundt måltallet. Derfor gul indikatorstatus i 2020. Overskudd i tjenesteproduksjon er merket gul i 2020 grunnet budsjettutfordringene tjenestene har i 2019. Det indikerer en gul varslings for innfrielse av måltallet på overskudd i 2020.

FORUTSETNINGER OG RAMMEBETINGELSER

I dette kapittelet omhandles forutsetninger og rammebetingelser som har betydning for det økonomiske opplegget i økonomiplanperioden.

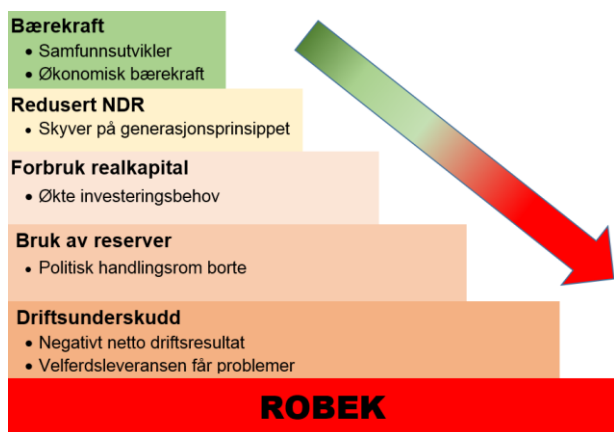
Handlingsregel for bærekraft

Modellen for økonomisk bærekraft setter krav til langsiktighet i den økonomiske styringen av kommunen. Modellen er et viktig hjelpemiddel for å kommunisere om og gi beslutningsgrunnlag for utvikling i kommuneøkonomien.

Handlefrihet og ivaretagelse av generasjonsprinsippet er bærende elementer i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne håndtere uforutsette hendelser uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet.

Bærekraftmodellen kan også illustreres i en bærekrafts trappe som viser de ulike fasene i et kommunaløkonomisk opplegg.

Figur 8. Bærekrafts trappa

Modellen har mål om netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter på 2 prosent. Handlingsregelen er dynamisk. Mål for driftsresultatet settes i økonomiplanperioden høyere enn 2 prosent til 3 prosent for å kompensere noe for det store investeringsvolumet. Jo høyere en setter driftsresultatet, jo forttere vil kommunen nå bærekraftnivået.

Investeringsnivå og risiko

Investeringsoversikten frem til 2030 viser et mulig investeringsbehov i Rana kommune i et langsiktig perspektiv. Investeringsløftet på skole og utsatt investeringsbehov på øvrige kommunale områder som står for tur når dette løftet er unnagjort,

skaper et høyt trykk på investeringsområdet. Kulturhus som et etterlengtet tilbud, øker trykket ytterligere.

Investeringer binder utgifter i 40 års tid, og det er viktig å gjøre riktige investeringsvalg når kommunens tjenester skal betale regningen i år fremover. Det må investeres smart.

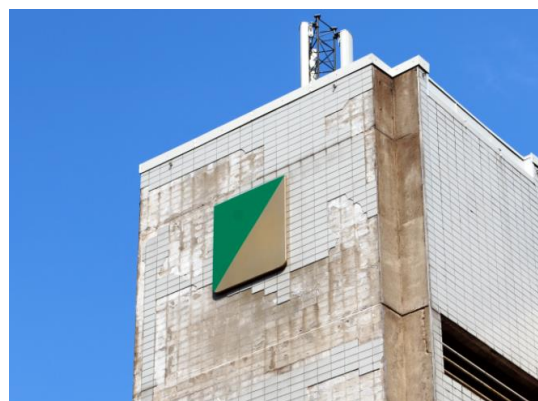
Etterlevelse av bærekraftsprinsippet er en garanti for at tjenestene belastes etter evne på lang sikt.

Investeringsbehovene frem til 2030 stresser og overskrider grenseverdiene i bærekraftelementene og setter tjenestene i en utsatt posisjon.

Kombinasjonen av reduserte reserver (disposisjonsfond og ubundne investeringsfond), og krav til stadig økende driftsoverskudd for å dekke stigende lånegjeld, er ikke gunstig og ikke å anbefale. I tillegg går kommunen inn i et tiår med større usikkerhet for kommuneøkonomien enn det har vært på lenge, jf. redusert oljeøkonomi og flere eldre.

Realkapital og vedlikeholdsetterslep

Det er viktig å bevare kommunens realkapital i et langsiktig perspektiv. Vedlikehold, asfaltering, salg av bygg, forvaltning og internhusleie er stikkord i denne sammenheng. Tilstanden på bygg og anlegg kan ikke alene håndteres med økninger i driftsbudsjettene. Vedlikeholdsetterslepet er såpass stort og kommet så langt, at mye må løses med investeringer.

Kommunen skal forvalte sine bygg og tomteareal på en kostnadseffektiv måte for å løse framtidige drifts- og samfunnsutviklingsoppgaver. Bygninger som er utrangert og ikke lenger i bruk, skal ikke

belaste kommunens driftsbudsjett utover en overgangperiode i hvilemodus.

Rana kommune har over tid nedprioritert vedlikehold og bevaring av realkapital (bygg og vei). Det betyr at realkapital forbrukes og forringes.

Vedlikeholdsetterslepet på vei, bygg og anlegg – inklusiv oppgradering til dagens standard er betydelig.

Investeringene i skolebygg bidrar til en betydelig reduksjon i etterslepet på bygg. Når skoleinvesteringene er fullført, gjenstår et etterslep på ca. 1,25 mrd. kr.

Tabell 10. Grovskisse over vedlikeholdsetterslep og oppgraderingsbehov øvrige bygg

Tall i 1000 kroner	Areal	Total beløp
Rådhuset	6 000	150 000
Barnehager	6 000	150 000
Skolelokaler	5 000	125 000
Institusjonslokaler	15 000	375 000
Idrettsbygg og idrettsanlegg	2 000	50 000
Kulturbygg	6 000	150 000
Helse og omsorgsboliger	10 000	250 000
Sum	50 000	1 250 000

Vedlikeholdsetterslepet på vei er i Hovedplan vei (K.sak 21/18) beregnet til 167,7 mill. kr fordelt på 116,3 mill. kr driftsmidler og 51,4 mill. kr investeringsmidler.

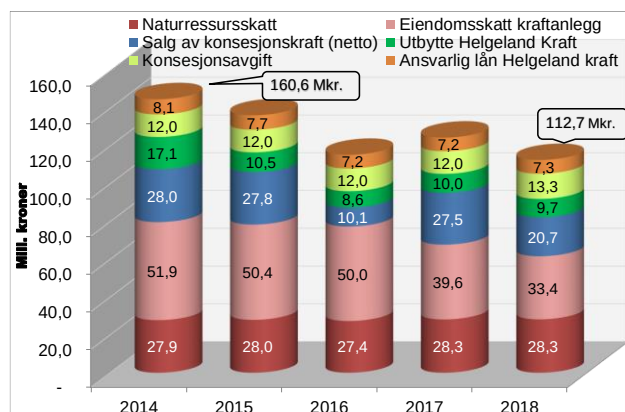
- **Bevilgningen til vedlikehold av realkapital på 10 mill. kr i 2019 økes til 15 mill. kr i økonomiplanperioden**

Usikre finansinntekter

Rana kommune har kunnet tillatt seg et høyere driftsnivå enn sammenlignbare kommuner. Dette er i stor grad knyttet til inntekter fra kraft som eiendomsskatt fra kraftverk, salg av konsesjonskraft, naturressursskatt, konsesjonsavgift, samt renter og utbytte fra eierskap.

Figur 9. Usikre finansinntekter

Prisjustert til 2018 kroner har inntektene sunket med 47,9 mill. kr sidene 2014. Det er vesentlig press både fra kraftbransjen og sentrale myndigheter på det fremtidige inntektsnivået og kommunens mulighet til å disponere disse inntektene selv.

Kommunens økonomiske opplegg bør i størst mulig grad baseres på at tjenesteleveransen finansieres av løpende overføringer fra staten og egne driftsinntekter, mens de variable finansinntekter i hovedsak bør gå til utgifter som vedrører kommunens samfunnsutviklerrolle.

Statsbudsjett 2020

Det legges opp til en realvekst i frie inntekter til kommunesektoren på 1,3 mrd. kr (2,6 mrd. kr i 2019). Samlet lønns- og prisvekst fra 2019 til 2020 anslås til 3,1 prosent, mens årslønnsveksten forventes å bli på 3,6 prosent.

Kilde: Regjeringen.no - Statsbudsjett 2020

Realveksten på 1,3 mrd. kr er knyttet til:

- Merkostnader demografi 0,9 mrd. kr
- Lavere pensjonskostnader - 0,45 mrd. kr
- Tidlig innsats skole 0,4 mrd. Kr
- Satsing rusfeltet 0,15 mrd. kr

Det foreslås ingen vesentlige endringer i inntekts-systemet for 2020, men en rekke tidligere øremerkede midler innlemmes i rammetilskuddet som en del av kommunenes frie inntekter.

Vesentlige endringer fra 2020:

- Lovkrav om psykologkompetanse.
- Overføring av skatteoppkreveren fra kommunene til Skatteetaten fra 1.6.2020.
- Plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens.
- Innlemming av øremerket tilskudd til bolig-etablering og boligtilpasning til vanskeligstilte på boligmarkedet.
- Innlemming av øremerkede midler til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats.

Det er foreslått å innføre en nasjonal ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1. og 2. trinn fra skoleåret 2020/2021.

Foreldrebetaling for et heltidstilbud i SFO på 1. - 2. trinn vil da maksimalt utgjøre 6 prosent av samlet person- og kapitalinntekt i husholdningen.

Videre foreslås det å innføre gratis SFO for elever med særskilte behov på 5. - 7. trinn fra skoleåret 2020/2021.

Effekten av endringer i Statsbudsjettet for 2020 er lagt inn som nye tiltak i sektorrammene.

Ressurskrevende tjenester

Innslagspunktet i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester øker med 50 000 kr ut over generell lønns- og prisvekst.

For Rana kommune utgjør endringen en økt egenfinansiering av ordningen på 2,35 mill. kr.

Kompensasjon for kommunenes utgifter ut over innslagspunktet på 80 prosent holdes uendret.

Frie inntekter

Tabell 11. Frie inntekter 2019-2023

Frie inntekter	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Endring fra 2019	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Innbyggertilskudd	649 610	659 323	9 713	659 900	659 000	658 000
Utgiftsutjevning	-19 307	-10 171	9 136	-9 400	-5 600	100
Korr. statlige skoler	4 396	5 500	1 104	5 500	5 500	5 500
Inntektsgarantiordning	-1 399	-1 416	-17	-2 000	-2 000	-2 000
Særskilt fordeling	4 588	9 181	4 593	9 000	9 300	9 600
Nord-Norge-tilskudd	46 112	47 683	1 571	47 800	47 800	47 800
Skjønnstilskudd	0	0	0	0	0	0
Sum rammetilskudd	684 000	710 100	26 100	710 800	714 000	719 000
Skatt på inntekt og formue	685 200	721 100	35 900	719 400	719 200	717 200
Inntektsutjevning	75 000	79 000	4 000	79 000	78 000	78 000
Frie inntekter	1 444 200	1 510 200	66 000	1 509 200	1 511 200	1 514 200

De frie inntektene består av skatteinntekter og rammetilskudd og utgjør om lag 72 prosent (77 prosent når en inkluderer momskompensasjon) av kommunesektorens samlede inntekter. Dette er inntekter som kommunene kan disponere fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regler.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å jevne ut de økonomiske forutsetningene for at kommunene skal kunne gi et mest mulig likeverdig tjenestetilbud over hele landet.

De øvrige inntektene består av øremerkede tilskudd, gebyrer, brukerbetaling, eiendomsskatt, momskompensasjon og utbytte mv. Disse inntektene er ikke med i denne oversikten.

Samlet øker de frie inntektene med 66,0 mill. kr (57,5 i fjor). Økningen skal dekke lønns- og prisvekst på 3,1 prosent, økte kostnader til demografi, pensjon og nye satsninger.

Skatt og inntektsutjevning

Skatteinntektene lokalt anslås til 27 394 kr pr. innbygger, mens nasjonalt anslag er på 32 126 kr pr. innbygger. Ranas andel utgjør dermed 85,3 prosent av landsgjennomsnittet. Differansen mellom skatt pr innbygger nasjonalt og kommune, kompenseres delvis gjennom inntektsutjevningen som anslås til 79,0 mill. kr, en økning på 4,0 mill. kr fra 2019.

Samlet anslås skatt og inntektsutjevning til 30 383 kr pr. innbygger og utgjør 94,6 prosent av nasjonalt skattenivå pr innbygger.

Rammetilskudd 2020

Innbyggertilskudd

Innbyggertilskuddet blir først fordelt med et likt beløp pr. innbygger som er 25 083 kr i 2020. Deretter skjer en omfordeling mellom kommunene i form av utgiftsutjevning, korreksjon for elever i statlige og private skoler, inntektsgarantiordningen (INGAR), og saker med særskilt fordeling.

Innbyggertilskuddet øker med 28,2 mill. kr.

Utgiftsutjevning

Gjennom utgiftsutjevningen omfordeles innbyggertilskuddet mellom kommunene. Midler omfordeles fra kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov og skal gi kompensasjon for forskjeller i utgiftsbehov som kommunene ikke kan påvirke selv. Målet er å overføre midler fra lettdrevne kommuner til tyngre drevne kommuner.

Utgiftsutjevningen gir et samlet trekk på 10,2 mill. kr., som er 9,1 mill. kr lavere enn i 2019. Den største endringen skyldes at Rana har fått en større andel psykisk utviklingshemmede i alderen 16 år og over enn landet. Rana fikk en økning på fire personer, mens antallet på landsbasis gikk ned. Isolert sett gir dette en økt overføring til Rana gjennom utgiftsutjevningen på 5,8 mill. kr.

I tillegg får Rana et redusert trekk gjennom basistillegget på 3,3 mill. kr og økte overføringer som følge av flere eldre.

Rana blir fremdeles definert som en lettdrevet kommune av staten, men blir stadig mer tungdreven.

Vedlegg 6 viser nærmere detaljer rundt utgifts-utjevningen og hvilke komponenter som endres fra 2019 til 2020.

Korreksjonsordning for elever i statlige og private skoler

Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes 101 100 kr pr. elev for de elevene kommunene ikke yter grunnskoletjenester til. Summen av trekk fra kommuner med elever i statlige og private skoler fordeles ut igjen til alle landets kommuner etter kommunenes andel av beregnet utgiftsbehov.

64 av Rana kommunes 6-15 åringer fikk ved registreringstidspunktet vanlig undervisning ved private skoler i kommunen. Dette er det samme antallet som i fjor og fører til et trekk i rammeoverføringen på 6,5 mill. kr.

Samlet tilbakeføring til Rana utgjør 12,0 mill. kr, slik at samlet kompensasjon knyttet til denne ordningen utgjør 5,5 mill. kr etter uttrekket på 6,5 mill. kr.

Inntektsgarantiordningen

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal skjerme kommunene mot brå nedgang i rammetilskuddet som følge av befolkningsnedgang og systemendringer i inntektssystemet fra et år til det neste.

Endringer ordningen omfatter er strukturelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd, endringer i befolkningstall og kriteriedata, og endringer i regionalpolitiske tilskudd. Ordningen er utformet slik at ingen kommune skal ha en vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 400 kroner under veksten på landsbasis, målt i kroner pr. innbygger.

Veksten i rammetilskuddet fra 2019 til 2020 er på landsbasis 669 kr pr. innbygger (1 115 kr i fjor). Dette innebærer at kommuner som har en vekst i rammetilskuddet som er lavere enn 269 kr pr. innbygger, vil bli kompensert opp til denne vekstgrensen.

Rana kommunes vekst i rammetilskuddet fra 2019 til 2020 er 835 kr pr. innbygger (1 381 kr i fjor) og kommunen får dermed ingen kompensasjon gjennom inntektsgarantiordningen.

Alle kommuner er med på å finansiere ordningen og blir trukket med et likt beløp per innbygger. For 2020 er trekket på -54 kr pr. innbygger, som gir et samlet trekk på 1,4 mill. kr i rammetilskuddet.

Særskilt fordeling

Under særskilt fordeling får Rana 9,2 mill. kr. Av dette er 4,2 mill. kr knyttet til helsestasjon og skolehelsetjeneste, 3,9 mill. kr er knyttet til lærertetthet, 0,6 mill. kr er knyttet til kompensasjon for reduserte eiendomsskatteinntekter og 0,4 mill. kr er knyttet til frivillighetssentraler.

Nord-Norge tilskudd

Nord-Norge tilskuddet for Nordland er satt til 1 812 kr pr innbygger (1 758 kr i 2019), og gir en samlet en overføring til Rana på 46,1 mill. kr.

Ordinært skjønnstilskudd

I 2020 får Rana ingen ordinære skjønnsmidler.

Eiendomsskatt

I 2019 ble det budsjettert med 83,3 mill. kr i eiendomsskatt. Oppdaterte prognoser tilsier at eiendomsskatten vil bli rundt 91,0 mill. kr i 2019.

Tabell 12. Eiendomsskatt 2016-2020

R-2016	R-2017	R-2018	B-2019	B-2020
96,7	94,9	89,6	83,3	80,8

Eiendomsskatten i 2020 forventes å bli på ca. 81 mill. kr, en reduksjon på ca. 10 mill. kr fra 2019 nivå. I forhold til budsjett 2019 gir dette en anslått reduksjon på 2,5 mill. kr etter at kompensasjon på 0,6 mill. kr knyttet til tap av eiendomsskatt fra verker tatt med.

Eiendomsskatten fra kraftverk var 33,4 mill. kr i 2019. Grunnlaget for eiendomsskatten for kraftverkene fastsettes av Skatteetaten. Eiendomsskattegrunnlagslistene for kraftverk for 2020 vil ikke være tilgjengelig før i desember.

Skattlegging av vannkraftverk

I 2018 ble det nedsatt et ekspertutvalg som skulle gjøre en helhetlig vurdering av kraftverksbeskatningen. Utvalget overleverte sin innstilling til finansministeren i september 2019. Utvalget anbefaler blant annet å avvike dagens ordninger med konsesjonskraft og konsesjonsavgift samt å redusere eiendomsskatten for vannkraftverk.

Foreløpige grove anslag, viser at det årlige innteksttapet kan bli rundt 60 mill. kr for Rana kommune, dersom forslaget fullt ut blir vedtatt.

Endring av regelverk

Stortinget vedtok ved behandlingen av Statsbudsjett 2019 å fjerne verker og bruk som kategori for eiendomsskatt og at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal beskattes fra 2019.

Eiendomsskatten kan bli redusert med totalt 4,9 mill. kr i perioden 2018 til 2025. Endringer i eiendomsskatten etter 2020 innarbeides ved rullering av økonomiplanen når forutsetninger, herunder kompensasjonsordningen er mer avklart.

Boliger og fritidseiendommer

Stortinget vedtok i Statsbudsjettet for 2019 at maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger skal reduseres fra sju til fem promille fra 2020. I Rana er satsen for 2019 2 promille og blir dermed ikke berørt av denne reduksjonen. Kommunen kan fritt sette ned skattesatsen, men kan maksimalt sette opp skattesatsen med en promille pr. år.

Stortinget vedtok at det innføres en obligatorisk reduksjonsfaktor i eiendomsskattetakstene på minst 30 prosent på alt av boliger og fritidseiendommer fra 2020, uavhengig av hvordan de er taksert. Kommunene står fritt til å velge en høyere reduksjonsfaktor enn dette. Det anslås at eiendomsskatten i Rana reduseres med ca. 10,0 mill. kr som følge av dette i 2020.

I Rana er det bare utskrevet eiendomsskatt i byområdene, noe kommunen kan videreføre. Kommunen har også et bunnfradrag på 300 000 kr som kan videreføres eller endres.

Alminnelig omtaksering

Rana kommune hadde omtaksering i 2010 med virkning fra 2011. Dette betyr at ny alminnelig taksering etter hovedregelen skal skje i 2020 med virkning fra 2021, [eiendomsskatteloven § 8 A-3 \(2\)](#).

Kommunen har følgende valg: ny kommunal taksering, formuesverdi, utsettelse av taksering eller kontorjustering.

Rådmannen kommer tilbake med egen sak om taksering i 2020.

Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekter

Budsjettopplegget forutsetter en oppjustering av betalingssatser i tråd med prisstigningen, for å unngå at budsjettets inntektsside sakker akterut i forhold til utgiftene i tjenestene. Prisstigningen i

kommunal sektor er i statsbudsjettet anslått til 3,1 prosent i 2020.

Det budsjetteres med 71,3 mill. kr i brukerbetalinger i 2020, en økning på 2,3 mill. kr fra budsjett 2019 (3,3 prosent).

Salgs- og leieinntekter øker fra 256,6 mill. kr i 2019 til 259,1 mill. kr i 2020, en økning på 2,4 mill. kr (0,9 prosent).

Gebyrer

Gebyrer for selvkostområdene vann, avløp og feiing ble i 2019 regulert mer enn generell lønns- og prisvekst. Det foreslås ingen endringer på disse områdene i 2020.

For øvrige gebyrendringer vises det til avsnitt under og rådmannens forslag til vedtak.

Renovasjon

Rana kommune er med i en interkommunal ordning som ikke er en del av kommunens budsjett. Kommunestyret skal i henhold til avfallsforskriften § 15-3 fastsette avfallsgebyret og i forslag til vedtak er det lagt inn gebyr for 2020 basert på vedtak i representantskapsmøte i HAF IKS 25.10.2019.

Gebyret har økt betydelig de siste to årene på grunn av konkursen i RenoNorden AS.

I 2020 vil det bli gjennomført kostnadsbesparende tiltak som gjør at husholdningsrenovasjonsgebyret ikke blir økt i 2020.

Septikgebyr for tømning av tanker inntil 4 m³ og for alle tanker over 4 m³ vil ikke endres i 2020.

Fritidsrenovasjonsgebyr vil heller ikke endres i 2020.

Vann- og avløp

Innenfor selvkostområdene fastsettes gebyrene ut fra forventet utgiftsnivå. Kommunen gjennomfører store investeringer, som ny vannledning til Åga og Hauknes, samt rehabiliteringsprosjekter på ledningsnett. Det må også bygges nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran og reservevannforsyningen til Mo vannverk må forsterkes.

Gebyrene har økt de siste årene, samtidig reduseres rentekostnadene i økonomiplanperioden, ut fra de siste prognosene fra Kommunalbanken. Dette fører til lavere kapitalkostnader og det er ikke nødvendig å endre gebyrene for 2020.

Det er fortsatt et mål om at kommunen i løpet av kommende periode skal bygge opp noe kapital på fond. Dette gjør det enklere å legge inn et jevnere gebyrnivå og unngå høye endringer enkelte år.

Det vises forøvrig til forslag til budsjettvedtak og vedlagt forslag til gebyrregulativ for 2020.

Feie- og tilsynsgebyr

Gebyret ble økt med 7,5 prosent i 2019 og det foreslås ingen økning av gebyret i 2020.

Byggesak, plan og oppmåling

Gebyrinntektene på selvkostområdene plan, oppmåling og byggesak dekker fortsatt ikke kommunens utgifter på det enkelte området. Gebyrene økes likevel ikke utover indeksregulering, blant annet på grunn av at effekten av økningen fra 2018 til 2019 er usikker.

Usikkerheten knyttes blant annet til at kommunen i perioden har behandlet mange kommunale, fylkeskommunale og statlige planer, hvor vi ikke kan ta gebyr for arbeidet. I tillegg er det noe usikkerhet rundt effekten av digitaliseringsprosjekter i avdelingen.

Demografiske rammer

Tabell 13. Demografiske rammer

	1.7.2018	1.1.2019	1.7.2019	Endring	Ramme overføring	SUM endring
Sum innbyggere	26 285	26 230	26 246	-39		-6 740 000
0-1 åringer	508	496	486	-22	-10 000	220 000
2-5 åringer	1 087	1 111	1 056	-31	140 000	-4 340 000
6-15 åringer	3 097	3 095	3 039	-58	90 000	-5 220 000
16-22 åringer	2 407	2 442	2 306	-101	-10 000	1 010 000
23-66 åringer	14 720	14 684	14 792	72	-20 000	-1 440 000
67-79 åringer	3 133	3 096	3 218	85	0	0
80-89 åringer	1 066	1 056	1 071	5	100 000	500 000
90 år og over	267	250	278	11	230 000	2 530 000
Psykisk utviklingshemmede over 16 år	111		115	4	700 000	2 800 000

Rammeoverføringen fra staten er basert på sammensetningen av befolkningen 1.7 året før. Tabellen over viser endringer i overføringer basert på inntektssystemet knyttet til endringer i befolkningssammensetningen fra 2018 til 2019.

Samlet er folkemengden fra 1.7.2018 til 1.7.2019 redusert med 39, og gir isolert sett en redusert rammeoverføring på 6,7 mill. kr fra staten. Hovedårsaken til dette skyldes at aldersgruppene 2-5 år og 6-15 år samlet reduseres med 89 personer.

Samlet rammeoverføring er basert på kommunens befolkningsutvikling sammenlignet med landsnittet. Dersom antall eldre i Rana for eksempel er uendret og andel eldre i landet øker, vil Rana få en lavere overføring. Dette skyldes at Rana ville fått en lavere andel eldre sett i forhold til landet.

Tabellen over viser hvordan de ulike aldersgruppene er priset i inntektssystemet inkludert generelt innbyggertilskudd. Den viser for eksempel at dersom kommunen hadde fått en ny innbygger i alderen 2-5 år, hadde dette ført til en økt overføring fra staten på 140 000 kr.

I tillegg får kommunen inntektsutjevning pr. innbygger, så lenge kommunen ligger under landsgjennomsnittet på skatteinntekter. Inntektsutjevningen blir basert på bakgrunn av antall innbyggere 1.1.2020.

Endringer i befolkningssammensetningen gir endret etterspørsel etter kommunale tjenester og endret overføring fra staten. Inntektssystemet er lagt opp slik at staten overfører mest midler til kommunen for innbyggere som krever ulike tilbud fra kommunen i form av barnehageplasser, grunnskoleopplæring og pleie- og omsorgstjenester.

Aldersgruppen 0-1 år er redusert med 22 personer, men gir en økt rammeoverføring på 220 000 kr.

Aldersgruppen 2-5 år er redusert med 31 personer og gir en redusert rammeoverføring på 4,3 mill. kr.

Aldersgruppen 6-15 år er redusert med 58 personer og gir en redusert rammeoverføring på 5,2 mill. kr.

Antall personer i alderen 16-22 år er redusert med 101 personer, mens aldersgruppen 23-66 år har økt med 72 personer. Samlet gir dette en redusert overføring til kommunen på 0,4 mill. kr.

Begge disse aldersgruppene gir et trekk i rammeoverføringen, siden aldersgruppene ikke utgjør store kostnader for kommunen, men er enten under videregående opplæring finansiert av fylkeskommunen eller i arbeid og skal generere skatteinntekter til kommunen.

Aldersgruppen 67-79 år har økt med 85 personer, men gir ingen utslag på rammeoverføringen.

Andel av befolkningen over 80 år gir høyere utgifter til pleie og omsorg. Antall personer i alderen 80-89 år har økt med 5 personer og gir en økt rammeoverføring på 0,5 mill. kr. Antall personer over 90 år har økt med 11 personer og gir en økt rammeoverføring på 2,5 mill. kr.

Antall psykisk utviklingshemmede har økt med 4 personer og gir en økt rammeoverføring på 2,8 mill. kr.

Endringer i befolkningssammensetningen følges opp i økonomiplanperioden ved justering av sektorenes budsjettammer.

BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN

Handlingsregel bærekraft

I økonomiplanperioden kommer kommunen i følgende situasjon:

Tabell 14. Bærekraftindikatorer

	Mål Øk.plan	2018	2023	Avvik mål 2023
Netto driftsresultat	3,0 %	5,4 %	2,3 %	-0,7 %
Disposisjonsfond	8,0 %	16,1 %	6,5 %	-1,5 %
Netto lånegjeld	75,0 %	71,9 %	94,6 %	19,6 %

Det oppstår i perioden ubalanse i forhold til handlingsregelen om økonomisk bærekraft. Disposisjonsfondet har et avvik i 2023 på 1,5 prosent tilsvarende 33 mill. kr etter flyplass-disponering. Store investeringer fører til en betydelig økning i lån. Avviket på netto lånegjeld i 2023 på 19,6 prosent tilsvarer et avvik på 430 mill. kr.

Gjeldsgraden gir driftsmessige utfordringer fremover med å dekke nedbetalinger og renter, og betyr økt risiko for kommuneøkonomi og tjenesteleveranse.

Rana kommune må bruke mer tid for å komme i balanse i forhold til handlingsregelen for bærekraft, og mål for netto driftsresultat settes til 3 prosent i økonomiplanperioden.

Omstillingsbehov

Hovedtall 2020-2023 – økonomiske drivere

De statlige overføringene og egne inntekter dekker ikke økt utgiftsbehov knyttet til demografi, nye brukere, statlige og kommunale satsinger, kapital-kostnader og styrking av kommunens handlingsrom.

Resultatet blir en omfordeling av kommunal drift hvor driften selv langt på vei finansierer det økte utgiftsbehovet. For å få budsjettet i balanse og for å skjerme tjenestene mot ytterligere nedtrekk, er i tillegg netto driftsresultat satt lavere enn målet på tre prosent. Videre gjøres det utstrakt bruk av disposisjonsfondsmidler for å finansiere prosjekt, engangsbevilgninger og midlertidig ubalanse på integreringsområdet.

Tabellen under viser endringer i forhold til basisbudsjettet 2019. Omstillingsbehov oppstår når

veksten i utgiftsbehovet er større enn inntektsveksten.

Tabell 15. Økonomiske drivere 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Frie inntekter	-66 000	-65 000	-67 000	-70 000
Lønns- og prisstigning	50 615	50 615	50 615	50 615
Statsbudsjettet nye/økte opg.	13 550	13 550	13 550	13 550
Demografi	1 000	3 150	8 100	18 300
Sum statsbudsjettet	-835	2 315	5 265	12 465
Pensjon	-12 040	-7 740	-13 040	-15 040
Kapitalkostnader	7 105	12 105	16 405	17 905
Konsesjonskraft	0	1 500	3 000	5 000
Eiendomsskatt	2 500	2 500	2 500	2 500
Endret bruk av disp.fond	-15 880	900	-3 400	-2 650
Sum finans	-18 315	9 265	5 465	7 715
Konsekvensjusteringer	12 920	11 120	11 020	8 020
Økonomiplan/nye tiltak	26 230	17 300	25 750	26 800
Sum drift	39 150	28 420	36 770	34 820
Sum omstillingsbehov	20 000	40 000	47 500	55 000
Brutto driftsresultat	3,3 %	3,7 %	3,6 %	3,6 %
Netto driftsresultat	2,5 %	2,7 %	2,4 %	2,3 %

Demografi, kapitalkostnader og økte driftstiltak er de store driverne bak omstillingsbehovet i planperioden. Staten fullfinansierer ikke behovsveksten som følger av flere eldre. Dette gir utfordringer i økonomiplanperioden, men er særlig utfordrende på lengre sikt.

Samlet for perioden skisseres et økt omstillingsbehov på 55 mill. kr, tilsvarende 3,7 prosent av netto budsjett til tjenestene.

Hovedtall årsbudsjett og økonomiplan

Budsjettet for 2020 er balansert med totale driftsinntekter på 2 198,1 mill. kr. Driftsrammen for tjenesteproduksjon er på 1 609,6 mill. kr. Netto driftsresultat (NDR) er i forslaget på 2,5 prosent som er i 0,5 prosentpoeng mindre enn målsetningen for økonomiplanperioden.

Driftsinntektene øker med 53,7 mill. kr i 2020, en økning på 2,5 prosent. Økningen er knyttet til de fleste inntekstpostene i budsjettet, med unntak av eiendomsskatt som reduseres med 2,5 mill. kr og andre overføringer og tilskudd fra staten som reduseres med 15,6 mill. kr. Dette skyldes redusert integreringstilskudd. Skatt og rammetilskudd øker med 66,0 mill. kr.

Overføringer og tilskudd fra andre øker med 1,0 mill. kr.

Brukerbetaling øker samlet med 2,3 mill. kr mens salgs- og leieinntekter øker med 2,4 mill. kr.

Driftsutgiftene øker med 51,9 mill. kr i 2020. Til sammenligning utgjør lønns- og prisstigningen 50,6 mill. kr. Lønnsutgiftene øker med 27,4 mill. kr, mens kjøp av varer og tjenester øker med 11,6 mill. kr.

Overføringer og tilskudd til andre økes med 13,8 mill. kr og er knyttet til økte tilskudd.

Avskrivningene økes med 1,5 mill. kr.

Samlet gir dette et brutto driftsresultat på 72,6 mill. kr, tilsvarende 3,3 prosent av brutto driftsinntekter, som i budsjett 2019.

Finansinntektene reduseres med 1,0 mill. kr i 2020 som følge av at kommunes likviditet forventes redusert, i hovedsak som følge av fondsbruk.

Finansutgiftene øker med 4,6 mill. kr på grunn av økte avdrag på lån.

Samlet gir dette et netto driftsresultat på 54,5 mill. kr, en reduksjon fra 2,7 prosent i 2019 til 2,5 prosent i 2020. Netto driftsresultat disponeres til

overføring til investering og netto bruk eller avsetninger til driftsfond.

Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond økes med 3,3 mill. kr. grunnet økt avsetning til bundne fond. Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond reduseres med 5,9 mill. kr og skyldes økt bruk av disposisjonsfond blant annet til tilskudd og prosjekt.

Overføring til investering er budsjettert med 49,6 mill. kr, samme beløp som i 2019.

Økonomiplanperioden 2021- 2023

Endringer i perioden er knyttet til endringer på finans og drift i form økonomiplantiltak, både økninger og reduksjoner. Driftsfølgevirkninger av investeringer og demografiske forhold ligger inne i opplegget. For ytterligere detaljer vises det til tabellene «endring rammer finans» og «endring driftsrammer».

Tabell 16. Økonomisk oversikt drift

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Rammetilskudd	-719 750	-759 000	-789 100	-789 800	-792 000	-797 000
Innteks- og formuesskatt	-662 666	-657 200	-693 100	-691 400	-691 200	-689 200
Eiendomsskatt	-89 645	-83 260	-80 760	-80 760	-80 760	-80 760
Andre skatteinntekter	-41 682	-38 500	-38 500	-38 500	-38 500	-38 500
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-293 062	-249 977	-234 410	-232 006	-229 527	-230 490
Overføringer og tilskudd fra andre	-42 709	-30 691	-31 722	-31 722	-31 722	-31 722
Brukerbetalinger	-68 611	-69 031	-71 303	-70 980	-71 118	-71 382
Salgs- og leieinntekter	-230 856	-256 741	-259 174	-259 553	-258 310	-256 368
SUM DRIFTSINTEKTER	-2 148 981	-2 144 400	-2 198 069	-2 194 721	-2 193 137	-2 195 422
Lønnsutgifter	1 116 041	1 127 035	1 154 433	1 145 204	1 145 758	1 145 798
Sosiale utgifter	207 237	224 902	222 577	225 750	222 080	221 564
Kjøp av varer og tjenester	505 675	481 606	493 157	494 218	494 671	495 833
Overføringer og tilskudd til andre	153 886	171 044	184 838	175 505	177 384	177 533
Avskrivninger	76 388	69 034	70 507	72 507	74 207	75 707
SUM DRIFTSUTGIFTER	2 059 227	2 073 621	2 125 512	2 113 184	2 114 100	2 116 435
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-89 754	-70 779	-72 557	-81 537	-79 037	-78 987
Renteinntekter	-23 965	-24 470	-23 470	-22 470	-21 470	-20 470
Utbytter	-11 539	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	-23 945	0	0	0	0	0
Renteutgifter	50 878	59 238	58 330	59 330	60 330	61 330
Avdrag på lån	58 227	58 228	63 728	68 728	72 728	73 728
NETTO FINANSUTGIFTER	49 656	82 996	88 588	95 588	101 588	104 588
Motpost avskrivninger	-76 387	-69 307	-70 507	-72 507	-74 207	-75 707
NETTO DRIFTSRESULTAT	-116 485	-57 090	-54 476	-58 456	-51 656	-50 106
Overføring til investering	63 779	49 631	49 631	49 631	49 631	49 631
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	11 750	4 073	7 339	4 539	2 039	-261
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	21 672	3 386	-2 494	4 286	-14	736
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV	97 201	57 090	54 476	58 456	51 656	50 106
NETTO DRIFTSRESULTAT	97 201	57 090	54 476	58 456	51 656	50 106
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	-44 566	0	0	0	0	0

Investeringer

Brutto investeringsutgifter i planperioden utgjør 1,39 mrd. kr. Dette inkluderer 251 mill. kr av vedtatt bidrag fra kommunen til ny flyplass. Beløpet er forutsatt utbetalt i 2020 med bakgrunn i planlagt oppstart av byggingen i 2020. Netto investeringsutgifter etter inntektsført moms-kompensasjon, tilskudd og øvrige inntekter beløper seg til 1,18 mrd. kr.

I første kolonne i investeringstabellene (tabell 18 og 19), vises antatt totalkostnad for prosjektene. Tallene er kvalitetssikret i varierende grad og usikkerheten er høy inntil det foreligger konkrete anbud. I andre kolonne vises vedtatt budsjett for 2019. I de påfølgende kolonnene vises forslaget til budsjett 2020 og økonomiplan 2021-2023.

På grunn av tidsforskyvninger på prosjektene i forhold til budsjett 2019 og tidligere, stemmer ikke totalkostnaden for prosjektene med summering av beløpene i årene 2020-2023. Der summen av kolonnene 2019-2023 er høyere enn total-kostnaden for prosjektet, betyr det avvik mellom bevilgningen i 2019, og det som faktisk vil bli forbrukt, eller overførte bevilgninger fra tidligere år. For større prosjekter som er planlagt startet i

slutten av perioden, vil en del av planlagt forbruk havne utenfor planperioden. I henhold til regelverket skal det budsjetteres med påregnelige utgifter i budsjettåret.

Forslaget til økonomiplan forutsetter bruk av kommunens fondsmidler med 323,1 mill. kr, overføring fra drift med 198,5 mill. kr og opptak av lån med 671,2 mill. kr. Av dette utgjør lån til selvfinansierende prosjekter 255,4 mill. kr. Dette fordeler seg med 243,8 mill. kr til vann og avløp og 11,6 mill. kr til øvrige selvfinansierende prosjekter.

Låneopptak som belaster driftsbudsjettet fullt ut med renter og avdrag i perioden utgjør 415,9 mill. kr. Andelen egenfinansiering via overføring av driftsmidler og bruk av fond utgjør 37,6 prosent av netto investeringsutgifter.

Det forutsettes at kommunens bidrag til ny flyplass finansieres fullt ut ved bruk av disposisjonsfond. I tillegg planlegges det å bruke 72,1 mill. kr av ubundne investeringsfond. Bruken knytter seg til infrastrukturprosjekter (boligfelt).

De finansielle konsekvensene av investeringene og utvikling i kommunens fondsmidler er omhandlet i avsnittet om finans.

Tabell 17. Finansiering av investeringer

Finansiering	Totalt 2020-2023	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Økplan 2021	Økplan 2022	Økplan 2023
Salg AM, tilskudd	-46 268	-88 300	-17 068	-20 400	-4 400	-4 400
Brutto investeringsutgifter	1 387 415	543 710	740 405	356 950	188 220	101 840
MVA kompensasjon	-156 250	-47 930	-76 490	-54 060	-19 150	-6 550
Netto investeringer	1 184 897	407 480	646 847	282 490	164 670	90 890
Bruk av tomtefond	-50 125	-1 000	-47 125	-1 000	-1 000	-1 000
Bruk av ubundne kapitalfond/disp.fond	-273 000	-169 400	-254 500	-3 500	-11 500	-3 500
Avsetning til ubundne kapitalfond	8 000	9 400	2 000	2 000	2 000	2 000
Selvfinansierende VA- lån	-243 759	-69 000	-80 000	-65 000	-60 000	-38 759
Selvfinanserende øvrig	-11 600	-14 400	-10 800	0	-800	
Ordinære lån	-415 889	-113 449	-206 791	-165 359	-43 739	
Overført fra drift	-198 524	-49 631	-49 631	-49 631	-49 631	-49 631
Netto finansiering	-1 184 897	-407 480	-646 847	-282 490	-164 670	-90 890

Tabell 18. Selvfinansierende investeringer og investeringer finansiert av fond/egenkapital

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalkalkyle	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Økplan 2021	Økplan 2022	Økplan 2023
Flyplass	300 000	130 000	251 000			
Trafikksikkerhetstiltak	Årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750
Boligfelt Brennåsen - gang og sykkelvei	41 250	-	20 000	21 250	-	-
Boligfelt Brennåsen - tomtekjøp	13 125	-	13 125	-	-	-
Kjøp av tomtegrunn	Årlig ramme	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Småinvesteringer <1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
EK-innskudd pensjonsordning	Årlig ramme	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Investeringsprosjekter finansiert av fond/egenkapital		145 750	299 875	37 000	15 750	15 750
Hovedplan vannforsyning	Årlig ramme	34 000	46 000	30 000	30 000	30 000
Hovedplan avløp	Årlig ramme	35 000	34 000	35 000	30 000	30 000
Selvfinansierende investeringsprosjekter - VA		69 000	80 000	65 000	60 000	60 000
Bofelleskap/omsorgsboliger		-	-	-	1000	-
Selfors gamle sykehjem - avtale med sykehuset	18 000	18 000	-	-	-	-
4 omsorgsboliger Storforshei	13 500		13 500			
Selvfinansierende investeringsprosjekter - øvrige		18 000	13 500	-	1 000	-

Tabell 19. Investeringer finansiert av lån

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalt kalkyle	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Økplan 2021	Økplan 2022	Økplan 2023
Skolebygg oppgradering/nybygg						
Selfors barneskole - gymsal	40 000	1 000	20 000	20 000	-	-
Båsmo barneskole - nytt skolebygg	205 000	5 000	50 000	120 000	35 000	-
Gruben barneskole - nytt skolebygg	230 000	34 500	160 000	58 500	-	-
Rana ungdomsskole avd. Moheia	159 000	82 500	10 000	-	-	-
Selfos ungdomsskole - sanering tomt	6 000	6 000				
Rana ungdomsskole avd. Mo u	55 200	25 000	3 500	-	-	-
Båsmo barneskole - gymsal	40 000	-	-	5 000	35 000	-
Investeringer omsorg, helse og sosial						
Nytt sykehjem og sentralkjøkken - 2025	250 000	-	-	-	1 000	5 000
Oppgradering Ytteren bosenter	7 300	-	-	7 300	-	-
Infrastrukturinvesteringer						
Nordlandsparken	14 000	9 000				
Busstopp	4 000	2 000				
Toranesgata - gang- og sykkelvei	12 000	10 000				
Gruben sentrum - E12 (Storsandalsveien)	17 000	17 000				
Parkeringsplasser Meierikvartalet	6 000	-	-	-	6 000	-
Kommunale veier	Årlig ramme	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Havmannaksen og jernbaneparken	40 000	-	20 000	20 000	-	-
Miljøgate Lars Meyersgt. og Nordlandsvn. til Skansen	4 000	-	4 000	-	-	-
Nytt kunstgress Sagbakken	3 500	3 500				
Serverrom 2	7 200	4 000				
Talvikparken og restarbeider Moheiakvatalet	25 500	-	25 500	-	-	-
Utskifting gamle lysarmaturer gågata	2 000	-	2 000	-	-	-
Oppgradering internt nettverk	1 500	-	1 500	-	-	-
Videre utbygging redundante nett	1 500	-	1 000	500	-	-
Ny tjenesteportal	3 200	-	3 200	-	-	-
Øvrige kommunale bygg						
Ranahallen - gulvdekke	14 600	14 600	14 600	-	-	-
Brannstasjonen - ventilasjon	10 000	6 000				
Kulturhus	250 000	-	-	-	-	10 000
Nytt luftaggregat Moheia bad	11 000	-	11 000	-	-	-
Ombygging vannrenseanlegg Moheia bad	1 200	-	1 200	-	-	-
Øvrige investeringer						
Småinvesteringer >1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Utrykningsbil brann og redning	800	800				
Ny tankbil brann	3 700		3 700	-	-	-
Bibliotekbuss	3 500		-	3 500	-	-
Rana kirkelige fellesråd - generelt investeringstilskudd	45 540	4 260	6 830	11 150	25 470	2 090
Krematorium - investeringstilskudd	16 800	16 800				
Forskuttering dypvannskai	60 000	60 000				
Investeringsprosjekter lånefinansiert - brutto før fratrekk av mva		310 960	347 030	254 950	111 470	26 090

Mindre investeringer

Det budsjetteres med en årlig ramme på 5 + 5 mill. kr til finansiering av mindre investeringer. 5 mill. kr til investeringer under 1 mill. kr, finansiert av driftsmidler, jf. tidligere vedtak. 5 mill. kr bevilges til mindre investeringer over 1 mill. kr,

som kan lånefinansieres. Fordelingen av bevilgningen prioriteres av rådmannen.

Skoleinvesteringer

Det er beskrevet i perspektivanalysen at oppfølgingen av skolestrukturvedtaket har vært krevende. Krevende fordi at det underveis er

avdekket forhold som ikke var kjent da vedtaket ble fattet og opprinnelig ramme ble lagt. Det er først en reell ramme og et reelt budsjett for totalprosjektet når detaljprosjekteringen er gjort og anbud foreligger. Prosjektene er fulgt opp på vanlig måte, slik investeringsreglementet forutsetter, i budsjett og økonomiplan, i rapporteringer, i budsjettreguleringer mv. Underveis i prosessen er det kommunisert at økonomien har vært under press.

Det har vært en kraftig kostnadsøkning på alle skoleprosjektene siden strukturvedtaket i 2017. Deler av økningen på Rana U ble vedtatt dekket av mindreforbruk i skoleprosjektene på Hauknes B og Ytteren B.

Prosjekteringen av Rana U Moheia viste at det var behov for også å oppgradere Rana U Mo. Dette var det ikke tatt høyde for i det opprinnelige strukturvedtaket. Vedtatt framdrift har presset budsjett-rammene, herunder økte kostnader ved tekniske anlegg som ikke ble avdekt gjennom eksterne rapporter, samt behov for å imøtekomme flere kostnadskrevende brukerkrav.

Norm for oppgradering av eldre bygg er 25 000 kr pr. kvadratmeter. Oppgraderingen av Rana U Moheia og Mo ser ut til å bli på 14 000 kr pr. kvadratmeter. En ny ungdomsskole av samme størrelse som Rana ungdomsskole ville hatt en investeringskostnad på ca. 550 mill. kr.

Det meste av kostnadsøkningen på Rana U, 51,5 mill. kr er foreslått regulert inn i budsjett for 2019 i rapport pr 2. tertial. De resterende 13,5 mill. kr er tatt inn i forslaget til budsjett for 2020.

Opprinnelig strukturvedtak forutsatte at det var mulig med oppgradering av de eksisterende barneskoleanleggene på Gruben og Båsmoen.

Prosjektering og bygganalyse dokumenterte at vedlikeholdsetterslepet og forfallet var av en slik karakter at det ikke ville være verken teknisk mulig eller økonomisk lønnsomt. Derfor vil disse bydelene i likhet med Hauknes og Ytteren få helt nye barneskoler i økonomiplanperioden i tråd med tidligere vedtak.

Det kan se ut til at dagens gymsal på Båsmoen også må erstattes av et nytt bygg i likhet med Selfors til en kostnad på 40 mill. kr. SFO-delen av skoleanlegget på Båsmoen vil bli vurdert beholdt til fritidssklubben og andre aktiviteter for kommunes ungdom.

Gruben og Båsmo barneskoler er prosjektert etter strenge miljøkrav, jf. kommuneplan og kommunedelplan klima og miljø.

Kostnadsøkning på skoleprosjektene gir økte netto kostnader på 10,5 mill. kr som belaster driften. Fortsatt vil det være 20 mill. kr i gevinst på strukturomleggingen. Men endringene gir også mer funksjonelle og oppdaterte skolelokaler til nytte for elever og lærere. Dette gir en merverdi:

- Oppgraderte ungdomsskolelokaler til en lav snittpris pr. m².
- To nye barneskoler på Gruben og Båsmo i stedet for oppgraderte skoler.
- Ny gymsal på Båsmo barneskole.
- Oppgradering av uteareal.

Det er grunn til å anta at videreføring av gammel skolestruktur med større investeringsbehov også ville medført økte prosjektkostnader.

Totalt utgjør investeringer i skolebygg 517 mill. kr i økonomiplanperioden, hvorav 243,5 mill. kr i 2020.

Skoleprosjekt (mill. kr.)	Kalkyle struktur-vedtak 2017 *	KST-vedtak **	Prognose kostnadsøkning pr. oktober 2019	Total kostnad
Rana ungdomsskole avd. Moheia	85 000	40 000	34 000	159 000
Rana ungdomsskole avd. Mo U	-	37 200	18 000	55 200
Gruben barneskole	125 000	75 000	30 000	230 000
Båsmo barneskole ***	120 000	50 000	35 000	205 000
Båsmo barneskole gymsal	-		40 000	40 000
Selfors barneskole gymsal	40 000			40 000
Sum	370 000	202 200	157 000	729 200
Total kostnadsøkning			359 200	

Inndekning:	Anbud	Sluttsum	Endring
Besparelse Ytteren barneskole	221 000	191 000	-30 000
Besparelse Hauknes barneskole	116 800	110 800	-6 000
Momskompensasjon			-65 640
Sum inndekning			-101 640
Rest økt kapitalbehov			257 560
Økt låneopptak			-257 560
Økt kapitalkostnader			15 454
Reduserte FDV-kostnader			-4 400
Redusert husleie flytting av PPT til Mo U			-600
Netto kostnadsøkning			10 454

Investeringer pleie og omsorg

I perspektivanalysen fram til 2030 er det som følge av utviklingen i befolkningssammensetningen anslått behov for nye sykehjemsplasser i 2025. I tillegg er det behov for tilbud innenfor bofelleskap /omsorgsboliger.

Estimat for totalkostnaden for nytt sykehjem inkl. nytt sentralkjøkken, som er planlagt ferdig i 2025, er justert opp med 10 mill. kr til 250 mill. kr. Det foreslås å starte prosjektering i 2023 med en bevilgning på 5 mill. kr.

Det foreslås å ta inn 7,3 mill. kr i 2021 for oppgradering av Ytteren bosenter. Bygningen har ikke fungerende ventilasjon, mangelfulle brannnettinger og vannbehandling samt behov for oppgradering av El-anlegget.

Kommunestyret har tidligere vedtatt å bygge fire omsorgsboliger på Storforshei. Disse er anslått å ha en kostnad på 13,5 mill. kr. Husbanken har innvilget investeringstilskudd på 5,9 mill. kr. Kommunestyret har vedtatt at alle boligene må være solgt før prosjektet kan igangsettes.

Totalt investeringer innen omsorg og helse er økt fra 2 mill. kr til 27,8 mill. kr.

Det er ikke tatt inn kostnader til bygging av botilbud i form av omsorgsboliger og bofelleskap i planperioden. Prosjektets innhold er ikke avklart og det er kun lagt inn 1,0 mill. kr til planlegging. Rådmannen vil komme tilbake med egen sak i 2020.

Kommunestyret har stilt til disposisjon det gamle sykehjemmet på Selfors til sykehusformål. Sykehussaken vil ventelig få sin avklaring i løpet av 2020.

Investeringer i infrastruktur

Polarsirkelen Lufthavn

I gjeldende budsjett og økonomiplan var det budsjettet med til sammen 130 pluss 70 mill. kr til ny flyplass i 2019 og 2020. Det meste av dette vil ikke bli brukt. Kommunen har i løpet av 2019 arbeidet med grunnerverv og det er i rapport for 2. tertial tatt høyde for at det blir brukt 7 mill. kr til dette i 2019. Med det som er bevilget til medfinansiering av plan- og prosjekteringsutgifter, ut 2019, vil det til sammen være brukt ca. 49 mill. kr til utgangen av 2019. Dette inkluderer 16,3 mill. kr til vannforsyning til Steinbekkhaugen.

Resterende beløp av vedtatt kommunal medfinansiering er da på omlag 251 mill. kr. Tallene er tatt inn i investeringsbudsjettet for å synliggjøre bruk av kommunens fondsmidler til prosjektet. Det er fortsatt uklart på hvilken måte kommunen skal bidra til finansieringsløsningen for ny flyplass. Det er derfor ikke tatt inn tall for tilsvarende bruk av disposisjonsfond til formålet i driftsbudsjettet.

Trafikksikkerhetstiltak

Årlig ramme for trafikksikkerhetstiltak er videreført i planperioden. Nordland fylkeskommune (NFK) finansierer 80 prosent av prosjektkostnaden til trafikksikkerhetsprosjekter eks. mva. For å kunne søke tilskudd til prosjekter innenfor maksimal

ramme, er det avsatt 3,75 mill. kr. Av dette finansieres 0,6 mill. kr av kommunen via overføring av driftsmidler.

Boligfeltutvikling

Investeringsplanen tar høyde for at kommunen skal tilby byggeklare boligtomter i utbyggingsområder. Kommunen kan være utbygger av kommunalteknisk infrastruktur for deler av vedtatt reguleringsplan.

Nytt boligfelt i Brennåsen: Forberedelse for utvikling av et nytt boligfelt i Brennåsen ligger i gjeldende økonomiplan med 62 mill. kr i 2020. Kostnaden omfatter utbygging av bilvei, gang- og sykkelvei, tomtekjøp og vann- og avløp fram til planlagt boligfelt. I forslaget til budsjett og økonomiplan er prosjektet planlagt gjennomført i 2020 og 2021 med henholdsvis 33,1 og 21,3 mill. kr. 7,6 mill. kr til utbygging av vann og avløp er tatt inn i hovedplanene for selvkostområdet.

Totalkostnaden inkl. utbygging av boligfeltet er beregnet til 165 mill. kr, noe en vil komme tilbake til ved revisjon av økonomiplanen eller i en egen sak. Utbyggingen finansieres av tomtefond, som vil fylles opp med inntekter fra salg av boligtomtene i det nye boligfeltet. Brennåsen kan bli et attraktivt boligfelt forutsatt realisering av flyplass og batterifabrikk.

Kjøp av tomtegrunn: Årlig ramme til grunnerverv videreføres med et beløp på 1 mill. kr pr år i planperioden. Kjøp av tomtegrunn finansieres over tomtefondet.

Kommunale veier

Årlig ramme på 4 mill. kr er videreført til vei. Kommunen må sikre framkommelighet og sikkerhet. Rammen er brukt til å forsterke kommunale veier, bruer og kulverter samt utstyrsfornying.

Meierikvartalet: Avtale er inngått med utbygger om offentlige kortidsparkeringsplasser i Meierikvartalet. Realisering av utbyggingen er beheftet med stor usikkerhet, og beløpet er forskjøvet til 2022.

Havmannaksen og Jernbaneparken

Det foreslås å bruke brutto 40 mill. kr til oppgradering av Jernbaneparken i Havmannaksen i 2020 og 2021. 20 mill. kr av dette er forutsatt kommunens andel til gjennomføring av prosjektet.

Det forutsettes tilskudd fra private som dekker 50 prosent av nettokostnadene. Prosjektet gjennomføres i kommunal regi og det er da tatt hensyn til momskompensasjon som en del av finansieringen.

Miljøgate Lars Meyers gate og Nordlandsveien

Det er behov for å gjøre Lars Meyers gate enda mer trafiksikker og miljøvennlig. 4 mill. kr avsettes i 2020. På sikt er det også behov for tiltak i øvre del av Nordlandsveien i retning rundkjøringen på Skansen.

Talvikparken og restarbeider Moheikvartalet

Det er tatt inn nødvendige utbedringer og etterarbeider i Moheikvartalet og Talvikparken der kostnadene er estimert til 25,5 mill. kr. Overvannshåndtering har vist seg mer krevende enn forutsatt. Kommunalt nett i nedre del av byen har ikke kapasitet til å håndtere de vannmengdene som klimaframskrivingen angir. Løsningen i Nordlandsveien ble derfor prosjektert med forsinkelse av overvann gjennom blågrønne løsninger som for eksempel regnbed.

Også i Talvikparken er det planlagt lignende løsninger med fordrøyning med kapasitet mot ekstremvær, herunder også avrenning fra både vegsystem og skolegård. Talvikparken må også ferdigstilles for å imøtekomme Sosial- og helsedirektoratets norm til uteoppholdsareal for Rana ungdomsskole. Utearealet rundt de gamle ungdomsskolene var ikke i henhold til normen.

Utskifting gamle lysarmaturer gågata

I henhold til endringer i regelverket vil kvikksølv-lamper ikke være lovlig i bruk fra 1.1.2020. Det foreslås derfor at det bevilges 2 mill. kr til utskifting av lysarmaturene i gågata i 2020.

Oppgradering utbygging nettverk

Det interne nettverket må oppgraderes i forbindelse med etablering av ny telefoni- og klientløsning. Vi må fortsette bygging av redundante nett for å øke beredskapen internt. For å oppgradere og bygge ut internt nettverk foreslås en bevilgning på 2,5 og 0,5 mill. kr i 2020 og 2021. Det forventes at dette vil gi effektiviseringsgevinster.

Ny tjenesteportal

Det er igangsatt forprosjekt for anskaffelse av ny tjenesteportal. Det er planlagt å utlyse anskaffelsen som en kontrakt for leveranse av en totalløsning for kommunen. Det foreslås å bevilge 3,2 mill. kr til prosjektet i 2020.

Totalt utgjør investeringene i infrastruktur eksklusive selvkostområdene 420,9 mill. kr. Dette inkluderer flyplassen med 251 mill. kr.

Investeringer i øvrige kommunale bygg

Oppgradering av Ranahallen ble delvis ferdig i 2019, men gulv/dekke som i investeringsprogrammet er kostnadsberegnet til 14,6 mill. kr er forskjøvet til 2020. Bakgrunnen for dette var at det kom inn kun et anbud ved utlysningen i vår.

Bygging av kulturhus/-kvarter med en anslått kostnad på 250 mill. kr er forskjøvet ett år ut i planperioden. 10 mill. kr foreslås tatt inn i planen i 2023.

Nytt luftaggregat og ombygging av vannrenseanlegget ved Moheia bad er kritisk i forhold til driften av badet. Estimert for kostnadene er henholdsvis 11 og 1,2 mill. kr, som foreslås bevilget i budsjett for 2020.

Etablering av et serverrom 2 er fortsatt under utredning og det er fortsatt uklart hvilke alternativ kommunen bør gå for. Rådmannen må komme tilbake til dette i en egen sak.

Investeringer vann og avløp

Planene for utbedring av vann- og avløpssystemet i kommunen er fulgt opp med årlige bevilgninger i planperioden. Samlet bevilgning i planperioden er 265 mill. kr.

I 2020 er det planlagt rehabilitering av hovedledninger vann og avløp i Skellefteåveien, Sankthansveien og Fairbanksveien og fortsettelse på Lilleåsen. Høydebassenget på Skillevollen skal skiftes ut med nytt basseng. Det er planlagt å

fornye vannrørene i Tjærahågen, Nesnaveien, Vikaåsen/Mjølan, Tiurveien, Falkflåget og Hasselbomsvei. Ny vannforsyning Langneset – Åga videreføres med rehabilitering i Nygata. Det vises også til eget kapittel «Vann- og avløp» for nærmere omtale av området.

Øvrige investeringer

Det foreslås å bevilge midler for anskaffelse av ny tankbil for brannberedskapen i 2020. Brutto kostnad er 3,7 mill. kr, mens den kommunale egenandelen er 2,1 mill. kr. Kommunen mottar tilskudd fra Statens vegvesen på 0,9 mill. kr.

Nåværende bokbuss ble anskaffet i 2005, og etter 14 år er bussen sliten. Vedlikeholdsutgiftene er økende. Anskaffelse av ny buss foreslås tatt i økonomiplanen i 2021 med en anslått kostnad på 3,5 mill. kr. Et eventuelt samarbeide med Nordland fylkeskommune vurderes i forbindelse med gjennomføringen av anskaffelsen.

Investeringstilskudd Rana kirkelige fellesråd

Det generelle investeringstilskuddet til fellesrådet er økt med 11,8 mill. kr i perioden. Økningen i revidert plan er knyttet til renovering/oppgradering av kirkebygg med 9,8 mill. kr. Dette er enøktiltak ved kirkene på Ytteren og Gruben, renovering av fasaden ved Mo og Nevernes kirke.

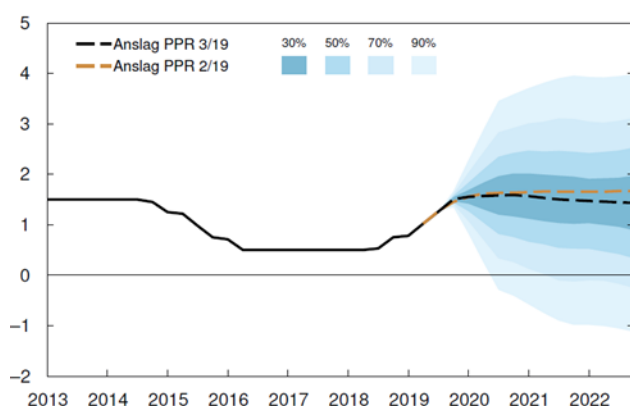
Investeringsstilskudd til bygging av seremonirom og krematorium lå inne budsjett for 2018 og 2019 med bevilgninger på henholdsvis 16 og 16,8 mill. kr. Det er behov å foreta en ny gjennomgang av prosjektene. Dette omfatter både eierskap, forvaltning og drift av byggene. Rådmannen vil komme tilbake til kommunestyret senere med reviderte prosjektplaner for byggene.

Finans

Renteutvikling

De korte rentene (3 mnd. NIBOR) har hittil i 2019 steget fra 1,26 prosent i gjennomsnitt i januar til at de i september i år var 1,70 prosent i snitt. Norges Bank har i løpet av det siste året hevet styringsrenten fra 0,75 prosent i september i 2018 til 1,5 prosent den 19. september i år.

Figur 10. Styringsrente 2013-2019 prognose 2023

1) Usikkerhetsviften er basert på historiske erfaringer og makroøkonomiske simuleringer (NEMO).

2) Anslag for 3. kv. 2019 – 4. kv. 2022. Kilde: Norges Bank

Rentebanen indikerer teknisk sett en sannsynlighet på 40 prosent for at renten kan bli satt opp med ytterligere 0,25 prosentpoeng, og at det kan skje innen mars 2020. Men ytterligere renteheving vurderes som mindre sannsynlig ettersom Norges Bank i pressemeldingen i forbindelse med hevingen i september uttaler; «Slik vi nå vurderer utsiktene og risikobildet, vil styringsrenten mest sannsynlig bli værende på dette nivået den nærmeste tiden».

Markedet forventer marginalt lavere renter fremover, fra 1,7 prosent i september til 3 mnd.

NIBOR ligger på ca. 1,55 prosent ved utgangen av 2023. Dette er 0,75 prosentpoeng lavere enn i gjeldende økonomiplan.

Innlånsrenten for nye lån til kommunene vil ligge på i overkant av 2 prosent ved utgangen av 2019, og vil være omtrent det samme i 2023 dersom markedets forventninger slår til.

Lånegjeld og gjeldsgrad

Kommunens låneportefølje vil ved utgangen av 2019 ligge på ca. 2,5 mrd. kr inkl. innlån til utlån (startlån). Det eksakte beløpet er avhengig av utbetaling av avdrag til Husbanken inkl. ekstraordinære avdrag finansiert av avsatte innbetalinger fra utlån. Låneopptaket i 2019 øker netto lånegjeld til nærmere 79 prosent av driftsinntektene.

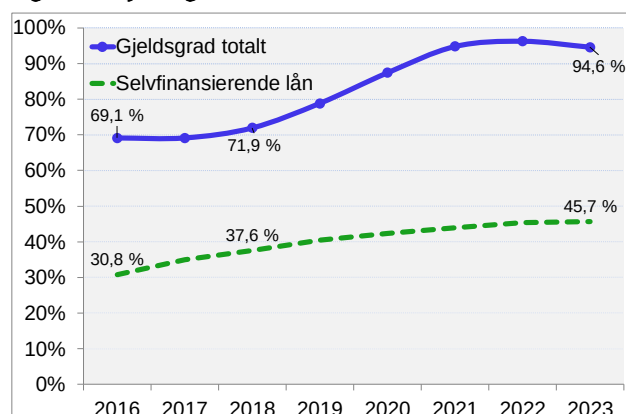
Forslaget til investeringsprogram forutsetter et totalt låneopptak på 671,2 mill. kr. 415,9 mill. kr av dette er låneopptak som belaster driftsbudsjettet direkte. Planlagt låneopptak øker gjeldsgraden til 94,6 prosent ved utgangen av 2023. Dette er nesten 20 prosentpoeng over målet på 75 prosent og utgjør ca. 430 mill. kr.

Avdragstiden på nye lån er beregnet i samsvar med økonomisk levetid (avskrivningstid).

Gjeldsgrad etter formål

Lånegjelden er fordelt på ulike formål. Lån til selvfinansierende formål betjenes via gebyrinntekter fra innbyggerne eller husleieinntekter fra beboere i omsorgsboliger. Lån til andre prosjekter må finansieres av kommunens frie inntekter.

Figur 11. Gjeldsgrad

Tabell 20. Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akkumulerte tall

Tabell fordeling lånegjeld etter formål	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Endring 2018-2023
Vann og avløp	399 479	470 162	532 047	582 747	642 747	685 647	722 047	735 906	153 159
Øvrige selvfinsierende lån	267 877	283 212	275 612	282 912	286 412	279 112	272 712	265 712	-17 200
Lån som belaster budsjettet	884 165	722 960	880 448	961 069	1 128 107	1 250 008	1 247 564	1 201 506	240 437
Ordinære lån	1 551 520	1 476 333	1 688 106	1 826 727	2 057 265	2 214 766	2 214 766	2 214 766	157 501
Andel som belaster budsjettet	57,0 %	49,0 %	52,2 %	52,6 %	54,8 %	56,4 %	56,3 %	54,2 %	

Fordelingen av lånegjelden fra 2016 til 2023 i henhold til rådmannens forslag fremgår av tabellen ovenfor.

Tabellen viser at andelen av lånegjelden som finansieres av frie inntekter holder seg omlag konstant i perioden. Disse lånene bidrar med over 10 prosentpoeng av økningen i gjeldsgraden i perioden.

Tabell 21. Endring rammer finans

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	313 564	240 298	249 323	265 003	258 603	254 853
Sum inntekter	-1 796 637	-1 784 485	-1 858 951	-1 856 451	-1 852 951	-1 849 951
Rammeendring			-65 441	-47 261	-50 161	-50 911
Netto driftsramme	-1 483 073	-1 544 187	-1 609 628	-1 591 448	-1 594 348	-1 595 098
Nye tiltak/endringer						
Frie inntekter			-66 000	-65 000	-67 000	-70 000
Premieavvik			-20 000	-25 000	-25 000	-25 000
Integreringsområdet - Bruk av disposisjonsfond			-8 400	-6 500	-6 400	-3 400
Netto driftsresultat			-1 180	1 200	-3 200	-5 450
Prisjustering integreringstilskudd			-900	-900	-900	-900
Kapitalkostnader/avskrivninger selvkostområder			-895	-2 895	-4 595	-6 095
Intern overføring - Kompensasjon prisjustering integreringstilskudd			-566	-566	-566	-566
Renteinntekter			1 000	2 000	3 000	4 000
Eiendomsskatt			2 500	2 500	2 500	2 500
Amortisering premieavvik			4 100	13 400	8 100	6 100
Kapitalkostnader (renter og avdrag)			7 000	13 000	18 000	20 000
Redusert integreringstilskudd			17 900	20 000	22 900	22 900
Salg av konsesjonskraft				1 500	3 000	5 000
Sum rammeendring			-65 441	-47 261	-50 161	-50 911

Endringer i tall (tiltaks og rammeendring) viser endringer i forhold til budsjett 2019 og akkumulerte tall videre.

Renteinntekter

Planlagte investeringer i perioden med fondsbruk presser likviditeten og renteinntektene i perioden. Rådmannen viser til behovet for tilstrekkelig handlingsrom (NDR), slik at tjenesteproduksjonen ikke blir berørt av endringer på finansområdet.

Avkastning på aksjer og andeler

Kommunen har mottatt 21,5 mill. kr i utbytte for 2018, som er 11,5 mill. kr mer enn opprinnelig budsjett for 2019. Helgeland Kraft melder at halvårsresultatet før skatt i år ble betydelig bedre enn i samme periode i 2018, men melder samtidig et svakere resultat for året som helhet enn i 2018.

Med bakgrunn i selskapets planlagte investeringer mv. er fremtidig utbyttensnivå usikkert og holdes på samme nivå som i gjeldende økonomiplan.

Rente- og avdragsbelastning

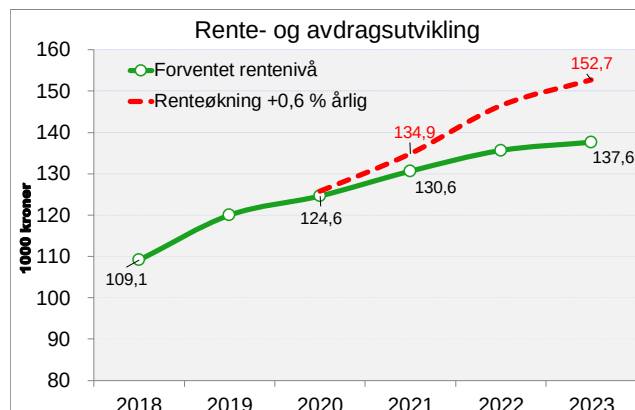
Investeringsplanen i forslaget vil gi en økning i brutto rente- og avdragsbelastning på ca. 37 mill. kr fram til 2023. Av dette er det ca. 18 mill. kr som må finansieres av frie inntekter.

I planleggingen har det vært sett på hva en renteøkning utover det markedet forventer, vil bety for rentebelastningen. I simuleringen forutsettes at renten øker med 0,6 prosent mer enn markedet forventer hvert år i perioden. Kortrenten vil da ligge rundt 4,5 prosent ved utgangen av 2023,

mens kommunal innlånsrente alt annet likt vil være noe over 5 prosent.

Dette gir en økning i rentebelastningen i driften fram til 2023 på ca. 15 mill. kr, utover det som ligger i forslaget til økonomiplan. I simuleringen er det ikke sett på effekten av en renteøkning i hele låneporteføljen. I en slik simulering måtte det tas hensyn til fastrente og effekten på inntektssiden, innskudd og utlån.

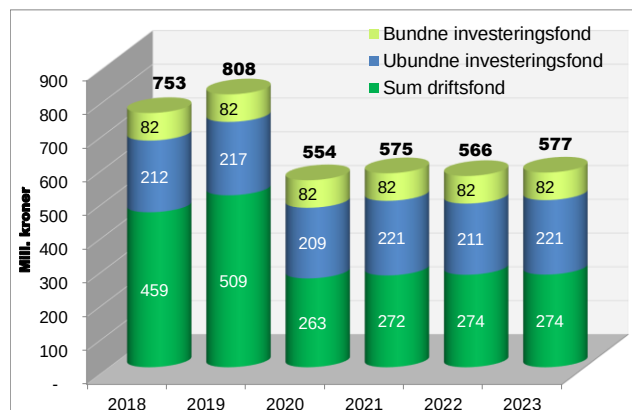
Figur 12. Rente- og avdragsutvikling

Likviditet- og fond

I forslaget til budsjett og økonomiplan er det lagt opp til bruk av fond med 323 mill. kr knyttet til investeringer i perioden. Bruken knytter seg i det vesentlige til kommunens bidrag til ny flyplass. Restbeløpet av tidligere avsatt beløp på 300 mill. kr utgjør ved utgangen av året 251 mill. kr. Det forutsettes at hele restbeløpet kommer til utbetaling i 2020. Utbetalingen er forutsatt finansiert ved bruk av disposisjonsfond.

Figur 13. Utvikling fondsmidler

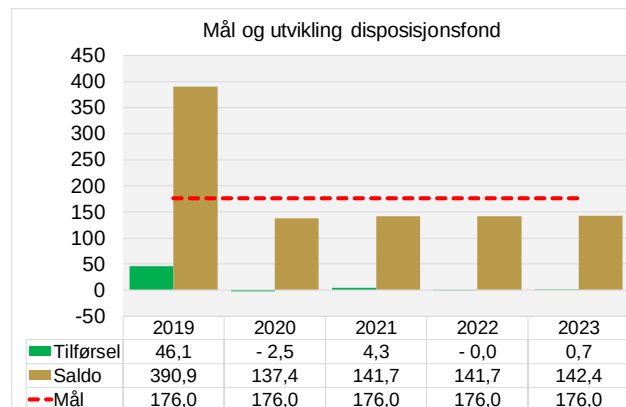
Kommunens bidrag til flyplassen vil sannsynligvis ikke være kommunens egne investeringer, og dette utelukker bruk av investeringsmidler. I tillegg skal det brukes 72 mill. kr av ubundne investeringsfond, blant annet til utbygging av boligfeltet i Brennåsen.

Den planlagte fondsbruken presser kommunens likviditet og fondsbeholdning. Planlagt bruk reduserer disposisjonsfondet til rundt 140 mill. kr i perioden. Måltallet for bærekraft (KØB) tilsier at disposisjonsfondet normalt skal utgjøre 8 prosent av brutto driftsinntekter, eller ca. 175 mill. kr, basert på inntektsforutsetningene i perioden.

Det er i opplegget forutsatt en avsetning på 46 mill. kr i perioden 2020 til 2023, eller over 11 mill. kr årlig i gjennomsnitt, men samtidig en bruk av disposisjonsfondet på 44 mill. kr. Kommunen vil dermed ikke nå målsetningen om 8 prosent i planperioden. I tillegg er det lagt opp til overføring av egenkapital til investeringer på nærmere 50 mill. kr årlig. Opplegget krever at driften generer et tilstrekkelig netto driftsresultat.

Tabellen over viser utviklingen i kommunens fond, mens tabellen under viser utvikling av disposisjonsfondet sammenlignet med målet på 8 prosent av brutto driftsinntekter.

Figur 14. Utvikling disposisjonsfond

Tilførsel i 2019 inkluderer vedtatte endringer i 2019 og foreslåtte endringer pr. 2. tertial.

Konsesjonskraft og konsesjonsavgift

Tabell 22. Konsesjonskraft

Sjona kraftverk
18 733,4 MWh
Ildgruben kraftverk
1 699 MWh
Langvatn kraftverk
2 920,8 MWh
Rana kraftverk
136 995 MWh
Fagervollan kraftverk
5 359,2 MWh
Svartisen kraftverk
19 168,3 MWh
Total konsesjonskraftmengde
184 875,7 MWh

Eiere av større vannkraftverk plikter å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen, såkalt konsesjonskraft.

Kommunen solgte i 2018 retten til uttak av konsesjonskraft for 2019 i to omganger. Etter anbefalinger fra rådgivere i kraftmarkedet, ble andelen konsesjonskraft kommunen tar ut fra Statkraft sine anlegg på 159,1 GWh solgt i mai til 34,722 øre. Den resterende konsesjonskraften fra anleggene til Helgeland Kraft 25,3 GWh ble solgt i november til 40,005 øre. Dette gir en netto inntekt i 2019 34,9 mill. kr.

Prisen for kontrakter i 2020 har sunket fra rundt 40 øre, som kommunen oppnådde ved salget høsten 2018 til at den har ligget i gjennomsnitt på ca. 35 øre i hele 2019. Prisen var nede i 32 øre i februar og oppe i 37 øre i mai. Ved utgangen av september lå prisen på ca. 35 øre pr. KWh. Prisnivået indikerer en nettoinntekt i 2020 som er ca. 1 mill. kr lavere enn i år.

Salg til fastpris i 2020 er foreslått gjennomført i november 2019 i en egen sak til formannskapet. Resultatet legges frem som referatsak i forbindelse med behandlingen av budsjett og økonomiplan i desember.

Konsesjonsavgift

Konsesjonsavgiftene blir fastsatt som et fast beløp pr naturhestekraft og indeksreguleres automatisk hvert 5. år. Avgiftene tilføres næringsfondet med vedtekter godkjent av fylkesmannen. Konsesjonsavgiften utbetales i desember hvert år og kommunen fikk utbetalt 13,3 mill. kr i konsesjonsavgifter i 2018.

Pensjonskostnader

Kommunale pensjonsordninger er i hovedsak sparing. Dette innebærer at det betales inn midler til pensjonsordningen til dekning av fremtidige pensjonsutbetalinger. Formålet med dette er å sikre at de ansatte har dekning for sine opptjente rettigheter til enhver tid.

Da pensjonsreformen ble innført i 2011 ble det gjort omfattende endringer i folketrygdens alderspensjon. Det ble innført ny opptjeningsmodell for personer i yngre årskull, fleksibelt uttak av pensjon fra 62 år, mulighet til å kombinere alderspensjon med arbeidsinntekt uten avkortning, levealdersjustering og nye regler for regulering av pensjon.

Hovedpunktene i det nye regelverket er at det skal lønne seg å jobbe lenger og det skal bli lettere å

veksle mellom offentlig og privat sektor uten å tape pensjon.

Hovedpunkter i ny pensjonsavtale:

- Det vil lønne seg å jobbe lenger
- De som må slutte tidlig blir ivaretatt
- Det blir lettere å bytte jobb mellom offentlig og privat sektor
- Alle offentlig ansatte får tjenestepensjon
- Alle år i jobb fram til 75 år skal gi pensjonsopptjening.
- Den enkelte arbeidstakers pensjonsopptjening akkumuleres i en beholdning som i opptjeningsperioden skal reguleres med lønnsveksten i samfunnet.
- Alderspensjonen skal kunne tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år, og pensjonen skal kunne kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

Ny offentlig AFP er ikke vedtatt, men partene i arbeidslivet er enige om prinsippene for AFP i avtalen som ble inngått i 2018.

AFP skal være en livsvarig ytelse som skal komme i tillegg til folketrygden. Det blir mulig å ta ut AFP fleksibelt mellom 62 og 70 år, og det skal være mulig å kombinere AFP og jobb. De som er født i 1962 eller tidligere skal beholde dagens AFP-ordning. Ansatte født i 1963 eller senere skal ha en ny AFP-ordning som er utformet etter mønster av AFP-ordningen i privat sektor.

Tabell 23. Endring pensjonskostnader 2020-2023

	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Endring pensjonssatser	3 860	3 860	3 860	3 860
Premieavvik	-20 000	-25 000	-25 000	-25 000
Amortisering premieavvik	4 100	13 400	8 100	6 100
Sum	-12 040	-7 740	-13 040	-15 040

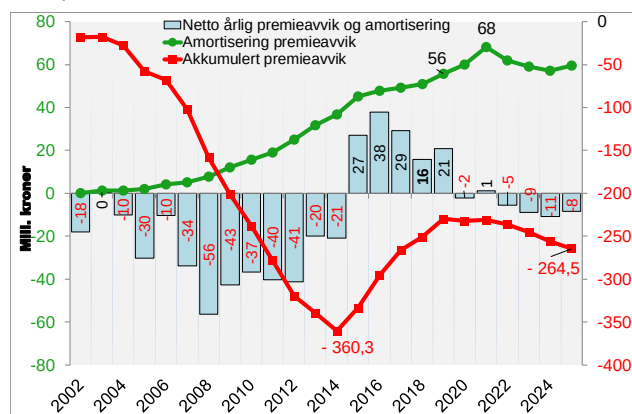
Samlet blir kostnadene knyttet til pensjon redusert med 12,0 mill. kr i 2020.

Det budsjetteres med bruk av premiefond fra pensjonsmidlene i KLP for å dekke noe av kommunens kostnader til pensjon.

Akkumulert premieavvik (fordring), utgjorde pr. 31.12.2018 250,5 mill. kr. I praksis betyr dette at kommunen har utsatt kostnadsføring av pensjonsutgifter. 1/7 del av det årlige premieavviket må årlig utgiftsføres i drifta. Premieavviket er svært høyt sammenlignet med andre kommuner, men har blitt redusert med ca. 110 mill. kr de siste fire

årene. Prognosene viser at årlig premieavvik (inntektsføring) vil øke fremover og dermed vil ikke det akkumulerte premieavviket reduseres ytterligere.

Figur 15. Utvikling premieavvik og amortisering premieavvik

Fra denne ordningen ble innført i 2002 frem til og med 2014, hadde Rana en netto inntekt i driften knyttet til pensjon, som skyldtes høye årlige premieavvik. Som figuren over viser, har amortiseringen (utgift) vært høyere enn premieavviket (inntekt) og gitt en årlig nettoutgift som må dekkes inn over drift.

Startlån

Startlån skal bidra til at flere langvarig vanskeligstilte på boligmarkedet skal kunne eie sin egen bolig. Et nasjonalt mål er å hjelpe flere vanskeligstilte barnefamilier til å kjøpe egen bolig. Dette gjelder særlig familier som leier kommunal bolig, men også familier som har en ustabil bosituasjon i en uegnet privat utleiebolig.

Startlån og tilskudd brukt til refinansiering er gode virkemidler for å unngå at barnefamilier mister boligen på grunn av høye boustgifter. Startlån kan også brukes til utbedring og/eller tilpasning av bolig.

Samlet utlån ved inngangen til 2019 var på 366,3 mill. kr, fordelt på 637 lån. 36 lån på totalt 17,7 mill. kr var gått til inkasso. Rana kommunes tapsfond var ved inngangen til 2019 på 2,4 mill. kr.

Kommunen har tatt opp 80 mill. kr i startlån for 2019. Innbetalte avdrag fra låntakerne avsettes til fond og kan bare benyttes til avdrag på innlånene fra Husbanken.

Det foreslås tatt opp 70 mill. kr i startlån i 2020.

Tjenesteproduksjon

Driftsrammen til tjenesteproduksjon øker fra 1 544,2 mill. kr til 1 609,6 mill. kr i 2020, en økning på 65,4 mill. kr.

I økonomiplanperioden reduseres driftsrammene i 2021 med 18,2 mill. kr i forhold til 2020 og økes med noe i 2022 og 2023 med henholdsvis 2,9 mill. kr og 0,8 mill. kr.

I tillegg til rammereduksjoner er det lagt inn nye tiltak blant annet knyttet til demografiske forhold, styrking realkapital, nye oppgaver og driftsfølgvirkninger av nye investeringer.

Tabell 24. Utvikling driftsrammer

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Støttetjeneste	101 393	110 133	113 069	114 086	112 649	113 311
Oppvekst og kultur	570 467	569 642	583 191	571 435	563 921	556 956
Helse og omsorg	554 691	566 450	601 409	605 467	617 677	627 086
NAV kommune	50 927	49 929	52 312	51 697	51 466	51 235
Tekniske tjenester	190 127	194 340	199 349	199 097	200 027	198 959
Kirkelig fellesråd	15 094	15 291	15 613	15 461	15 403	15 346
Fellesområde drift	344	38 402	44 685	34 205	33 205	32 205
Netto rammer tjenesteproduksjon	1 483 043	1 544 187	1 609 628	1 591 448	1 594 348	1 595 098

Tabellen ovenfor viser netto driftsrammer for tjenesteproduksjonen.

Oversikt tiltak drift

Tabell 25. Endring driftsrammer tjenesteproduksjon

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Utgifter	2 147 129	2 031 848	2 104 559	2 092 079	2 103 179	2 112 129
Inntekter	-664 093	-487 661	-494 931	-500 631	-508 831	-517 031
Rammeendring			65 441	47 261	50 161	50 911
Netto driftsramme	1 483 036	1 544 187	1 609 628	1 591 448	1 594 348	1 595 098
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			46 808	46 808	46 808	46 808
Endring pensjonssatser			3 860	3 860	3 860	3 860
Prisjustering inntekter/utgifter			4 707	4 707	4 707	4 707
Rammereduksjon 2020-2023			-20 000	-40 000	-47 500	-55 000
Støttetjeneste						
Valg 2021 og 2023			-1 050	0	-1 050	0
Flere lærlinger			1 000	2 000	2 000	2 000
Tilskudd Langsetvågen			-200	-200	-200	-200
Tilskudd Langsetvågen - Redusert bruk av disposisjonsfond			200	200	200	200
Statsbudsjett 2020 - Etablering og tilpasning bolig			2 400	2 400	2 400	2 400
Statsbudsjett 2020 - Utfasing skatteoppkrever			-1 720	-1 720	-1 720	-1 720
Intern overføring - Oppgaver Husbanken			-105	-105	-105	-105
Intern overføring - SLT koordinator			-300	-300	-300	-300
Intern overføring - Administrasjon barnehagesystem			-284	-284	-284	-284

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Oppvekst og kultur						
KST vedtak - Tilskudd Helgeland museum			130	130	130	130
KST vedtak - Prosjekt: Økt barnehagedekning			-1 500	-3 000	-3 000	-3 000
KST vedtak - Prosjekt: Matordning Rana U			-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
Redusert bruk av disposisjonsfond KST vedtak prosjekt			2 500	5 000	5 000	5 000
Redusert bosetting av flyktninger			-4 500	-6 500	-8 500	-10 500
Statsbudsjett 2020 - Tidlig innsats skole			6 000	6 000	6 000	6 000
Statsbudsjett 2019 - Økt brukerbet. 1.8.2019 barneh. Helårsvirkn.			-400	-400	-400	-400
Statsbudsjett 2020 - Leirskole			300	300	300	300
Statsbudsjett 2020 - Inntektsgr. foreldrebetaling og gratis SFO			390	390	390	390
Statsbudsjett 2020 - Gratis kjernetid barnehage for to åringer			280	280	280	280
Statsbudsjett 2020 - Krav om psykologkompetanse			500	500	500	500
Intern overføring - Administrasjon barnehagesystem			284	284	284	284
Intern overføring - SLT koordinator			300	300	300	300
Tilskudd Vitensenter			1 750	1 750	1 750	1 750
Demografi skole			-1 800	-5 150	-6 750	-8 700
Demografi barnehage			-3 600	-2 500	-3 600	-3 800
Intern overføring - Foyerboliger			-1 810	-1 810	-1 810	-1 810
Barnevern - Lovpålagt vaktordning			500	500	500	500
Barnehage - Økt tilskudd til private barnehager			900	900	900	900
Helse og omsorg						
Demografi omsorg			6 400	10 800	18 450	30 800
Nye tiltak/boliger			0	7 500	15 000	15 000
Statsbudsjett 2019 - Reversering innslagspunkt ressurskrevende			-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Statsbudsjett 2020 - Dagakt.tilbud hjemmeboende med demens			900	900	900	900
Statsbudsjett 2020 - Krav om psykologkompetanse			500	500	500	500
Statsbudsjett 2020 - Styrking rusfeltet			750	750	750	750
Statsbudsjett 2020 - Økt innslagspunkt refusjon ressurskrevende			2 350	2 350	2 350	2 350
Statsbudsjett 2020 - Habilitering og rehabilitering			400	400	400	400
Økt antall psykisk utviklingshemmede			2 800	2 800	2 800	2 800
Intern overføring - Husleieinntekter			8 200	8 200	8 200	8 200
Intern overføring - Kompensasjon prisjustering integreringstilskudd			566	566	566	566
Reduserte refusjonsinntekter - Rusområdet			350	350	350	350
Tilsyn elektromedisinsk utstyr institusjoner			520	520	520	520
Redusert bosetting av flyktninger			-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Intern overføring - Oppgaver Husbanken			105	105	105	105
NAV kommune						
Økt sosialstønad - Økning i barnetrygden			250	250	250	250
Økt sosialhjelpsbehov som følge av regelverksendring			1 100	1 100	1 100	1 100
Tekniske tjenester						
KST vedtak: Parkeringsordning			1 200	1 200	1 200	1 200
KST vedtak: Brann beredskap			2 000	2 000	2 000	2 000
KST vedtak: Fageråsen hoppanlegg			300	300	300	300
Vedlikehold av bygg og anlegg			2 500	5 000	5 000	5 000
Flerbrukshall Gruben			0	2 000	4 000	4 000
Inntektsbortfall NFK leie Ranahallen			220	220	220	220
Besparelse FDV ny skolestruktur			-1 500	-3 500	-3 500	-3 500
Omklassifisering E6 til kommunal vei			1 000	1 000	1 000	1 000
Partnerskapsavtale Stålhallen			400	400	400	400
Intern overføring - Foyerboliger			1 810	1 810	1 810	1 810
Intern overføring - Husleieinntekter			-8 200	-8 200	-8 200	-8 200
Grunnskole kroppsøving Moheia FP			630	630	630	630
Nye veier, gang og sykkelveier			100	200	200	200
Nye parkområder byen			300	300	300	300
Kommunale avgifter bygg			500	500	500	500
Sikringstiltak Yttrabekken			-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sikringstiltak Yttrabekken - Bruk av disposisjonsfond			1 000	1 000	1 000	1 000

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Fellesområde drift						
Besparelse FDV ny skolestruktur			1 500	3 500	3 500	3 500
Grunnskole kroppsøving Moheia FP			-630	-630	-630	-630
Investeringsstilskudd Gruben allaktivitetshus			6 000	0	0	0
Investeringsstilskudd Fageråsen hoppanlegg			4 000	0	0	0
Tilskudd Nordland teater - Black box			480	0	0	0
Redusert bosetting av flyktninger - ufordelt			0	-2 000	-3 000	-4 000
Sum rammeendringer			65 441	47 261	50 161	50 911

Realendringer budsjett 2020

Tabell 26. Realendringer budsjett 2020

Tiltak/ending	Støtte- tjeneste	Oppvekst og kultur	Helse og omsorg	NAV kommune	Tekniske tjenester	Felles/ øvrigt	SUM
Statsbudsjett 2020							
Etablering og tilpasning bolig	2 400						2 400
Utfasing skatteoppkrever	-1 720						-1 720
Tidlig innsats skole		6 000					6 000
Leirskole		300					300
Inntektsgr. foreldrebetaling og gratis SFO		390					390
Gratis kjernetid barnehage for to åringer		280					280
Krav om psykologkompetanse		500	500				1 000
Dagakt.tilbud hjemmeboende med demens			900				900
Styrking rusfeltet			750				750
Økt innslagspunkt refusjon ressurskrevende			2 350				2 350
Habilitering og rehabilitering			400				400
Øvrige endringer							
Valg 2021 og 2023	-1 050						-1 050
Flere lærlinger	1 000						1 000
KST vedtak - Tilskudd Helgeland museum		130					130
KST vedtak - Prosjekt: Økt barnehagedekning	-1 500						-1 500
KST vedtak - Prosjekt: Matordning Rana U	-1 000						-1 000
Redusert bruk av disposisjonsfond KST vedtak	2 500						2 500
Redusert bosetting av flyktninger	-4 500		-5 000				-9 500
Tilskudd Vitensenter		1 750					1 750
Demografi skole, barnehage og omsorg	-5 400		6 400				1 000
Barnevern - Lovpålagt vaktordning		500					500
Barnehage - Økt tilskudd til private barnehager		900					900
Økt antall psykisk utviklingshemmede			2 800				2 800
Reduserte refusjonsinntekter - Rusområdet			350				350
Tilsyn elektromedisinsk utstyr institusjoner			520				520
Økt sosialstønning - Økning i barnetrygden				250			250
Økt sosialhjelpsbehov som følge av regelverksendring				1 100			1 100
KST vedtak: Parkeringsordning					1 200		1 200
KST vedtak: Brann beredskap					2 000		2 000
KST vedtak: Fageråsen hoppanlegg					300		300
Vedlikehold av bygg og anlegg					2 500		2 500
Inntektsbortfall NFK leie Ranahallen					220		220
Besparelse FDV ny skolestruktur					-1 500	1 500	0
Omklassifisering E6 til kommunal vei					1 000		1 000
Partnerskapsavtale Stålhallen					400		400
Grunnskole kroppsøving Moheia FP					630	-630	0
Nye veier, gang og sykkelveier					100		100
Nye parkområder byen					300		300
Kommunale avgifter bygg					500		500
Sikringstiltak Yttrabekken					-1 000		-1 000
Sikringstiltak Yttrabekken - Bruk av disposisjonsfond					1 000		1 000
Sum realendringer	630	850	9 970	1 350	7 650	870	21 320
Rammereduksjon	-1 033	-7 506	-7 842	-616	-2 851	-152	-20 000
Lønns- prisjustering, pensjon mv.	4 028	21 831	25 860	1 649	6 600	5 887	65 855
Øvrige endringer	-689	-1 626	6 971		-6 390		-1 734
Sum endringer	2 936	13 549	34 959	2 383	5 009	6 605	65 441

Tabellen viser reelle endringstiltak/endinger fra 2019 til 2019 som påvirker driftsrammene.

Rammereduksjoner for virksomhetene

I tabellen under er det lagt inn administrasjonens forslag til rammereduksjoner i omstillingen. Rammereduksjonene er revidert i forhold til endringer i de økonomiske forutsetninger siden budsjett og økonomiplanarbeidet forrige år.

Rammereduksjonene er fortsatt basert 70 prosent på budsjetttrammen og 30 prosent på differansen mellom sektoren og gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 13.

Tabell 27. Rammereduksjoner 2020-2023

Sektor	Budsjett 2019	Reduksjon 2020	Reduksjon 2021	Reduksjon 2022	Reduksjon 2023	Reduksjon i %
Støttetjeneste	110 133	-1 033	-2 066	-2 453	-2 841	-2,6 %
Oppvekst og kultur	569 642	-7 506	-15 012	-17 826	-20 641	-3,6 %
Helse og omsorg	566 450	-7 842	-15 684	-18 624	-21 565	-3,8 %
NAV kommune	49 929	-616	-1 231	-1 462	-1 693	-3,4 %
Tekniske tjenester	194 340	-2 851	-5 703	-6 773	-7 841	-4,0 %
Kirkelig fellesråd	15 291	-152	-304	-362	-419	-2,7 %
Netto	1 505 785	-20 000	-40 000	-47 500	-55 000	-3,7 %

Det er lagt opp til rammereduksjoner i 2020 på 20,0 mill. kr. Videre i perioden øker omstillingsbehovet i forhold til året før med henholdsvis 20,0 mill. kr i 2021 og ytterligere 7,5 mill. kr i 2022 og 7,5 mill. kr i 2023.

Samlet gir det et akkumulert effektiviserings- og omstillingsbehov i 2023 på 55,0 mill. kr i forhold til budsjett 2019.

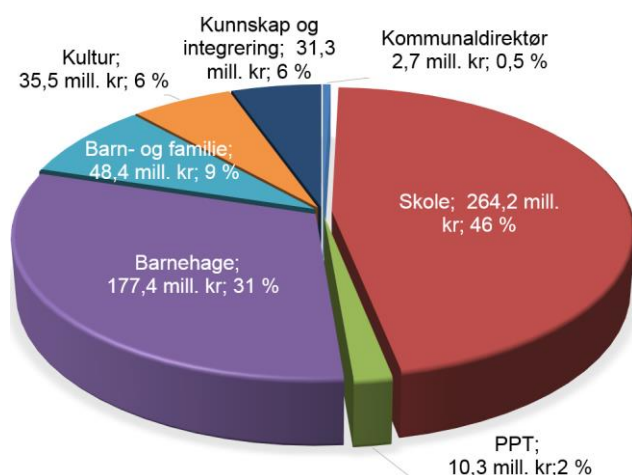
Oppvekst og kultur

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	711 403	685 638	699 459	685 203	677 689	670 724
Sum inntekter	-140 936	-115 996	-116 268	-113 768	-113 768	-113 768
Rammeendring			13 549	1 793	-5 721	-12 686
Netto driftsramme	570 467	569 642	583 191	571 435	563 921	556 956
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			19 070	19 070	19 070	19 070
Prisjustering inntekter/utgifter			2 676	2 676	2 676	2 676
Endring pensjon			85	85	85	85
Rammereduksjon 2020-2023			-7 506	-15 012	-17 826	-20 641
KST vedtak - Tilskudd Helgeland museum			130	130	130	130
KST vedtak - Prosjekt: Økt barnehagedekning			-1 500	-3 000	-3 000	-3 000
KST vedtak - Prosjekt: Matordning Rana U			-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
Redusert bruk av disposisjonsfond KST vedtak prosjekt			2 500	5 000	5 000	5 000
Redusert bosetting av flyktninger			-4 500	-6 500	-8 500	-10 500
Statsbudsjett 2020 - Tidlig innsats skole			6 000	6 000	6 000	6 000
Statsbudsjett 2019 - Økt brukerbet. 1.8.2019 barneh. Helårsvirkn.			-400	-400	-400	-400
Statsbudsjett 2020 - Leirskole			300	300	300	300
Statsbudsjett 2020 - Inntektsgr. foreldrebetaling og gratis SFO			390	390	390	390
Statsbudsjett 2020 - Gratis kjernetid barnehage for to åringer			280	280	280	280
Statsbudsjett 2020 - Krav om psykologkompetanse			500	500	500	500
Tilskudd Vitensenter			1 750	1 750	1 750	1 750
Demografi skole			-1 800	-5 150	-6 750	-8 700
Demografi barnehage			-3 600	-2 500	-3 600	-3 800
Barnevern - Lovpålagt vaktordning			500	500	500	500
Barnehage - Økt tilskudd til private barnehager			900	900	900	900
Intern overføring - Administrasjon barnehagesystem			284	284	284	284
Intern overføring - SLT koordinator			300	300	300	300
Intern overføring - Foyerboliger			-1 810	-1 810	-1 810	-1 810
Sum rammeendring			13 549	1 793	-5 721	-12 686

Avdelingsbudsjett 2019

Kommunal- direktør	Skole	Barnehage	Barn og familieavdeling	Kunnskap og integrering	Kultur	PPT	Sum
9 878	252 724	174 898	56 600	29 954	34 815	10 773	569 642

Status - Tjenesteleveranse 2018

Oppvekst og kultur består av seks driftsavdelinger; skole, PPT, barnehage, barn- og familie, kunnskap og integrering og kultur. I tillegg er det opprettet en egen stabsavdeling som ligger direkte under kommunaldirektøren.

Ved oppstart skoleåret 2019/2020 var det 2 959 elever som mottok grunnskoleopplæring ved kommunens 10 skoler. Ved de to privatskolene er elevtallet uforandret med 67 elever. Antall årsverk var ved oppstart av skoleåret i 2018 på 381,9 årsverk. Nedgang i årsverk de siste år har vært på assistenter og administrativt personell. Avdelingen har utfordringer i drifta, men har målsetning om å overholde årets budsjettramme.

PPT har 14,1 årsverk. Rana er vertskommunene for Nesna, Hemnes og Rødøy som kjøper tjenester

gjennom sine eierkommuner. Sammen med skoler og barnehager er målet å redusere behovet for spesialundervisning og skape bedre tilrettelegging for alle elever gjennom tilpasset opplæring (TPO). I skoleåret 2019/2020 vil samarbeidet mellom barnehage, skole, Ravo og PPT utvikles ytterligere for å se på rutiner, praksis, samarbeidsformer og organisering av arbeidet.

Barnehageavdelingen består av 9 kommunale barnehager med 574 barn og 13 private barnehager med 670 barn. Rana har siden 2007 oppfylt retten til barnehageplass i henhold til barnehage-loven. Høsten 2019 er det 62 barn på venteliste som ønsker oppstart innen utgangen av 2019.

Barn og familieavdelingen gir primærforebyggende tjenester for barn og familier og består av familietjenesten, helsestasjon og barneverntjenesten. Satsningsområdet er blant annet å komme tidlig inn i risikofamilier for å forebygge negativ utvikling. Gjennom forebyggende arbeid vil man kunne se en framtidig positiv utvikling hos unge. I 2018 ble det ansatt prosjektleder og en medarbeider i det interkommunale prosjektet «fosterhjem Helgeland». Dette prosjektet vil styrke tilbudet til fosterhjemmene og lette arbeidet til barneverntjenesten gjennom mindre reiseaktivitet og reduksjon av utgifter knyttet til dette.

Kunnskap og integrering består av flyktningetjenesten og Rana voksenopplæring (RAVO). Avdelingen skal samordne kjerneoppgaver i tilknytning til bosetting og integrering av flyktninger. Dette vil på sikt skape synergieffekter og tjenesten til brukergruppen vil være bedre målrettet.

RAVO gir spesial- og grunnskoleundervisning for voksne fra 3. til 10. klassetrinn. I tillegg gir RAVO tilbud om norskkurs og samfunnskunnskap for flyktninger og innvandrere som har rett og plikt til norsk etter introduksjonsloven.

Rana bibliotek har god utvikling og økt aktivitet, med tilbud ut over det tradisjonelle bibliotekstilbudet. Litteraturhusmodellen, leksehjelp for innvandrere, tilbud om språkkafe er eksempler på dette. Ett «mer-åpent» tilbud, som vil øke innbyggernes tilgang på utlånsobjekter, er under etablering.

Kulturskolen har økt elevinntaket og antall elevplasser, blant annet ved gradvis økning av ulike breddetilbud. Dette vil fortsette i 2020 som en del av implementeringen av den vedtatte rammeplan for kulturskolen «mangfold og fordypning». Kulturskolen jobber også med et digitaliseringsprosjekt, som innebærer fjernundervisning med lyd og bilde. Her vil den fagdidaktiske erfaringen være

viktig kompetanse å bringe inn i den videre kvalitetsutviklingen for hele undervisningsmiljøet i Rana kommune.

Fritidsavdelingen skal bidra til å skape sosiale og kulturelle møteplasser for ungdom og funksjonshemmede. Avdelingen driver oppsøkende arbeid for å nå unge med behov for hjelp og samarbeider med aktører på mange områder, både kommunalt og med kulturaktører, frivillige organisasjoner og bedrifter.

Det pågår et samarbeid med Folkehelsekoordinator om nærmiljøprosjekt med fokus på unges medvirkning i samfunnet. For funksjonshemmede er det tilbud av ulike kulturaktiviteter gjennom hele året. Aktivitetstilbudet er bredt og har fokus på den enkeltes interesseområde. SAKU og VAKU ble gjennomført med gjester fra hele Nordland.

Kinoen produserer årlig om lag 2 000 forestillinger, og er i tillegg involvert i konserter, teater og andre sceniske arrangementer. Kinoen legger stor vekt på å ha et godt tilbud av barne- og familiefilmer. Det arrangeres egne dagsvisninger for småbarnsforeldre og pensjonister. Avdelingen har driftsansvar for Mo samfunnshus. Med sine fem saler er Mo samfunnshus et potensielt kulturhus.

Kulturhusdrift og utvikling av bygningsmassen som kulturarena vil ha stort fokus for kommende budsjettperiode.

Utfordringer

Grunnskolen har synkende elevtall og utfordringen er for en stor del løst gjennom skolestrukturvedtaket. Trivsel for elever og lærere er fokusområde. Stadig flere barn og unge sliter med psykiske problemer. Omstillingstrykket i skolen har også påvirket det psykososiale arbeidsmiljøet blant skolens ansatte, noe det har vært jobbet med i samarbeid med organisasjonene og vernetjenesten. Dette er et arbeid som vil ha fokus også i tiden fremover.

Rana har en høy andel lærere som ikke oppfyller kravene til kompetanse i forhold til de fagene de underviser i. Dette søkes løst ved videreutdanning, fokus på at den enkelte lærers kompetanse skal brukes der den er relevant og i rekrutteringssituasjoner ha stor bevissthet på faktisk behov.

Ranaskolen har nødvendige ressurser for å oppfølge bemanningsnormen, men det vil være nødvendig å se på en omfordeling fra de eldre elevene til de yngste. Resultater på skolenivå ligger under snittet og gjennom et større utviklingsarbeid med fokus på tidlig innsats og tilpasset opplæring arbeides det med å øke snittet.

Skolene har nå en struktur som i større grad er tilpasset demografien, og det betyr at vi har større muligheter for å møte fremtiden innenfor de tildelte ressurser. De 3 viktigste utviklings-områdene i kommende periode er:

- PPT (pedagogiskpsykologisk tjeneste) - Skolene ønsker mer og bedre samarbeid, gjerne ved økt deltakelse fra PPT i skolene. Andel elever med spesialundervisning 8.-10. trinn er fremdeles for høyt, særlig sammenlignet med andelen på småtrinnet.
- Digitalisering – videreutvikle egen kompetanse og gi elevene økte ferdigheter. Bruk av læringsbrett i tilpasset opplæring ser vi som en viktig forutsetning for å lykkes.
- Bedre overganger – her må vi utvikle dagens rutiner enten det gjelder overgang fra barnehage til skole, mellom barne- og ungdomsskolen og mellom ungdomsskole og videregående skole.

Demografi er avgjørende for hvordan planlegging og dimensjonering av barnehagetilbudet skal være i årene fremover. I økonomiplanperioden viser demografien at antall 0-5 åringer vil reduseres. KOSTRA viser en effektiv drift i forhold til sammenlignbare kommuner. Enhetsprisen pr. barnehageplass i kommunale barnehager har imidlertid økt fra 2015 til i dag. Årsakene er sammensatte og det er fokus på å redusere dette. Driften må tilpasses tildelt ramme med reduksjon på kjøp av varer og tjenester, redusert vikarbruk og reduksjon av kostnader knyttet til færre plasser.

For barnehageåret 2019/2020 oppfylte de fleste kommunale og private barnehagene i Rana de nye lovkravene til pedagog- og bemanningsnorm. Barnehagene har ledig kapasitet arealmessig, men trenger vedlikehold og oppgraderinger ut fra dagens krav og behov. I økonomiplanperioden må det sees på om dagens barnehagestruktur er hensiktsmessig, for å kunne ivareta fleksibel drift ut fra etterspørsel og demografi.

Avdeling for barn og familier har utfordringer i rekruttering av helsesykepleiere. Barneverntjenesten ser på hvordan tjenesten kan organiseres, slik at man oppnår best mulig kvalitet på de tjenestene som gis. Familietjenesten har økt tilfang av saker, og fortsetter dette å øke, kan det gi utfordringer for lavterskeltilbudet som tjenesten gir. Lavere barnetall kan også gi en mindre etterspørsel etter tjenester innen helsesøstertjenesten, barneverntjenesten og familietjenesten. På den andre siden viser undersøkelsen ungdomdata en økning av selvrapporterte psykiske plager hos jenter. Livstidssykdommer som fedme er også økende

blant barn. Dette kan gi en dreining i tjenestetilbudet og medføre at barn og unge kommer oftere i kontakt med hjelpeapparatet.

Færre flyktninger blir bosatt i kommunen og vil påvirke hele flyktningetjenesten. I 2020 vil avdelingen gjøre en omfattende gjennomgang av tjenestetilbudet med tanke på hvem det gis tjenester til og det vil bli utarbeidet klare retningslinjer for tildeling av plasser. Avdelingen vil også bruke 2020 for å utvikle introduksjonsprogrammet sammen med andre aktører både i og utenfor kommunen. Flyktninger som kommer til Norge i årene fremover vil i hovedsak være overføringsflyktninger. Kunnskap og integrering skal sørge for at flyktningene blir kvalifisert, slik at de kan komme seg ut i ordinært arbeid, i skole og kjøpe seg egen bolig. Dette er en oppgave som flere må ta del i.

Det vil bli sett på lederspennet i avdelingen og antall lederstillinger. Videre vil det bli vurdert om avdelingen skal fortsette som egen avdeling eller legges inn under en av de andre avdelingene i oppvekst og kultur.

Budsjett og økonomiplan 2020 – 2023

Oppvekst og kultur har en omstillingsoppgave på 7,5 mill. kr i 2020. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 20,6 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 3,6 prosent som er gruppert på struktur, inntektsøkning, effektivitet og redusert tjenesteomfang.

Rammereduksjoner (mill. kr)	2020	2021	2022	2023
Skole	-3,5	-6,9	-7,8	-8,7
Barnehager	-2,4	-4,8	-5,4	-6,1
Barn og familie	-0,8	-1,2	-1,7	-1,9
Kultur	-0,5	-1,0	-1,1	-1,2
Stab	-0,4	-1,1	-0,9	-1,0
Generelt			-0,9	-1,9
Sum rammereduksjoner	-7,5	-15,0	-17,8	-20,6

I tillegg gir det reduserte barnetallet en demografijustering (nedtrekk) innenfor skole og barnehage på ytterligere -5,7 mill. kr. i 2020, økende til -12,5 mill. kr. i 2023.

Kunnskap og integrering reduseres med -4,5 mill. kr i 2020 knyttet til redusert bosetting av flyktninger.

Oppvekst og kultur kompenseres for en rekke større og mindre tiltak. Se også tabell for endrede og nye tiltak. Det kan nevnes spesielt at Tidlig innsats i skole som i statsbudsjettet er kompensert med 6 mill. kr. Barnehager kompenseres med 0,9 mill. kr for økt tilskudd til private barnehager knyttet til økte kostnader på drift av kommunale barnehagelokaler.

Mål

BARNEHAGE	<i>Status 2018</i>	<i>Måltall 2019</i>	<i>Forslag måltall 2020</i>
God kvalitet på tjenesten – KOSTRA		=/< KG13	=/< KG13
God kvalitet på tjenesten – Kommunebarometeret (totalscore)	250	=< enn året før	=< enn året før
Bemanning med utdanning som barnehagelærer eller tilsvarende	35,5%	50 %	50 %
SKOLE	<i>Status 2018</i>	<i>Måltall 2019</i>	<i>Forslag måltall 2020</i>
Elevscore mobbing – 7. og 10. trinn, Elevundersøkelsen	11,4/ 5,7	4,7	< 4,9
Elevscore trivsel – 7. og 10. trinn, Elevundersøkelsen	4,3/4,0	4,4	< 4,4
Andelen skoler som oppfyller norm for lærertetthet	100 %	100 %	100 %
Antall elever som gis spesialundervisning på 8.-10. trinn	12,7%	<14 %	< 10 %
Prosentandel som er registrert i videregående opplæring samme år som avsluttet grunnskole	98,7 %	98 %	99 %
Andel som har fullført og bestått VG1	84,3 %	84 %	85 %
Elever som oppgir at de får nok faglige utfordringer	4,0/4,2	4,3	4,3
Elever som oppgir at de får støtte og hjelp fra lærer	4,4/4,0	4,4	4,4
Grunnskolepoeng skal økes med 0,5 poeng	40,8	+0,5	41,3
Snittet på nasjonale prøver for 5. trinn	49,7	+ 2 poeng	51,7
Andel elever på mestringsnivå 1 på nasjonale prøver på 5. trinn	23,9	- 3	20,9
Snittet på nasjonale prøver for 8. trinn	47,7	+ 1 poeng	48,7
Andel elever på mestringsnivå 1 og 2 på nasjonale prøver på 8. trinn	35,9	-5	30,9
BARN- OG FAMILIEAVDELINGEN	<i>Status 2018</i>	<i>Måltall 2019</i>	<i>Forslag måltall 2020</i>
Helsesøstertjenesten skal ha gjennomført lovpålagt hjemmebesøk innen 10 dager etter at barnet er født	96,6 %	100 %	100 %
Barneverntjenesten skal overholde 1 ukers fristen for gjennomgang av undersøkelser	100 %	100 %	100 %
Barneverntjenesten skal overholde 3 måneders fristen for gjennomføring av undersøkelser	85 %	100 %	100 %
Familietjenesten skal ikke ha ventelister på iverksettelse av tiltak rettet mot barn og deres familier	0	0	0
Helsesøstertjenesten skal gjennomføre 6 ukers kontrollen innen 8 uker		100 %	100 %

KULTUR	Status 2018	Måltall 2019	Forslag måltall 2020
Antall besøkende på fritidssenteret per innbygger		65	
Antall utlån per innbygger	98 276	100 000	101 000
Antall kinobesøk er innbygger	2,3	2,4	2,5
Andel skoleelever som er elever i kulturskolen	408	420	430
STAB OPPVEKST OG KULTUR	Status 2018	Måltall 2019	Forslag måltall 2020
SLT: Gjennomførte klassebesøk i 5. og 8. trinn	100 %	100 %	100 %
PPT: Saksbehandlingstid sakkyndig vurdering			> 3 mnd.

Rammereduksjoner

Tiltak	2020	2021	2022	2023
Avdeling for barn og familie				
Svar ut familia/HSPRO	-400	-400	-400	-400
Fosterhjem Helgeland, reduserte utgifter	-70	-250	-350	-400
Redusere merkantil stilling med 50 %	-300	-300	-300	-300
Redusere omfanget av økonomiske støttetiltak		-150	-200	-200
Hente inn refusjoner knyttet til fylkesnemndsaker		-100	-100	-100
samorganisering av tiltak med andre tjenester			-350	-500
Kultur				
Bibliotek: stillingsreduksjon fra 20 % til 60 % i perioden	-127	-255	-287	-319
Kino: Reduserte utgifter til innkjøp av utstyr storkjøkken	-18	-36	-41	-45
Kulturskole: Reduksjon av stilling/merkantil ressurs fra 25 % til 80 % i perioden	-165	-331	-373	-414
Fritidsavdeling: Endre organisering rundt enkelttjenester	-173	-345	-390	-390
Skole				
Strukturendring - sammenslåing av skoler: reduksjon fra 4,2 til 12 årsverk i perioden	-2 700	-5 926	-6 791	-7 657
Oppsigelser og endring av lisenser	-763	-1 000	-1 000	-1 000
Barnehage				
Strukturendring/demografi: reduksjon med 8 til 7 årsverk i perioden	-2 421	-4 841	-5 446	-6 051
Stab				
Strukturendring: reduksjon av stilling, totalt 1,5 årsverk i perioden	-369	-1 078	-860	-989
Generelt				
Generelt nedtrekk			-938	-1 876
Sum tiltak	-7 506	-15 012	-17 826	-20 641

Helse og omsorg

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	738 267	728 187	758 782	762 840	775 050	784 459
Sum inntekter	-183 576	-161 737	-157 373	-157 373	-157 373	-157 373
Rammeendring			34 959	39 017	51 227	60 636
Netto driftsramme	554 691	566 450	601 409	605 467	617 677	627 086

Nye tiltak/endringer

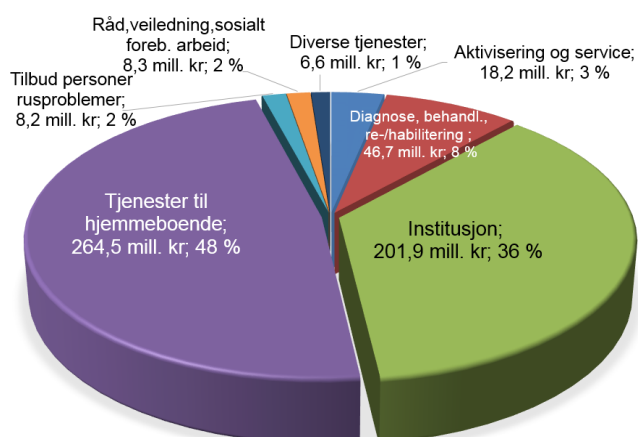
Lønnsvekst			24 074	24 074	24 074	24 074
Prisjustering inntekter/utgifter			-1 552	-1 552	-1 552	-1 552
Endring pensjon			3 338	3 338	3 338	3 338
Rammereduksjon 2020-2023			-7 842	-15 684	-18 624	-21 565
Demografi omsorg			6 400	10 800	18 450	30 800
Statsbudsjett 2019 - Reversering innslagspunkt ressurskrevende			-1 900	-1 900	-1 900	-1 900
Statsbudsjett 2020 - Dagakt.tilbud hjemmeboende med demens			900	900	900	900
Statsbudsjett 2020 - Krav om psykologkompetanse			500	500	500	500
Statsbudsjett 2020 - Styrking rusfeltet			750	750	750	750
Statsbudsjett 2020 - Økt innslagspunkt refusjon ressurskrevende			2 350	2 350	2 350	2 350
Statsbudsjett 2020 - Habilitering og rehabilitering			400	400	400	400
Økt antall psykisk utviklingshemmede			2 800	2 800	2 800	2 800
Tilsyn elektromedisinsk utstyr institusjoner			520	520	520	520
Reduserte refusjonsinntekter - Rusområdet			350	350	350	350
Redusert bosetting av flyktninger			-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Intern overføring - Husleieinntekter			8 200	8 200	8 200	8 200
Intern overføring - Kompensasjon prisjustering integreringstilskudd			566	566	566	566
Intern overføring - Oppgaver Husbanken			105	105	105	105
Nye tiltak/boliger				7 500	15 000	15 000
			34 959	39 017	51 227	60 636

Avdelingsbudsjett 2019

Kommunal- direktør	Legetjeneste og samfunnsmedisin	Miljø- terapeutisk	Psykisk helse og sosiale tjenester	Tildelings kontoret	Institusjoner	Hjemme- tjeneste	Sum
-63 917	42 581	122 378	62 072	10 789	226 939	165 608	566 450

Status

Tjenesteleveranse 2018

samfunnsmedisin (LTS), miljøterapeutisk avdeling (MTA), psykisk helse og sosiale tjenester (PHST), avdeling hjemmetjenester og avdeling for institusjonstjenester.

Fagavdelingene dekker tjenester for hele livsløpet og en stadig større andel av tjenestemottakerne er yngre mennesker med omfattende bistandsbehov, noe som også ses på landsbasis. Tilbudene er i stor grad døgnbaserte tjenester, personellintensive med en høy andel deltidsansatte.

I 2019 er det, som i 2018, to avdelinger som har avvik i forhold til budsjettplan. Det er miljøterapeutisk avdeling og legetjenesten. Begge områdene følges nøye. De andre avdelingene følger budsjettplan.

Avdelingen er inndelt i ett tildelingskontor og fem fagavdelinger: avdeling for legetjenester og

Avdeling for legetjenester og samfunnsmedisin (LTS)

Driftsavdelingen driver lokalmedisinsk senter (LMS) med tilhørende legetjenester, legetjenester i sykehjem og helsestasjon, turnusleger, legevakt, smittevern, folkehelse og helse- og rehabiliteringstjenester. Rana kommune har samarbeidsavtale med Hemnes kommune om legevaktstjenester. Legevaktsformidling 24/7 selges som tjeneste til kommunene Træna, Lurøy og Rødøy.

Folkehelserådgiver og samfunnsplanlegger inngår i samme stilling, og oppgavene med folkehelse og samfunnsplanlegging ses i sammenheng.

Miljøterapeutisk avdeling (MTA)

Tjenesten omhandler dagtilbud, institusjonsavlastning, privatavlastning, støttekontakt for målgruppen og boligjeneste bemannede omsorgsleiligheter. Ved inngangen av 2019 er det registrert 115 personer med psykisk utviklingshemming som kommunen rapporterer på etter gitte kriterier, en økning med 4 sammenlignet med året før. Staten bidrar med rammeoverføring via Statsbudsjettet pr. person.

Psykisk helse og sosiale tjenester (PHST)

Avdelingen yter tjenester innen psykisk helse og rusfeltet og driver krisesentertilbud, krisearbeid og er ansvarlig for etablering av evakuerings- og pårørendesenter. I tillegg driver avdelingen 3 heldøgns bemannede botiltak og tilbyr støttekontakt. Avdelingen gir også arbeids- og aktivitets-tilbud til personer med rus/psykisk helseproblemer. Salgs-, skjenke- og serveringsbevillinger og kontroll med virksomheter som selger tobakksvarer ligger også til avdelingen. Ny kommunepsykolog og terapeutstilling ble tilført avdelingen i 2019 og skal utvikle metodikken og tilbudet «Rask psykisk helsehjelp».

Avdeling hjemmetjenester

Avdelingen yter i stor grad døgnbaserte tjenester innenfor døgnbemannede omsorgsboliger og leiligheter, døgnbasert hjemmesykepleie og hjemmehjelp, brukerstyrt personlig assistent, omsorgslønn, kreftsykepleie og kreftkoordinator, demenslag og rehabiliteringstjenester inkludert hjelpemiddellager. Det gis også tilbud om digitale trygghetsalarmer. Prosjektet Mo Aktivitetshus er videreført.

Avdeling institusjon

Avdelingen drifter institusjonsplasser fordelt på korttids- og avlastningsplasser til personer med demenssykdom og ordinære sykehjems plasser.

I institusjonsplasser inngår Helseparken med døgn-rehabilitering og senger til øyeblikkelig hjelp. I tillegg sorterer sentralkjøkkenet på Ytteren under avdelingen.

Tidelingskontoret

Kontoret ble etablert i 2018 og har ansvar for mottak av søknader og saksbehandling av brukerretta tjenester i helse og omsorg, unntatt legetjenester og fysio- og ergoterapitjenester. Statistikk over brukerdata og ventelister for tjenestene vil etter hvert være tilgjengelig samlet fra dette kontoret. Dette vil gi bedre overordnet informasjons- og styringsdata. Koordinerende enhet, hverdagsrehabilitering, demenskoordinator og hukommelsesteamet er tillagt kontoret.

Utvalgte enhetskostnader drift 2019:

Gjennomsnittlige enhetskostnader drift 2019	Antall	Beløp
Botilbud personer med psykisk utviklingshemming	63	1,3 mill. kr
Dag- arbeidstilbud Rana arbeidssenter	47	0,14 mill. kr
VT A-plass	25	0,045 mill. kr
Ress.krev. tjenester helse og omsorg < 67 år	47	1,6 mill. kr
Sykehjemsplass	245	1,0 mill. kr
I tillegg: evt. Inv. kostn. der det er aktuelt		

Utfordringer

Utfordringene i tjenestene kan samlet sett oppsummeres slik:

- Når fremtiden planlegges må også rekrutteringsutfordringene være i fokus. Redusert tilgang på helsepersonell (sykepleiere og fastleger merkes spesielt nå). Økt personellbehov i 2030 på ca. 160 årsverk i forhold til dagens nivå.
- Fastlegemangel og behov for ett nytt legesenter i planperioden.
- Sykefravær- og nærværarbeidet må fortsatt ha fokus.
- Fokus på heltidskultur.
- Nye oppgaver som tidligere tilhørte sykehus-tjenesten.
- Økt etterspørsel knyttet til demografi
 - økt andel yngre og nye brukere/bruker-grupper tilkommer.
- Mer behandling skjer i hjemmene/ sykehjemmene.
- Betaling for utskrivningsklare i sykehus somatikk er økt. For rus og psykisk helse er betalingsplikten innført 2019.
- Hardere rusmiljø ungdom/eldre med alkohol-problem
- To av fagavdelingene drifter over budsjett-rammene (LTS og MTA)

- Eldre omsorgsbygg med renoveringsbehov (for eksempel Gruben sykehjem 30 år). Det samme gjelder for Sentralkjøkkenet, som planlegges inn i nytt sykehjem.
- Rom for ressurser til utvikling, OU: organisering, infrastruktur, jobbe annerledes, velferdsteknologi, synergier fra omorganisering og behov for samlokalisering enkelte tjenester for å hente synergier.
- Skaffe handlingsrom for ressurser til utvikling og innkjøp av velferdsteknologiske løsninger.
- At kommunen fremstår som en attraktiv arbeidsplass er et viktig moment for å rekruttere og beholde fagfolk.

Ventelister enkelte områder:

Ventelister pr. september 2019

15 langtidsplass i sykehjem
30 bemannet omsorgsbolig for eldre
36 bolig innenfor miljøterapeutisk avdeling (planperioden)
14-17 bolig innenfor avd. for psykisk helse og rus
25 dagplass for eldre
Ca 5 barn/ungdommer til avlastning på Gardsbakken
Ca 6 dagaktivitet på Rana Arbeidssenter
Ca 40 til ergoterapi
Terapeutiske samtaler innen avd. for psykisk helse og rus

- PSHT: Økt etterspørsel, spesielt fra unge med lettere og alvorlige psykiske problemer og rus. Metodikken «rask psykisk helsehjelp» skal implementeres.
- MTA: ventelister på boligtilbud og på differensierte arbeids- og avlastningsplasser, se side 24 i perspektivanalysen.
- MTA: Det er behov for å øke avlastningsplasser med 6 til 8 plasser. Tiltakene her og innen PHST vil ha betydelige økonomiske konsekvenser for å imøtekomme brukerbehovene (se enhetskostnader).
- Det har vært fokus på husleienivå og eieform i botilbud for psykisk utviklingshemmede. Prinsippene er selvkost. Kommunen har utleieboliger nå, enhetene er relativt små (få leiligheter) noe som gir lite bærekraft med tanke på bemanning/drift og investeringskostnader for beboerne. Andre alternativer må utredes, en omfattende sak som krever tid.
- Dersom nåværende nivå på sykehjem skal opprettholdes sett i forhold til eldre i sykehjem nå og eldreveksten, er det behov for ca. 50 nye sykehjemsplasser rundt 2025 og ytterligere 50 nye plasser rundt 2030. Driftsutgifter pr sykehjemsplass (pleie/omsorg) er ca 1 mill. kr.

- Forventningsgap: (befolkning, ansatte, politikere, brukere, samarbeidspartner ...)
- 24/7-beredskap vaktordning psykiatri/rus, dette følges opp med politisk sak.
- Personer med ressurskrevende tjenester der statens delfinansiering trekkes ut fordi tjenestemottakeren blir over 67 år. Budsjettutfordringen er 2,4 mill. kr i 2020, økende til 5 mill.kr i planperioden.
- Endrede rammebetingelser kombinert med økt behov gjør at kommunen må se på andre strukturer og modeller i ulike deler av tjenestene/tjenestetilbudet for å møte fremtiden på en bærekraftig måte. Det skal fortsatt være fokus på organisasjonsutvikling og mål om å utvikle tjenesten der det gir bærekraft både på overordnet nivå og innen infrastruktur.
- Utvikling: Finne rom for/søke eksternt delfinansierte utviklingsprosjekt. Disse skal fortløpende evalueres med tanke på kost/nytte, for eksempel primærhelseteam og FACT-team.

Budsjett og økonomiplan 2020 – 2023

Overordnet strategiplan for helse- og omsorgstjenester fremlegges i økonomiplan-perioden.

Boliger for vanskeligstilte innen MTA og PHST

Fra gjeldende økonomiplan:

«I det økonomiske opplegget er det lagt inn en rammebevilgning 7,5 mill. kr i 2021, økende til 15 mill. kr i 2022 for å imøtekomme behovene i boligpolitisk plan. Det forutsettes at avdelingen arbeider videre med saken for å komme tilbake med mere bærekraftige løsninger til neste rullering av budsjett og økonomiplan.»

De boligsosiale tjenestene har store utfordringer relatert til økning i behov, dyre boligløsninger og redusert tilgang på personell. Stram kommuneøkonomi fører til behov for å se på mer bærekraftige løsninger for disse målgruppene.

Innen PHST er det mest prekære boligbehovet delt i tre kategorier:

- 1) Boliger med heldøgns bemanning (7 personer).
- 2) Utleieboliger i nærheten til boliger med heldøgns bemanning (jf. pkt. 1) på grunn av synergieffekten av bemanningen.
- 3) Hardbruksboliger- ubemannet (3 personer).

Kategori 1 og 2 kan være på tidligere Tjærahågen bofellesskap ved noe ombygging av husene der.

Kategori 3 bør ligge adskilt fra andre boligmiljøer, og være bygget for «hardbruk». Det må avsettes planleggingsmidler for å innhente ekstern bistand for ombygging: 0,2 mill. kr. Det vil søkes om bistand og økonomisk delfinansiering via Husbankens virkemidler. Disse tre kategoriene vil ved flytting også bidra til å bedre bomiljøet ved Engvollen.

MTA har vært egen fagavdeling i over 20 år med samme organisering og driftskonsept for boligene. Botilbudet er kommunale samlokaliserte utleieboliger med stasjonær døgnbemanning uten noen form for ambulerende tjeneste. De fleste boligenhetene har 4 til 5 leiligheter, enkelte har opptil 8. Felles investeringskostnader deles på få personer. Det er ventelister på differensierte boligtilbud, dagaktivitet og avlastningsplasser. Mot slutten av planperioden 2020-2023 er det 36 personer med behov for et varig botilbud. Det er behov for å øke antall avlastningsplasser med 6-8.

Nye enheter må inneholde flere leiligheter enn dagens tilbud. Det må vurderes om nye større enheter kan bygges som erstatning for noen av de eldste små boenhetene. Enkelte søkere kan bo i boligkompleks uten stasjonær bemanning, såkalt «satellitt», med felles stue og kjøkkenkrok, lagt i nærheten av bemannet boligkompleks. Det er avsatt tomt i Toranesgata til et nytt botilbud. Dersom det kun er plass til 6 leiligheter bør tilbudet være satellitt, dersom det er plass til 8 – 10 kan tilbudet vurderes etablert som et bemannet tilbud.

Alder og funksjonsnivå er svært forskjellig i dagens boliger. Differensiering av målgruppene i boliger bør også ses på, for eksempel opprettelse av eget bygg med bemanning for eldre med utviklingshemming. Det må opprettes en ambulant hjemme-tjeneste i MTA. Denne «avlastningen» kan bidra til at behov for permanent bemannet bolig utsettes, og også gi konkret bistand til beboerne i eksisterende boliger. Det må derfor vurderes om grunnbemanning i boliger kan reduseres ved å avgi ressurser som overføres til den ambulante tjenesten for en mer fleksibel og målrettet tjeneste.

Planleggingen av nye boliger innen MTA og PHST og tidlig dialog med Husbanken må starte så raskt som mulig. Målet er å komme i møte behovet med bemannede og ubemannede tilbud der bemanning, økonomi og størrelse og antall enheter i tilbudet har et bærekraftsperspektiv for de som skal drifte og bo i tilbudene. Prioriteringen bør være at MTA får nye bemannede botilbud i 2021 (7,5 mill. kr) og PHST i 2022 (7,5 mill. kr). Tomtealternativer må også klargjøres.

Generelle utfordringer

Kommunen har store utfordringer, spesielt fordi det blir flere eldre, det er økende betalingsdøgn for utskrivningsklare pasienter i sykehus, det er ventelister på bolig og tjenestetilbud spesielt innen PHST og MTA. Det er svært vanskelig å få rekruttert nye fastleger.

De demografiske, økonomiske og organisasjonsmessige utfordringene innenfor alle tjenestemåtområdene må løses med tilgjengelig personell og innenfor vedtatte økonomiske rammer. Det er derfor viktig å holde fast på at tjenestene må endres fra personell- og kostnadskrevenne tjenester i for eksempel sykehjem og små enheter innen boligjenester til andre modeller/ strukturer. Tjenestetrappa skal være styrende. Grep som tas skal være faglig og økonomisk bærekraftige i et lengre perspektiv enn økonomiplanperioden.

I et arbeidsgiverperspektiv blir arbeid med sykefravær/nærværarbeid, rekruttering og heltidskultur særdeles viktig.

Samarbeid

Innbyggernes eget ansvar for eget liv/helse blir også særdeles viktig. Synergier mellom tjenester, frivillighet, innbyggere og samarbeidspartnere må også være i fokus.

Det må fortsatt satses på tverrfaglig samarbeid, samarbeid med frivillige, tjenesteinnovasjon og velferdsteknologi for å bidra til tjenesteutvikling som fører til økt livskvalitet, selvstendighet og mestring for brukerne. Det betyr at kommunen også i større grad må utvikle tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats, rehabilitering og bygge ut og dimensjonere en tjenestetrapp som ivaretar behovene på riktig nivå. Samarbeidet med sykehuset om pasientsentrert helseteam samt innføring av innsatsteam i hjemmetjenestene er viktige tiltak å få på plass. Her er nåværende rehabiliteringsavdeling viktige deltakere. Deres arbeidsform blir derfor endret.

Velferdsteknologi

Kommunen er med i Digitale Helgeland sammen med BRAVO-kommunene (Brønnøysund, Alstadhaug, Vefsn, Rana og omegn). Et delprosjekt er innen helse og omsorg: et spredningsnettverk for implementering av velferdsteknologi (=VT) og deltakelse i det Nasjonale velferdsteknologi-programmet. Rana har opprettet en egen stilling for å få større fokus på VT.

Tiltak i økonomiplanperioden

Oppfølging av Statsbudsjettet er lagt inn med 0,75 mill. kr knyttet til opptrappingsplan for rus. 2,8 mill. kr er knyttet til flere utviklingshemmede. Videre gis 1,37 mill. kr som konsekvensjusteringer (0,35 grunnet bortfall av refusjon fra Helfo-refusjon testing/ oppfølging gravide rusmisbrukere, 0,52 grunnet krav om tilsyn av elektromedisinsk utstyr i sykehjem og 0,5 mill. kr som tilskudd til psykologstillingen).

For å kompensere for demografisk utvikling, gis det 6,4 mill. kr i 2020.

I det økonomiske opplegget er det også lagt inn en rammebevilgning 7,5 mill. kr i 2021, økende til 15 mill. kr i 2022 for å imøtekomme behovene i boligpolitisk plan. Det er tidligere beskrevet avdelingens prioritering rundt denne bevilgningen.

Rammereduksjoner

Helse og omsorg har en omstillingsoppgave på 7,8 mill. kr i 2020. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 21,6 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 3,8 prosent.

Rammereduksjonene fordeles på følgende områder i 2020:

<i>Rammereduksjoner fordelt</i>	<i>mill. kr</i>
Tildelingskontoret	-0,3
Institusjoner	-1,5
Hjemmetjenester	-2,1
Miljøterapeutisk avdeling	-1,5
Legetjenester og samfunnsmedisin	-0,5
Psykisk helse og sosiale tjenester	-0,8
Felles (OU/omorganisering/digitalisering mv.)	-1,2
Sum rammereduksjoner	-7,8

Det vises til Perspektivanalysen for nærmere omtale.

På området «felles» kan nevnes:

Avdelingen vil søke å redusere antallet årsverk ved å hente effekt av omorganisering, bruk av teknologi, stramme inn på tildeling av tjenester, finne andre måter å levere tjenester på, samt også å hente ut synergier av omorganisering og samlokalisering. Lykkes man ikke vil det kunne medføre at man må kutte mer i den direkte tjenesteleveransen og kommunens tilbud til brukerne, samt vurdere å legge ned sykehjemsplasser.

Sykehjemmene utgjør 39,5 prosent av budsjett-rammen til helse og omsorg og er blitt skjermet i denne runden grunnet mange utskrivningsklare fra sykehus og demografiutviklingen i kommunen.

Fra 2021 er rammereduksjonen ytterligere 7,8 mill. kr og reduksjonskravet er økende ut perioden. Med et slikt kraftig reduksjonskrav kombinert med forventet kraftig vekst i etterspørsel av tjenester vil det ikke være mulig å opprettholde nåværende struktur og nivå på omsorgstjenestene.

Mål

	<i>Indikator</i>	<i>Mål</i>
1) Minimere ventetid på psykisk helse- og rustjenester 2) Se generelt på om vedtaksteksten er i tråd med realitetene.	Score kommunebarometer: 1 (høyeste score 6) Benevnes som: «Andel vedtak om hjemmetjenester som iverksettes innen 15 dager».	Bedre score/høyere opp på lista
Fastlegeordning- rekruttering og stabilisering	Red. i vikarutgifter	Besatte faste stillinger
Inntjening ved LMS	Økt inntjening	Regnskap brukerbetaling
Samhandling: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter har økt i fra 2017	Egne tall	Reduksjon helst til 2016-nivå
Andel korttidsplasser av totalt antall plasser er lavere enn ønsket	Score Kommunebarometer 3,6 (høyeste score er 6)	Flere plasser benyttes til korttid. Høyere score
REHABILITERING: Plasser avsatt til rehabilitering i institusjon per 1.000 innbyggere over 67 år er lav i Rana	Score kommunebarometer: 1,7 (høyeste score er 6)	Flere plasser benyttes til rehabilitering. Bedre score/høyere opp på listen.

Rammereduksjoner

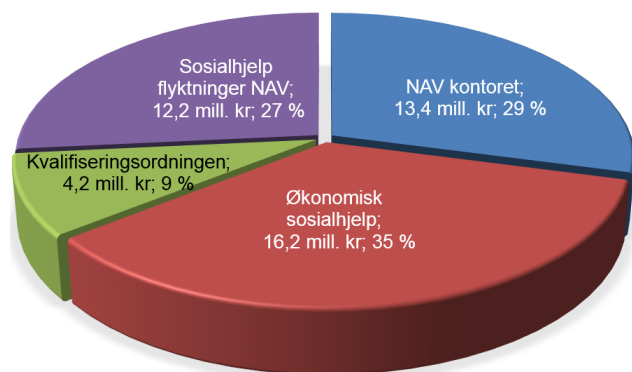
Tiltak	2020	2021	2022	2023
Psykisk helse og sosiale tjenester				
Reduksjon 1 årsverk	-700	-700	-700	-700
Reduserte utgifter bevillingskontroll	-80	-80	-80	-80
Institusjoner				
Reduksjon 70 % stilling merkantil	-700	-700	-700	-700
Reduksjon 1 årsverk Ytteren sykehjem	-750	-750	-750	-750
Legetjeneste og samfunnsmedisin				
Reforhandling avtale om legevaktsformidling	-150	-150	-150	-150
Avslutte helserespons LMS	-75	-75	-75	-75
Taksting legevakt	-110	-110	-110	-110
Reforhandlet alternativ godtgjørelse legevakt	-120	-120	-120	-120
Redusere sykehjemslegestilling 5 %	-80	-80	-80	-80
Redusere 0,5 årsverk helsesekretær/sykepleier LMS			-300	-300
Redusere 0,5 årsverk sykehjemslege		-580	-580	-580
Hjemmetjeneste				
2,6 årsverk demenslag	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Redusert forbruk variabel lønn (overtid)	-60	-60	-60	-60
Miljøterapeutisk avdeling				
Redusere hvilende natt Gardsbakken	-750	-750	-750	-750
Redusere 1 årsverk Per Persavei	-750	-750	-750	-750
Tildelingskontoret				
Redusere 50 % stilling	-335	-335	-335	-335
Generelt				
Organisasjonsutvikling/omorganisering/digitalisering mv.	-1 182	-8 444	-11 084	-14 025
Sum tiltak	-7 842	-15 684	-18 624	-21 565

NAV kommune

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	55 994	52 605	55 057	54 442	54 211	53 980
Sum inntekter	-5 067	-2 676	-2 745	-2 745	-2 745	-2 745
Rammeendring			2 383	1 768	1 537	1 306
Netto driftsramme	50 927	49 929	52 312	51 697	51 466	51 235
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			575	575	575	575
Prisjustering inntekter/utgifter			1 049	1 049	1 049	1 049
Endring pensjon			25	25	25	25
Rammereduksjon 2020-2023			-616	-1 231	-1 462	-1 693
Økt sosialstønad - Økning i barnetrygden			250	250	250	250
Økt sosialhjelpsbehov som følge av regelverksendring			1 100	1 100	1 100	1 100
Sum rammeendring			2 383	1 768	1 537	1 306

Status

Tjenesteleveranse 2018

NAV Rana er et partnerskap mellom Rana kommune og stat om drift og utvikling av felles arbeids- og velferdskontor. Det er 16 faste årsverk innenfor kommunens andel av partnerskapet. I tillegg er 5 årsverk knyttet til løpende prosjekter. Kompetanse og samhandling i partnerskapet skal bidra til å oppnå felles mål innen arbeids- og velferdsområdet.

NAV Rana sine kjerneoppgaver er å fremme arbeid og aktivitet. Det er et viktig mål å hindre vekst i gruppen unge uføre gjennom tidlig innsats og inkluderingsløft. Inngangsvilkårene for arbeidsavklaringspenger for unge er strammet inn og ytelsen er foreslått redusert. NAV Rana vil følge med på om endringen influerer på sosialhjelpsbehovet. Det viktigste vi kan gjøre er å følge opp tidlig og tett, samt å koordinere samarbeid med andre aktører. Kvalifiseringsprogrammet kan bli et sentralt virkemiddel, når statlige tiltak ikke kan benyttes.

NAV Rana har tatt initiativ til samarbeid med grunnskole og videregående skole for å se på

mulige samarbeidstiltak. Vi har tro på at fokus på målområdene arbeid, økonomi, bolig og barnas situasjon vil gi resultat fremover. Dette arbeidet vil være et av kommunens viktigste tiltak for å bekjempe barnefattigdom på kort og lang sikt.

Jobbspesialistene (IPS) er inne i sitt siste prosjektår i tett samarbeid med Helgelandssykehuset og avdeling for psykisk helse og sosiale tjenester. Dette gir effekt ved at flere med nedsatt arbeidsevne grunnet psykisk helse og rusproblemer får overgang til ordinært inntektsgivende arbeid.

Arbeidsmarkedet i Rana er fortsatt godt, til tross for varsel om nedleggelse av NRK lisensavdeling og permitteringsvarsler innenfor flere virksomheter innen industrien. Samtidig etableres nye arbeidsplasser ved Nasjonalbiblioteket.

Bedriftsundersøkelser bekrefter fortsatt optimisme innenfor næringslivet. Det er fortsatt behov for å kvalifisere flere til yrker med etterspurt arbeidskraft innen utdanningssektoren, barnehager, helsepersonell og ulike yrkesfag. Markedsarbeid og tjenester som er rettet inn mot arbeidsgiverne og deres behov, er avgjørende for å lykkes.

Utfordringer og muligheter

NAV kontoret utvikler tjenesten til flyktninger for å sikre kompetanseheving og samhandling med avdeling for Kunnskap og Integrering.

Ungdom med sammensatte behov skal ha samordnet innsats. Det er viktig å stimulere til utdanning og arbeid. NAV samarbeider tett med oppfølgingstjenesten og andre instanser, der ungdom har behov utover det NAV kontoret kan tilby.

NAV kontorets samlede innsats forventes å bidra til å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp.

Budsjett og økonomiplan 2020 - 2023

NAV kommune har et omstillingsbehov på 0,6 mill. kr i 2020 og skal iverksette tiltak som til sammen skal bidra til å redusere driftsnivået med 1,7 mill. kr i økonomiplanperioden.

Reduksjon i rammen oppnås gjennom fortsatt fokus på NAV sine kjerneoppgaver der tett og riktig oppfølging over tid til prioriterte målgrupper, skal gi effekt og forbedret resultat. Det er særlig

innsats rettet mot unge under 30 år som styrkes gjennom omprioritering av ressurser internt i NAV. Det forventes at effekten av dette vil redusere behovet for økonomisk sosialhjelp ved at flere unge kommer over i utdanning og arbeid.

Budsjettet for sosialhjelp styrkes med 1,350 mill. kr knyttet til økning i barnetrygd og regelverksendring.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Redusere antall brukere med behov for økonomisk sosialhjelp herunder med særlig fokus på barnefamilier	KOSTRA	Redusere antall brukere med sosialhjelp som hovedinntektskilde
Beholde kompetente og motiverte medarbeidere	Lav turnover og gode søkere til stillinger	Beholde kompetente medarbeidere og rekruttere riktig kompetanse
Øke andel brukere med overgang til arbeid, utdanning eller arbeidsrettet aktivitet	KOSTRA / intern rapportering	Øke oppfølging av unge under 30 år med mål om økt deltakelse i skole, arbeid eller arbeidsrettede tiltak

Rammereduksjoner

Tiltak	2020	2021	2022	2023
Redusert behov for økonomisk sosialhjelp unge under 30 år	-400	-800	-954	-1 108
Redusert behov for økonomisk sosialhjelp flyktninger selvhjulpen introprogram	-216	-431	-431	-431
Generelt nedtrekk			-77	-154
Sum tiltak	-616	-1 231	-1 462	-1 693

Tekniske tjenester

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	318 098	305 344	320 746	328 694	337 824	344 956
Sum inntekter	-127 971	-111 004	-121 397	-129 597	-137 797	-145 997
Rammeendring			5 009	4 757	5 687	4 619
Netto driftsramme	190 127	194 340	199 349	199 097	200 027	198 959

Nye tiltak/endringer

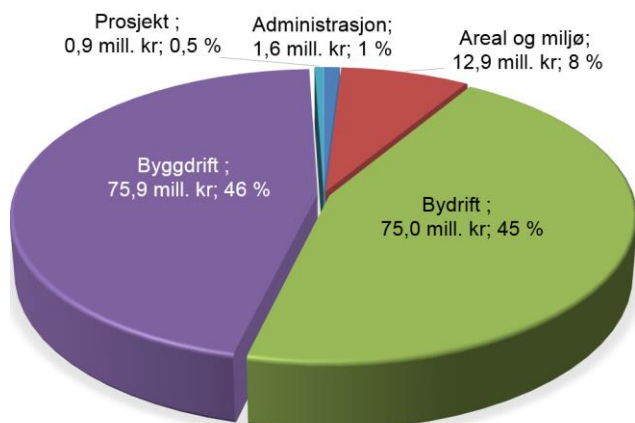
Lønnsvekst			5 218	5 218	5 218	5 218
Prisjustering inntekter/utgifter			1 103	1 103	1 103	1 103
Endring pensjon			279	279	279	279
Rammereduksjon 2020-2023			-2 851	-5 703	-6 773	-7 841
KST vedtak: Parkeringsordning			1 200	1 200	1 200	1 200
KST vedtak: Brann beredskap			2 000	2 000	2 000	2 000
KST vedtak: Fageråsen hoppanlegg			300	300	300	300
Vedlikehold av bygg og anlegg			2 500	5 000	5 000	5 000
Inntektsbortfall NFK leie Ranahallen			220	220	220	220
Besparelse FDV ny skolestruktur			-1 500	-3 500	-3 500	-3 500
Omklassifisering E6 til kommunal vei			1 000	1 000	1 000	1 000
Partnerskapsavtale Stålhallen			400	400	400	400
Grunnskole kroppsøving Moheia FP			630	630	630	630
Nye veier, gang og sykkelveier			100	200	200	200
Nye parkområder byen			300	300	300	300
Kommunale avgifter bygg			500	500	500	500
Sikringstiltak Yttrabekken			-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sikringstiltak Yttrabekken - Bruk av disposisjonsfond			1 000	1 000	1 000	1 000
Intern overføring - Foyerboliger			1 810	1 810	1 810	1 810
Intern overføring - Husleieinntekter			-8 200	-8 200	-8 200	-8 200
Flerbrukshall Gruben				2 000	4 000	4 000
Sum rammeendring			5 009	4 757	5 687	4 619

Avdelingsbudsjett 2019

Teknisk administrasjon	Areal og miljø	Bydrift	Byggdrift	Prosjekt	Sum
2 160	15 096	79 645	95 459	1 980	194 340

Status

Tjenesteleveranse 2018

Tekniske tjenester har ansvaret for kommunens infrastruktur som bygg, boliger, renhold, veger, anlegg, park, idrett og vann/avløp. Sektoren ivaretar også områder innen samfunnsplanlegging som arealplan, regulering, eiendom, kart, byggesak, miljø og landbruk og innen beredskap som brann og redning.

Tekniske tjenester er lokalisert på 6 ulike steder i byen noe som representerer en utfordring for ytterligere samhandling og effektivisering.

«Kommunens tekniske tjenester kalles også de hemmelige tjenestene. Alle tar dem som en selvfølge, men få tenker på hvordan de produseres», er en betraktning fra NITO.

De strategiske prosjektene

Hovedfokus de siste årene har vært de store strategiske prosjektene for Rana (tekniske tjenester sine bidrag i parentes):

- Flyplass (reguleringsplan, vannforsyning og grunnerverv).
- Sykehus (saksutredninger og tomte-muligheter).
- Campus (mulighetsstudier og eiendomsdrift).
- Studentboliger (reguleringsplan og tomte-overdragelse).
- Dypvannskai (reguleringsplan og miljø-mudring).
- Batterifabrikk (veiledning og tomte-muligheter).
- FV12 Bustneslia og E6 Mo i Rana (bidrag til påtrykk).

Nå på tampen av 2019, er sykehus- og flyplass-prosjektet i en ny slutfase. Utfallet av disse to sakene alene vil være avgjørende for Ranas framtid.

Spennvidde i saksutredningene

Tekniske tjenester har lagt fram en rekke andre saker til politisk behandling i løpet av året. Her et utvalg av spennvidden i saksutredningene:

Byggeprosjekt skoleløftet, utbedring skolegårder, skolekjøkken og trafikk-løsninger, samlokalisering tekniske tjenester, finansiering Ranahall, Stålhall, kunstgress Sagbakken, hoppbakker Fageråsen, allaktivitetshus Gruben og Storsandalsveien, bruk Alteren skole, kjøp Trygdegård, pris Hallvegen boligfelt, evaluering kollektivplan, endring parkeringsløsninger og bobilparkering, ny feiebil, ROS-analyse brann, flere skuterløyper, friluftsmuligheter Hauknes-odden, reduksjon plastbruk, omklassifisering E6 og en rekke reguleringsplaner, deriblant E6 Bolna-Krokstrand.

Stabilitet i tjenesteproduksjonen

Budsjett i 2019 på 194 mill. kr. og mindreforbruk i 2018 på 5 mill. kr. Antall årsverk i 2019 på om lag 215 omentrent som tidligere år. Målet i 2019 er økonomisk balanse. Sykefravær hittil i 2019 på 5,8 prosent som er godt under gjennomsnittet i kommunen.

Utfordringer

Utfordringsbildet for både kommunen og tekniske tjenester kan i kortform oppsummeres slik:

- Klimaendringer – økende ekstremvær.
- Kapitalslit – økende vedlikeholdsetterslep.

- Forventningsgap – økende innbyggerkrav.
- Samfunnsutvikler – økende breddeansvar.

Utfordringsbildet og sentrale nøkkeltall kan konkretiseres til dette:

- Rana – Norges 4. største kommune i areal.
- Vegnett – 300 km.
- Turstier og løyper – 400 km.
- Bygningsmasse 200 000 m².
- Vedlikeholdsetterslep – 3 655 mill. kr.

Vedlikeholdsetterslepet en utfordring

Kommunegjeld og vedlikeholdsetterslep er de to store bærekraftutfordringene. Fordeling etterslep:

- Vegnett - etterslep 200 mill. kr
- Bygningsmasse - etterslep 1 250 mill. kr
- Vann og avløp - etterslep 2 205 mill. kr
- Totalt - 3 655 mill. kr

Økende vedlikeholdsetterslep og økende ekstremvær utgjør i kombinasjon en alvorlig økonomisk og sikkerhetsmessig risiko mot kommunens infrastruktur som bygg og veier. For eksempel vil store nedbørsmengder raskt føre til utrasing av dårlig vedlikeholdte veier og bruer. Flere av veiene i Rana har mistet verdien i slitelaget (og deler av bærelaget), og er på vei inn i en fase hvor kostnaden for nødvendig vedlikehold stiger kraftig med hvert år som går uten tiltak.

Byggeprosjektene blir grønnere

Innenfor tekniske tjenester er det økt fokus på grønn omstilling, klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk samt verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg (jamfør Kommuneplan 2017-2027). Utfordringene illustreres også med utgangspunkt i skoleanleggene på Gruben og Båsmoen. Vedlikeholdsetterslepet og forfallet var av en slik karakter at eneste tekniske og økonomiske løsning var full sanering. Nybyggene vil bli gjennomført med mest mulig fossilfri byggeprosess, bygd i massivtre og tilfredsstillende blant annet kravene til passivhus (jf. Klimasat-smidler fra Miljødirektoratet i 2019).

Renholdstjenesten i digitaliseringsfront

Renholdstjenesten i tekniske tjenester har vært gjennom en større omstilling. Dette omfatter samorganisering og standardisering (NS-INSTA 800) samt digitalisering og innovasjon. Nye muligheter for effektivisering er sensortechnologi. Renholdstjenesten er blant arbeidstakerne i kommunen som er lengst framme i bruk av fungerende digitale løsninger. Et bilde på

effektiviseringen er at en renholder i 2014 hadde ansvaret for 1 700 kvadratmeter mot 2 500 kvadratmeter i 2019.

Investeringsløft i kommunen

Skoleløftet har redusert vedlikeholdsetterslepet med 500 mill. kr, men det betyr også mindre investeringer på andre områder som for eksempel byutvikling. Likevel skapes det nå en «ny skolestruktur – ny bydel» i og rundt Moheia-kvartalet. Stikkord er opprustning av Mo-/Moheia-anlegg, skolegårder, Talvikpark, Nordlandstorg og Ranahall samt nye studentboliger på gratis kommunal tomt. Bydelene Hauknes, Ytteren og Selfors har fått et løft og snart står både Gruben og Båsmoen for tur.

Kommunen opplever til tross for betydelige og offensive investeringer, det mange karakteriserer som «de stigende forventningers misnøye».

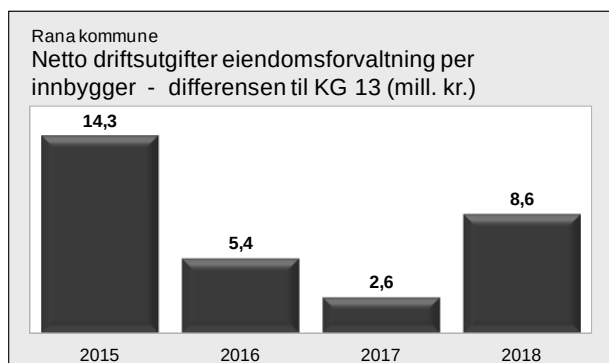
Fokus på eiendomsforvaltningen

Det har tidligere vært fokus på kostnadene knyttet til byggdrift og eiendomsforvaltning i kommunen. Det har også vært fokus på behovet for intern-husleie som allerede er implementert.

Kostnadene til eiendomsforvaltning omfatter FDVU (forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling), herunder renhold, energi, leie og avskrivning. KOSTRA sammenligner kostnadene mellom kommunene (se graf under).

Rana har hatt fallende kostnader fra 2015 til 2017 sammenlignet med KOSTRA gruppe 13. Årsakene til økte kostnader i 2018 er nye avskrivingskostnader knyttet til nybygg (deriblant skoler) og nye leiekostnader (flerbrukshallen på Ytteren).

Kommunens investeringsløft de neste årene vil derfor øke avskrivingskostnadene knyttet til bygg. Avskrivingskostnader kan som kjent ikke effektiviseres bort.

Budsjett og økonomiplan 2020-2023

Nye tiltak og endringer for tekniske tjenester i økonomiplanen framkommer i tabellen foran.

Rammereduksjoner

Tekniske tjenester har en omstillingsoppgave på 2,9 mill. kr i 2020. Samlet i økonomiplanperioden øker dette til 7,8 mill. kr. Tiltakene oppsummert i avdelingene:

Avdeling byggdrift

Renhold: Det er tatt ut effektiviserings-gevinster i 2019 etter samorganisering av renholdstjenesten. Ytterligere effektivisering gjennom naturlig avgang de neste årene.

Boligforvaltning: Det er fortsatt potensiale for inntektsøkning innen boligseksjonen i tråd med Husleieloven samt utleie til kommersiell næringsvirksomhet i Campus som har ledige lokaler.

Driftsteknikk: Det er mulig å effektivisere vaktordningen. Det vil bli redusert intern service utenom ordinær arbeidstid noe som gir bedre muligheter for planlegging og service innenfor ordinær arbeidstid. Effektivisere tjenesten ytterligere for områder som ligger i grenseland til FDV-ansvaret, deriblant kjøp av eksterne tjenester.

Avdeling bydrift

Brann og redning: Tjenesten har tradisjonelt tatt ansvar utover kjernevirksomheten, deriblant oljevernberedskapen (IUA-Rana). Rana er vertskommune i oljevernberedskapen og det er til neste år lagt inn en økning i arbeid og inntekt (for brann og redning).

Sivilforsvaret: Oppgaver kan løses av brann, noe som vil frigjøre lønnsmidler. Enda større effekt med en eventuell samlokalisering.

Park/idrett: Reduksjon i omfang og frekvens på klipping av grøntareal. Reduksjon i bruk av overtid og ferievikarer gjennom bruk av eget personell fra eksempelvis Brann og redningstjenesten.

Moheia FP: Vakante stillinger på henholdsvis 30 prosent og 50 prosent (fra 2021) med påfølgende vikar-/overtidsbruk vil falle bort ved samordning av driften med Sagbakken. Drifta er effektivisert og har lavere kostnader som et resultat av modernisering og oppgradering av Ranahallen. Det kan nå hentes inn økte reklameinntekter Moheia FP og Sagbakken. Det ansees som tilstrekkelig å brøyte og varme opp Sagbakken stadion i april før fotballsesongen starter.

Samferdsel: Mindre verkstedbruk/behov og dette kan dekkes gjennom eksisterende vaktordning. Økt ramme i 2019 på 1,941 reduseres to av årene.

Avdeling areal og miljø

Gebyrinntektene på selvkostområdene plan, oppmåling og byggesak dekker fortsatt ikke kommunens utgifter på det enkelte området.

Gebyrene økes likevel ikke utover indeksregulering, blant annet siden effekten av økningen fra 2018 til 2019 er usikker. Usikkerheten knyttes blant annet til at kommunen i perioden har behandlet mange kommunale, fylkeskommunale og statlige planer, hvor vi ikke kan ta gebyr for arbeidet. I tillegg er det noe usikkerhet rundt effekten av digitaliseringsprosjekter i avdelingen.

Mål

Mål	Resultat
Økonomi: Kostnadseffektiv drift	Regnskap = Tiltak = 0 avvik (Resultat 2018: + 5 mill. kr.)
Organisasjon: Redusert sykefravær	Tilstedeværelse = Tiltak > 95 % (Resultat 2018: 93,3 %)
Organisasjon: Ledersamtaler og lederavtaler	Begge tiltak = 100 % (Resultat 2019: 100 %)
Tjenester: Samfunnsutviklerrolle	Diverse tiltak (Resultat 2018: Delmål nådd)
Støtte nyskaping	Flyplass – Sykehus – Campus – Studentboliger – Dypvannskai – Batterifabrikk – FV12 Bustneslia – E6 Mo i Rana
Videreføre byutvikling	Havmannakse – Moheiatrekant – Friluftsområder/Uteområder
Utvikle kommunen	Grønt planfokus – Bygg/Anlegg – Bolig/Næringsfelt – Gang/sykkelveger Kollektivtilbud – Luft/Vann – Miljøfyrtårn – Plastreduksjon
Sikre infrastruktur	Vedlikeholdsetterslep – Vei hovedplan/Bygghanalyse – Fjernvarme/ENØK/VA
Styrke folkehelse	Idrettsanlegg – Tur/Skiløyper – Gang/Sykkelveger – Friluftsområder
Bygghrift	
Tjenester: Fyllingsgrad for alle bygg	Antall bygninger 99 = 100 % (Resultat 2018: 73 %)
Bydrift	
Tjenester: Fremtidsrettet og bærekraftig kommunal infrastruktur	Regularitet VA/vei-timer = 99 % (Resultat 2018: 99,9 %)
Areal og miljø	
Tjenester: Saksbehandling med faglig kvalitet	Adm. vedtak, og politiske vedtak basert på adm's innstilling, skal i minimum 90 % av klagesakene stadfestes av fylkesmannen (Resultat 2018: 92 %)
Prosjekt	
Tjenester: Økonomi- og investeringsplan prosjektleveranser	Innen tid og/eller kostnad = 100 % (Resultat 2018: 95 %)

Rammereduksjoner

<i>Tiltak</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
Byggdrift				
Renhold: Bemanningseffektivisering	-550	-550	-550	-550
Boligforvatning: Husleieinntektsøkning	-300	-1 600	-1 600	-1 600
Driftsteknikk: Vaktordningavvikling	-600	-600	-600	-600
Driftsteknikk: Tjenesteeffektivisering		-100	-450	-800
Bydrift				
Brann og redning: IUA-inntektsøkning	-100	-100	-100	-100
Brann og redning: Siviltforsvarsoppgave		-150	-150	-150
Park og idrett: Sesongarbeider-/overtidsreduksjon	-121	-400	-400	-500
Moheia fritidspark: Driftseffektivisering	-250	-500	-750	-750
Moheia fritidspark: Vedllikeholdseffektivisering	-100	-200	-300	-300
Moheia fritidspark/Sagbakken: Reklameinntektsøkning		-200	-400	-400
Sagbakken: Tiningsreduksjon	-400	-400	-400	-400
Samferdsel: Beredskapseffektivisering	-200	-200	-200	-200
Samferdsel: Rammereduksjon		-244		-204
Areal og miljø				
Kart og arealplan: Inntektsøkning plan og oppmåling	-130	-259	-316	-374
Byggesak: Inntektsøkning	-100	-200	-200	-200
Generelt				
Generelt nedtrekk			-356	-713
Sum tiltak	-2 851	-5 703	-6 772	-7 841

Selvkostområder

Vann og avløp

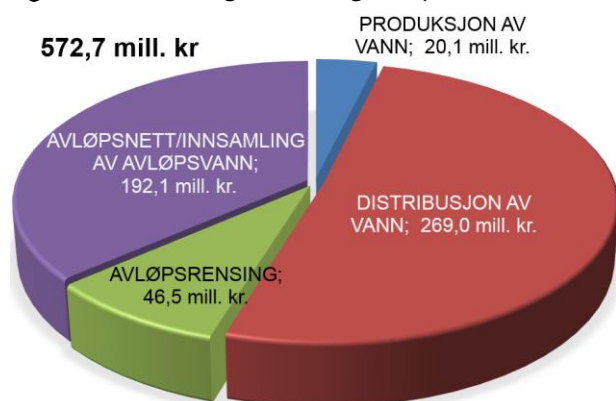
	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	65 875	74 501	75 000	75 499	77 896	83 293
Sum inntekter	-65 879	-74 501	-75 000	-75 499	-77 896	-83 293
Netto driftsramme	-4	0	0	0	0	0
Nye tiltak/endringer						
Driftsutgifter			-276	524	1 324	2 124
Kapitalkostnader			-927	1 073	2 773	4 273
Avsetning til bundne fond			1 702	-1 098	-1 700	-1 000
Bruk av bundne driftsfond			1 501	1 501	-397	-3 397
Økte gebyrinntekter			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Sum rammeendring			0	0	0	0

Rana kommune fører samtlige utgifter og inntekter inkludert kapitalkostnader og indirekte kostnader på selvkostområdet. Ved årsavslutning skal det enten avsettes eller brukes av bundne fond, slik at områdene går i balanse (i null). Utgiftene skal dermed være like store som inntektene, jf. selvkostprinsippet.

Utfordringer

Kommunen er i en situasjon der de siste årenes investeringer fører til økte kapitalkostnader, men vi unngår likevel økning av gebyrene i 2020. De siste renteprognosene fra Kommunalbanken er lavere enn forutsatt og fører til lavere kapitalkostnader.

Figur 16. Investeringer vann og avløp 2008-2018

Det er investert for 572,7 mill. kr, som tilsvarer bruttoinvesteringer på 660 mill. kr i perioden.

Det er et mål at kommunen i løpet av planperioden skal klare å bygge opp noe kapital på fond. Dette gjør det enklere å legge inn en jevnere økning av gebyrene, og unngå store hopp enkelte år.

Vi har totalt 253 km avløpsledninger og 216 km vannledninger. Det er beregnet at vedlikeholdsetterslepet på vann- og avløpsnettet i dag er på 2 205 mill. kr.

Satsningsområdene fremover vil i stor grad være rehabilitering av ledningsnett og tilpasninger til kommende klimautfordringer. Det er også startet et arbeid med å utrede og bygge nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran renseanlegg. Ny vannledning til Åga og Hauknes bygges ferdig, og reservevannforsyningen til Mo vannverk må forsterkes.

Budsjett og økonomiplan 2020 - 2023

Årsbudsjettet for 2020 videreføres med samme nivå på driftsutgiftene som i 2019.

Oppgaver som vil prioriteres er blant annet:

- Oppfølging av tiltak i hovedplan avløp
- Oppfølging av tiltak i hovedplan vann
- Planlegging av nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran.
- Rehabiliteringer: Lilleåsen, Skellefteåveien, Sankthansveien, Møllerveien, Tjærahågen, Nesnaveien,
- Ny vannledning Brennåsveien
- Ny vannledning til Åga/Hauknes
- Styrking av reservevannforsyning Mo vannverk
- Nytt høydebasseng Skillevollen
- Rørinspeksjon

Årsgebyrer 2018

	Rana	KG 13	Differanse
Avløp	2 539	3 874	-1 335
Vann	2 443	2 608	-165

Feiing

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	4 236	4 427	4 564	4 564	4 564	4 564
Sum inntekter	-4 239	-4 427	-4 564	-4 564	-4 564	-4 564
Netto driftsramme	-3	0	0	0	0	0
Nye tiltak/endringer						
Driftsutgifter			145	145	145	145
Kapitalkostnader			-8	-8	-8	-8
Gebyrinntekter			-200	-200	-200	-200
Avsetning til bundne fond						
Bruk av bundne driftsfond			63	63	63	63
Sum rammeendring			0	0	0	0

Status

Feietjenestens virksomhet er forankret i forskrift om brannforebygging § 17. Feietjenestens virksomhet finansieres gjennom selvkost.

Forskrift om brannforebygging krever at kommunen utfører feiing og tilsyn med alle fyringsanlegg for oppvarming av rom, herunder også fyringsanlegg i fritidsboliger, næringsbygg og institusjoner.

Økningen i gebyrstørrelsen for feiing og tilsyn med fyringsanlegg har i perioden 2011 - 2018 vært lav (3,6 prosent). Dette har vært begrunnet i mål om å redusere størrelsen på selvkostfond og lavere kostnader enn forventet. I samme periode var gebyrøkningen i sammenlignbare kommuner (KG 13) 15 prosent. I 2019 ble gebyr for feiing og tilsyn med fyringsanlegg i Rana økt med 7,5 prosent.

Basert på regnskapsrapport pr. september, ligger inntektene i 2019 noe over budsjett, mens utgiftene ligger noe under. Det er lagt opp til bruk av selvkostfond i år, men dersom situasjonen ved årsavslutning er tilsvarende, blir det mindre bruk

av fond enn planlagt. Det legges derfor ikke opp til gebyrendringer i 2020.

Utfordringer

Siden 2016 hatt det vært krav om å utføre feiing og tilsyn blant annet i fritidsboliger (tidligere kun boliger). Ressursmessig skal dette fortrinnsvis løses uten å tilføre ressurser. Nye føringer for risiko-vurdering av fyringsanlegg skal frigjøre ressurser. Utfordringene feietjenesten har med store avstander og spredt bebyggelse blir imidlertid vesentlig forsterket som følge av at også fritidsboliger nå skal besøkes.

Feietjenestens bemanning er for tiden stabil og alle forutsatte årsverk er besatt. Rekruttering i feietjenesten er imidlertid en utfordring og det lykkes ikke å rekruttere faglærte feiere når noen slutter. Kostnadene til opplæring er derfor relativt høye.

Feie- og tilsynsavgiften i Rana for 2019 er 462 kr. Dette er 70 kroner høyere enn gjennomsnittet i KG 13 som er på 392 kr.

Støttetjeneste

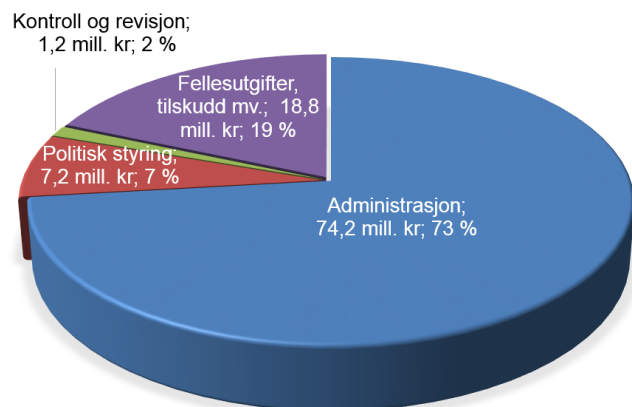
	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	117 978	127 453	130 653	131 670	130 233	130 895
Sum inntekter	-16 585	-17 320	-17 584	-17 584	-17 584	-17 584
Rammeendring			2 936	3 953	2 516	3 178
Netto driftsramme	101 393	110 133	113 069	114 086	112 649	113 311

Nye tiltak/endringer

Lønnsvekst			2 938	2 938	2 938	2 938
Prisjustering inntekter/utgifter			957	957	957	957
Endring pensjon			133	133	133	133
Rammereduksjon 2020-2023			-1 033	-2 066	-2 453	-2 841
Valg 2021 og 2023			-1 050	0	-1 050	0
Flere lærlinger			1 000	2 000	2 000	2 000
Tilskudd Langsetvågen			-200	-200	-200	-200
Tilskudd Langsetvågen - Redusert bruk av disposisjonsfond			200	200	200	200
Statsbudsjett 2020 - Etablering og tilpasning bolig			2 400	2 400	2 400	2 400
Statsbudsjett 2020 - Utfasing skatteoppkrever			-1 720	-1 720	-1 720	-1 720
Intern overføring - Oppgaver Husbanken			-105	-105	-105	-105
Intern overføring - SLT koordinator			-300	-300	-300	-300
Intern overføring - Administrasjon barnehagesystem			-284	-284	-284	-284
Sum rammeendring			2 936	3 953	2 516	3 178

Status

Tjenesteleveranse 2018

Status

Støttetjenesten leverer tjenester til innbyggere, folkevalgte og øvrige avdelinger i kommunen. Tjenesteområdet består av økonomiavdelingen, HR-avdelingen, IKT avdelingen, serviceavdelingen og juridisk avdeling. Tjenesteområdene har ansvar for å tilrettelegge for god politisk og administrativ styring, samt ivareta en rekke fellesfunksjoner på vegne av hele organisasjonen.

I 2019 disponerer sektoren 69,3 årsverk. Inkludert i dette er rådmannsområdet og ansatte ved kommunikasjonsavdelingen. I tallene ligger stillingsressurser knyttet til arkivsatsingen og

prosjektstillinger IKT. Fra 2020 reduseres antall faste stillinger med 2 årsverk. Dersom Stortinget vedtar forslaget om å overføre skatteoppkrevingen fra kommunene til Skatteetaten fra 1. juni 2020 vil dette berøre mellom 4 og 5 årsverk.

I 2019 er arbeidet med å forenkle og strømlinjeforme administrative tjenester videreført. Støttetjenesten har jobbet systematisk med å iverksette satsingene på lærlinger, arkiv og digitalisering. Det har også vært rettet inn mye ressurser mot virksomhetsstyring og lederstøtte knyttet til utøvelse av arbeidsgiverrollen.

Utfordringer og satsinger

Støttetjenesten har en nøkkelrolle i utviklingen av en effektiv og robust kommuneorganisasjon. Vårt oppdrag er å sikre enhetlig administrativ praksis og samhandling i hele organisasjonen. I økonomiplanperioden prioriteres digitalisering og forenkling av arbeidsprosesser.

Private og offentlige virksomheter møter stadig større krav til en effektiv administrasjon. Utviklingen nasjonalt går i retning av sentralisering av stabs- og støttefunksjoner. Hensikten er å oppnå stordriftsfordeler og skape robuste fagmiljø med bedre mulighet til å rekruttere og beholde arbeidskraft med høy kompetanse. Stab- og støtte-tjenestene blir stadig mer kompetansekrevene. Økt spesialistkompetanse og analyse- og utredningskompetanse er nødvendig for å håndtere

strengere krav til styringsinformasjon. Økt digitalisering stiller krav til ny kompetanse for å sikre kvalitet og optimal ressursbruk. I 2018 brukte Rana kommune mindre ressurser på administrasjon enn sammenlignbare kommuner i KOSTRA gruppe 13 (KG 13).

I 2020 skal organisering og oppgave fordeling mellom avdelinger internt i støttetjenesten vurderes. Det skal gjennomføres brukerundersøkelse for interne tjenester for å sikre økt fokus på forbedring.

Arbeidsgiverpolitikken er avgjørende for at Rana kommune skal fremstå som en attraktiv og profesjonell arbeidsgiver. Våre lederne må ha kompetanse og verktøy til å utøve ledelse på en god måte. Det er viktig å sikre felles rutiner, utøve lederstøtte og tilrettelegge for medbestemmelsesordninger både på strategisk og operativt nivå. HR-avdelingen har det koordinerende ansvaret for å implementere kommunens arbeidsgiverpolitikk og påse at handlingsplan for arbeidsgiverstrategi følges opp enhetlig i organisasjonen. Det systematiske arbeidet som er startet på HR-området videreføres i 2020.

Gjennom helhetlig virksomhetsstyring skal kommunen sikre effektiv drift og gode tjenester til innbyggerne, samtidig som vi ivaretar nødvendig utviklingsarbeid og innovasjon i tråd med samfunnets og innbyggernes behov. Arbeidet med virksomhetsstyring skal forsterkes, og videre utrulling av kvalitetsportalen i 2020 skal sikre styring, internkontroll og grunnlag for løpende forbedringsarbeid. Det skal jobbes videre med å profesjonalisere innkjøp og implementere vedtatt anskaffelsesstrategi. Kommunens systematiske beredskapsarbeid skal videreføres.

God økonomistyring er viktig for å sikre økonomisk bærekraft. Dette krever gode systemer for oppfølging, rapportering og løpende fokus på effektiv ressursbruk. Økonomiavdelingen skal tilrettelegge for god økonomistyring gjennom videreutvikling av verktøy for styring, gode analyser og beslutningsgrunnlag, samt gjennom kontinuerlig oppfølging av kommunens økonomiske utvikling. I 2020 vurderes anskaffelse av verktøy for å forenkle produksjon av styringsdokumenter. Vi skal også videreføre arbeidet med KØB-modellen (kommunal økonomisk bærekraft).

Samfunnet står overfor en rekke store og komplekse utfordringer i årene som kommer. Rana kommune må ha omstillingsevne, slik at vi kan møte fremtidens utfordringer på en offensiv måte med et tjenestetilbud hvor innovasjon og digitalisering står i sentrum. For å lykkes med

innovasjonsarbeid må det utvikles en aktiv innovasjonskultur i organisasjonen, og vi må ha verktøy for å kunne gjennomføre nødvendige endringsprosesser.

Støttetjenesten skal være pådriver for å sikre effektivisering, kvalitet og fornying. Det er gjennomført flere gjennomgående utviklingsløp de siste årene og nye tiltak igangsettes løpende. IKT avdelingen skal tilrettelegge og sikre styring og operasjonalisering av vedtatt digitaliseringsstrategi. Det er avsatt midler til digitalisering og IKT er opprustet med prosjektstillinger som skal bistå sektorene med gjennomføring av digitaliseringsprosjekter i 2020 og i planperioden.

Det digitale løftet krever digital kompetanse i egen organisasjon. For å imøtekomme den digitale arbeidsdagen, prioriteres det også i 2020 å styrke IKT kompetansen blant egne ansatte. Det prioriteres videre utrulling av digitale løsninger innenfor HR området og innenfor regnskap noe som vil gi kvalitets- og effektiviseringsgevinster i hele organisasjonen. I løpet av 2020 vil arkivene være digitalisert og eldre deler av arkivmaterialet sikret for ettertiden.

Det er et mål at kommunens tjenester skal være lett tilgjengelig for alle. Førstelinjetjenestene og servicetorgetts rolle er i endring. Digitale tjenester skal være førstevalget. I 2020 satses det videre på utrulling av sikker digital post. Ny telefoniløsning er under utrulling og nye digitale selvbetjeningsløsninger for innbyggerne etableres. I 2020 er det avsatt midler til ny tjenesteportal (nettside). Målet er å etablere gode digitale samhandlingsløsninger. Videre satsing på Klart språk skal også bidra til å forenkle dialog og kommunikasjon opp mot innbyggerne.

Budsjett og økonomiplan 2020 - 2023

I 2020 har Støttetjenesten en omstillingsoppgave på 1,0 mill. kr som samlet beløper seg til 2,8 mill. kr i økonomiplanperioden (2,6 prosent). I driftsrammen ligger styrking 1,0 mill. kr i 2020 som følge av prioritert satsing på læringer. Rammen er også kompensert for 2,4 mill. kr som følge av innlemming av øremerket tilskudd til etablering og tilpasning meldt i statsbudsjettet 2020.

Rammereduksjon i planperioden skal oppnås gjennom digitalisering og effektivisering av gjennomgående administrative arbeidsprosesser. Tilpasningen skal skje i tett samhandling med resten av organisasjonen med krav om uttak av gevinstrealisering. Konkretisering av tiltak og plan

for gevinstrealisering håndteres løpende i økonomi-planperioden for å oppnå budsjettmål i perioden 2021-2023.

I 2020 tas 2 årsverk ut som gevinstrealisering. Bruk av digitale løsninger innenfor regnskap og HR bidrar til effektivisering av arbeidsprosesser og oppgaveløsning. Stillingsreduksjon løses gjennom naturlig avgang.

I 2020 er det avsatt 1,5 mill. kr på investerings-siden til oppgradering av interne nettverk og 1,5

mill. kr til videre utbygging av redundante nettverk. I økonomiplan for 2019-2022 ble det avsatt en investeringsramme på 3,2 mill. kr til nytt serverrom 2 i lokalene på nye Selfors sykehjem. Det skal foretas en ny vurdering av alternativer før endelig løsning velges. I påvente av dette tas bevilgningen ut av investeringsprogrammet. Dersom valg av løsning krever investeringsmidler i 2020 vil det bli fulgt opp som egen sak.

Mål

Utfordring	Indikator	Status i dag	Mål 2020
Øke andel digitaliserte administrative arbeidsprosesser.	Endring overgang- digitale arbeidsprosesser.	2 pr. år	2 pr. år
Økt andel innbyggere som kommuniserer digitalt med kommunen.	Andel innbyggere med digital postkasse. Økt antall brev SvarUt	41 prosent. 27 000	50 prosent. 34 000
Økt andel digitale søknader fra innbyggere. Bostøtte Startlån	Andel digitale søknader.	87 prosent 86 prosent	95 prosent 100 prosent
Overgang til elektronisk Faktura EHF	Andel EHF	96 prosent	98 prosent

Rammereduksjoner

Tiltak	2020	2021	2022	2023
Reduserte stillinger	-1 033	-1 033	-1 033	-1 033
Effektivisering		-1 033	-1 420	-1 808
Sum tiltak	-1 033	-2 066	-2 453	-2 841

Fellesområde drift

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	120 184	38 402	44 685	34 205	33 205	32 205
Sum inntekter	-119 840	0	0	0	0	0
Besparelse FDV ny skolestruktur			1 500	3 500	3 500	3 500
Grunnskole kroppsøving Moheia FP			-630	-630	-630	-630
Investeringstilskudd Gruben allaktivitetshus			6 000			
Investeringstilskudd Fageråsen hoppanlegg			4 000			
Endring lønnsreserve			-5 067	-5 067	-5 067	-5 067
Tilskudd Nordland teater - Black box			480			
Redusert bosetting av flyktninger - ufordelt				-2 000	-3 000	-4 000
Netto driftsramme	344	38 402	44 685	34 205	33 205	32 205

På Fellesområde drift budsjetteres lønnsreserve for 2020, knyttet til forventet årslønnsveksten 2019-2020 anslått til 3,6 prosent. Ufordelt besparelse knyttet til ny forvaltning, drift og vedlikehold av ny skolestruktur er lagt inn her, investeringstilskudd til Black box ved Nordland teater i 2020, samt investeringstilskudd til Gruben allaktivitetshus og Fageråsen hoppanlegg.

Kirkelig Fellelsråd

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Sum utgifter	15 094	15 291	15 613	15 461	15 403	15 346
Rammeendring			322	170	112	55
Netto driftsramme	15 094	15 291	15 613	15 461	15 403	15 346
Nye tiltak/endringer						
Prisjustering inntekter/utgifter			474	474	474	474
Rammereduksjon 2020-2023			-152	-304	-362	-419
Sum rammeendring			322	170	112	55

Budsjettrammen er justert med forventet lønns- og prisvekst. Rammereduksjonen er basert på samme prinsipper som for øvrige sektorer. Festeavgiften for 2020 foreslås økt jf. vedtaksdel.

Rammereduksjoner 2020-2023

Tiltak	2020	2021	2022	2023
Inntektsøkning festede graver		-49	-49	-50
Salg av tjenester	-52	-30	-30	-31
Reduksjon i stilling		-225	-264	-300
Reduksjon i leieutgifter - driftsmidler	-100			
Generelt nedtrekk			-19	-38
Sum tiltak	-152	-304	-362	-419

UTFORDRINGER PÅ LANG SIKT

Offentlig sektor, som innbyggerne først og fremst møter gjennom tjenestene kommunen leverer, vil få endrede rammebetingelser i årene fremover. Hvordan vil det påvirke vår kommune?

Kommunens drift påvirkes av omgivelsene og det som skjer rundt oss. Det er derfor viktig å ha oversikt over trender og drivere som påvirker kommuneøkonomien på kort og lang sikt.

De siste årene har vært preget av lav rente og høy vekst i bruk av oljepenger. Samtidig er det noen forhold som sammen med historiske trekk peker mot svakere økonomisk vekst.

I det store bildet tar globaliseringen nye former og gir økt usikkerhet om den videre utviklingen i internasjonal politikk og økonomi. Det er flere faktorer som vil påvirke kommunenes handlingsrom fremover. Oljesektoren vil ikke være samme sterke drivkraft i økonomien som før, og veksten i befolkningen i arbeidsdyktig alder blir lavere, samtidig som det blir flere eldre. I tillegg vil klimautfordringer påføre kommunen økte klimakostnader.

For Rana kommune byr endringer i demografien på store utfordringer. Det stilles nye krav til innretning av tjenester og det utløser investeringsbehov til demografi og strukturtilpasninger.

Kommunens tjenester

Mindre inntekter og endringer i behovsprofilen med flere eldre, betyr strammere økonomiske rammer for Rana kommune i tiden som kommer. Samtidig har innbyggere og næringsliv stadig større forventninger til kommunens tjenester og kommunal oppgaveløsning. Regjeringen på sin side forventer at kommunesektoren er offensiv og bidrar med fornying og effektivisering for å øke eget handlingsrom.

Rana kommune leverer gode tjenester. Tjenestene skal være bærekraftige og gi innbyggerne mulighet for økt selvhjelpenhet, mestring og læring. Vi skal i fellesskap utvikle et bærekraftig lokalsamfunn med muligheter for alle.

Utfordringene i offentlig sektor er betydelige og vil tvinge frem nye måter å løse felleskapets oppgaver på. I årene fremover vil samskaping og samarbeid for å nå nasjonale og globale bærekraftsmål stå sentralt.

Hovedelementene i omstillingstiltakene handler i stor grad om å gjøre strukturelle endringer i tjenestene. Det handler om å utnytte stordriftsfordeler, og drifte med økt kvalitet og reduserte kostnader. Nye konsepter for tjenestene er under utvikling blant annet gjennom bruk av teknologi.

Kilde: Regjeringen.no - Statsbudsjett 2020

- Helse- og omsorgstjenestene er i omstilling. Innbyggerne skal være lengst mulig i eget hjem. Hverdags-mestring/-rehabilitering og forløpstenking skal implementeres. Kompetanseutnytting på tvers er viktig for gode tjenester. Tjenestene videreutvikles og har fokus på nye reformer.
- Skole omstiller for å oppnå optimal drift og sikre elevene gode rammevilkår for læring.
- Barnehagene må innrette driften fleksibelt for å tilpasse seg til svingninger i barnetall og nye krav til innhold /utvidede tjenester.
- Store etterslep på kommunale veier og bygg må håndteres.
- Det forventes at kommunen skal ha en aktiv rolle som samfunnsutvikler.

Behovsprofil tjenester

Det er vanskelig å se i glasskulen hvordan de kommunale tjenestene vil se ut i 2040 men basert på befolkningsprognosen er det dradd ut noen hovedtrekk som forventes å influere på tjeneste-profil og investeringer i et lengre perspektiv.

- Flere eldre med behov for tjenester.
- Knapphet på helse – og omsorgspersonell.
- Eldre bygningsmasse/omsorgsbehov. Behov for tomteareal.

Økning i antall eldre vil medføre behov for å prioritere ressurser inn mot denne målgruppa. Fra 2025 vil aldersgruppen over 80 år øke kraftig.

Allerede i forkant av veksten i eldre, må det fokuseres på nødvendig omstruktureringen av omsorgstjenestene for på sikt å oppnå god balanse i tjenestekjeden. Tjenestene må organiseres etter samfunnsoppdraget. Målet er at innbyggerne skal være lengst mulig i eget liv og i eget hjem. Hverdagsmestring/-rehabilitering og pasientforløp skal implementeres, heri bruk av velferdsteknologi. Samarbeid med sykehuset er viktig for gode pasientforløp. Omsorgsomgivelsene skal være funksjonelle.

Uforløst frivillighet trenger organisering og struktur for å ta ut potensialet. Rekrutteringsutfordringene er store og må gis fokus.

Vekst i antall eldre kan gi følgende sykehjems-behov etter år 2020 (med utgangspunkt i 2019):

- 2023: Behov for 25 nye plasser
- 2025: Behov for 50 nye plasser
- 2030: behov for 100 nye plasser
- 2040: behov for 200 nye plasser

Kilde: Regjeringen.no - Statsbudsjett 2020

Fastlegeordningen må moderniseres. Kommunen mangler fastleger og både kommunen og staten må møte dette planmessig på en god måte for å lykkes. Det vil også bli behov for nok et legesenter.

Innen rustjenester, psykisk helse og innen tilbudet til funksjonshemmede er det store utfordringer. Dette må kommunen møte på en måte som er bærekraftig, økonomisk og personellmessig, og for den enkelte bruker. Det må sees på boalternativer og alternative eieformer.

Fremtidens skole og planlagte investeringer må kontinuerlig tilpasses elevtallsprognosene. Det skal derfor satses på løsninger som gir fleksibilitet og som kan håndtere svingninger i elevtall. Fremtidens skole forventes å være en digital

læringsarena med fokus på innhold og i mindre grad på struktur.

Antall barnefødsler pr. år er avgjørende for dimensjonering av barnehagene. Hvis trenden med lave fødselstall vedvarer, må hele barnehagestrukturen gjennomgås. Våre prognoser må oppdateres, slik at de til enhver tid gir god styringsinformasjon. Dersom fødselstallet legger seg på gjennomsnittstallet for de siste 5 årene, med ca. 249 barn pr. år, er det ikke behov for å opprettholde dagens nivå. Fremskrevet prognose frem til 2040 viser en nedgang i aldersgruppen 0-5 år på 110 barn.

Den store utfordringen ligger i demografien med den kraftige veksten i eldre. Også andre områder har store utfordringer, slik som tjenester til personer med utviklingshemming, legetjenester, psykisk helse og innen rusfeltet.

Det kreves en bred satsing dersom vi skal løse utfordringene og innrette driftsområdene for fremtiden. De trengs både kortsiktige og langsiktige grep. Man må:

- se på andre, mer bærekraftige driftsløsninger enn dagens velprøvde strukturer/modeller
- igangsette tiltak som reduserer etterspørselen på sikt
- igangsette tiltak som kan redusere mangelen på arbeidskraft, utvikle ansatte og bevare kompetansen

Investeringsbehov knyttet til institusjonslokaler anslås til 375 mill. kr. Tilsvarende for helse og omsorgsboliger anslås til 250 mill. kr. Noe av behovet vil kunne dekkes gjennom omdisponering og renovering/ombygging av eksisterende bygningssmasse.

Det er nødvendig å benytte flere ulike strategier for å dekke etterspørselen etter gode og riktige boligtilbud, der både kommunen og private utbyggere er aktører. Eksempelvis nevnes Husbankens satsing på økt bygging av private utleieboliger med kommunal tilvisningsrett som egnet virkemiddel for bosetting av flyktninger og vanskeligstilte barnefamilier. Det er tenkelig at økt satsing på utenlandsk arbeidsinnvandring vil forsterke behovet for en profesjonell satsing på flere utleieboliger i Rana.

Kjernevirksomheten i tekniske tjenester er kommunens infrastruktur, samfunnsplanlegging og beredskap. Utfordringsbildet kan kort oppsummeres til følgende: Klimaendringer (økende ekstremvær), kapitalslit (økende vedlikeholdsetter-slep), forventningsgap (økende innbyggerkrav) og samfunnsutvikler (økende breddeansvar).

Den største strukturelle utfordringen i tekniske tjenester er veisystemet og bygningsmassen. Ranas framtidige muligheter for vekst og utvikling er flyplass og sykehus.

Befolkningsprognose

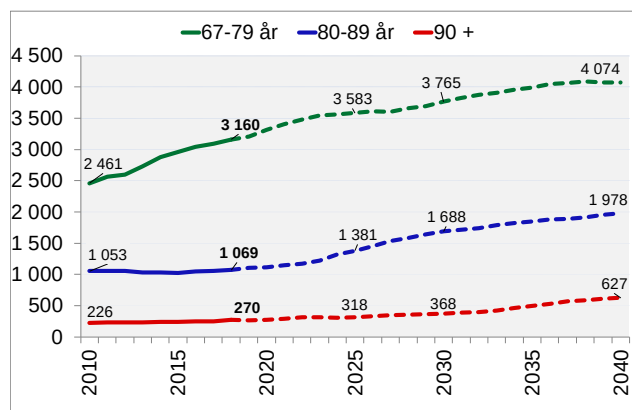
Kommunens befolkningsprognose legger opp til en årlig netto tilflytting på 25 personer pr år. Det er ikke tatt hensyn til befolkningsendringer som følge av ny flyplass, batterifabrikk og endret sykehusstruktur mv.

Også i Rana forventes redusert nettoinnvandring fra utlandet og lavere fruktbarhet. Befolkningsendringene første halvår 2019 viser at det aldri har vært registrert så lave fødselstall første halvår som i 2019. 110 barn ble født i Rana, mens 108 personer døde, noe som ga et fødselsoverskudd på kun to personer.

Nettoflyttingen var negativ første halvår med minus 32 personer. Vi må tilbake til 2007 for å finne en tilsvarende utvikling første halvår.

Kort oppsummert viser kommunens befolkningsprognose at barnegruppene og antall personer i yrkesaktiv alder forventes å gå ned i perioden, mens aldersgruppene 67 år og over øker betydelig.

Figur 17. Prognose personer over 67 år

Tabellen under viser en prognose for befolkningsutviklingen i økonomiplanperioden og videre i 2030 og 2040.

Kommunens befolkningsprognose gir en forventet folkemengde på 26 730 innbyggere i 2040.

Tabell 28. Befolkningsprognose 2019-2040

Alder	2018	2023	Endring	2030	2040
0-5 år	1 581	1 575	-6	1 556	1 471
6-15 år	3 088	2 964	-124	2 800	2 718
16-66 år	17 147	16 951	-196	16 611	15 863
67-79 år	3 160	3 545	385	3 765	4 074
80-89 år	1 069	1 220	151	1 688	1 978
90 +	270	311	41	368	627
Sum	26 315	26 566	251	26 788	26 730

Flere eldre

Rana vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det blir stadig færre yrkesaktive i forhold til antall eldre.

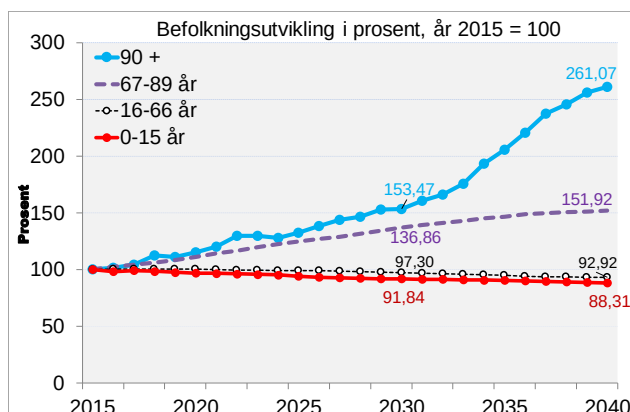

Arbeidskraftbehovet kan etterhvert bli vanskelig å dekke, spesielt innenfor pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i yrkesaktiv alder til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Det blir også flere innvandrere i Norge. I dag er rundt 750 000 av innbyggerne i Norge innvandrere. Dette tallet øker til 1,3 millioner i 2060, ifølge SSB sin befolkningsprognose – hovedalternativet (MMMM). Veksten blant innvandrere kommer ikke i de yngre aldersgruppene, men i aldersgruppene over 40 år. Også blant de aller eldste blir det flere innvandrere. I dag utgjør innvandrerne under 5 prosent av alle over 70 år i Norge, men i hovedalternativet øker denne andelen til 24 prosent i 2060. Det betyr at hver fjerde person som er 70 år eller mer i Norge vil være innvandrer i 2060.

Aldersgruppene 67 år og over øker mest fremover og prognosen viser at aldersgruppen over 90 år forventes å øke mest fremover.

Figur 18. Relativ befolkningsutvikling 2015-2040

Figuren over viser at aldersgruppen 90 år og over forventes å øke med 161 prosent fra 2015 til 2040. Spesielt fra rundt 2030 viser prognosen at kommunen vil få en kraftig økning i denne aldersgruppen.

Aldersgruppen 67-89 år forventes å øke med 51,9 prosent, mens aldersgruppen 0-15 år forventes redusert med 11,7 prosent.

Migrasjon

Det er rimelig å anta at migrasjonen (inn- og utvandring) til Norge fortsatt vil være betydelig de nærmeste årene, selv om innvandringen til Norge den siste tiden er redusert.

Mange innvandrergupper har lavere sysselsettingsandel enn den øvrige befolkningen. Hvordan innvandrere tas imot og integreres, påvirker kommuneøkonomien og det er viktig at innvandrere raskt blir integrert og tilegner seg kompetanse og ferdigheter for å komme i jobb.

Innvandring er også en mulighet til tilgang på arbeidskraft. Kommunen har gjennom sitt samfunnsansvar et særskilt ansvar for å tilrettelegge og sikre en god integrering.

Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv

I det langsiktige perspektivet er oversikt over investeringer som er vedtatt i gjeldende budsjett og økonomiplan samt nye innspill tatt inn. Innspillene gjelder både vedtak etter budsjettvedtaket høsten 2018, og innmeldte behov i forbindelse med den administrative prosessen som ble påbegynt før sommeren.

Dette er gjort for å ha en oversikt over fremtidige behov, som blant annet må vurderes i forbindelse med veksten i eldregruppene frem mot 2030. Oversikten gir et godt grunnlag for å vurdere

prioriteringer over en lengre periode enn den fireårige økonomiplanperioden.

Investeringsnivået kommunen legger seg på fremover er en av de kraftigste driverne for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. Den langsiktige horisonten er også nødvendig for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft, jf. bærekraftmodellen (KØB).

I perspektivet fram mot 2030 er årlige rammer til trafiksikkerhetstiltak, kommunale veier, kjøp av tomtegrunn, småinvesteringer 5+5 mill. kr og egenkapitaltilskudd til pensjonsordningen med 6 mill. kr er videreført.

I tillegg til innspillene ovenfor som strekker seg utover økonomiplanperioden har en i arbeidet med perspektivanalysen 2019 sett på investeringsbehov frem mot 2030. Økningen i antall eldre i befolkningen aktualiserer en dreining av ressursbruken mot disse gruppene i tiden fram mot 2030.

Prognosene viser at det vil være behov for nye sykehjemsplasser i perioden, anslagsvis 50 plasser i 2025 og ytterligere 50 plasser i 2030-2031. I analysen ønsker en å vurdere konsekvensen av bygging av to nye sykehjem i perioden. Det første med nytt sentralkjøkken inkludert til 250 mill. kr og det andre med 200 mill. kr. I finansieringen er det forutsatt et tilskuddsnivå på ca. 40 prosent, eller ca. 85 mill. kr for hvert av prosjektene.

I gjeldende økonomiplan er vedlikeholdsetterslepet på øvrig bygningsmasse utenom skolebygg omhandlet. Tar en høyde for oppgradering av bygningsmassen blir etterslepet på 1,25 mrd. kr. Det lagt til grunn 25 000 kr/m². I analysen har en forutsatt at det legges inn et årlig beløp på 65 mill. kr fra og med 2024 for å ivareta renovering/-oppgradering av øvrige bygg i perioden frem til 2030, tilsammen 455 mill. kr.

I tillegg er det lagt inn et udefinert beløp på 25 mill. kr årlig for andre investeringsbehov, samt 50 mill. kr årlig på selvkostområdet i perioden.

Innmeldte prosjekter som ikke er med i investeringsplanen.

I simuleringen er det innmeldte investeringsbehov og prosjekter som ikke er tatt med.

Innenfor helse og omsorg er det meldt inn flere prosjekter. Dette gjelder blant annet renovering/utbygging av gamle Selfors sykehjem. Hva som

skal gjøres med det gamle sykehjemmet avventes til det foreligger en beslutning i sykehussaken. Det meldt inn behov for renovering av Gruben sykehjem samt oppgradering diverse utstyr og inventar ved sykehjemmene, omsorgsboliger og bofelleskap mv.

I tillegg er behov for nye bofelleskap/ omsorgsboliger, jf. boligpolitisk plan ikke tatt inn med investeringsbeløp i perioden.

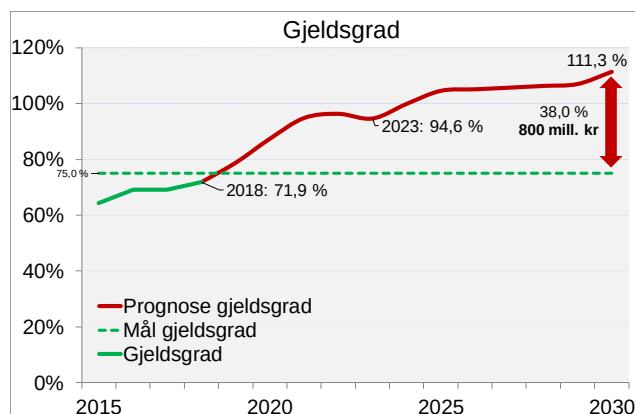
Innenfor tekniske tjenester er ny hovedplan vei, oppgradering uteanlegg skoler og barnehager, utbygging gatelys, uteområde Mjølanstranda og samlokalisering tekniske tjenester på Mjølan innmeldt uten å være tatt inn i planen.

Detaljert oversikt over innmeldte uprioriterte investeringsprosjekter fremgår av perspektivanalysen.

Flere av prosjektene mangler kostnadsanslag. Prosjektene som det er anslått beløp på, utgjør til sammen 359,4 mill. kr. Samlokaliseringen av tekniske tjenester utgjør alene 280 mill. kr. Med hensyn til kompensasjon for merverdiavgift, vil lånebehovet øke med ca. 290 mill. kr uten tilførsel av ytterligere egenkapital.

Med et økt låneopptak i perioden 2020-2030 i denne størrelsen vil gjeldsgraden i 2030 øke fra 111 til 124 prosent. Dette er 49 prosentpoeng over målet på 75 prosent, og tilsvarer over 1 mrd. kr.

Figur 19. Gjeldsgrad 2015-2030

Konsekvenser av investeringsplanen i et 30-års perspektiv

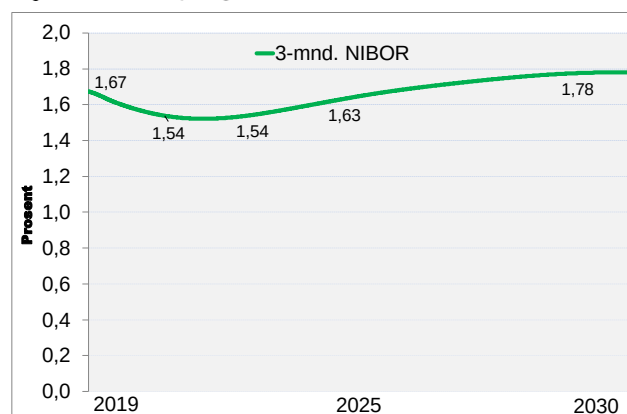
For å illustrere hva som kreves for å komme ned på en gjeldsgrad som tilsvarer 75 prosent av brutto driftsinntekter er det regnet på hvor mye årlige avdrag må økes med over en tidsperiode. Skal

målet nås i løpet av en 10-års periode må årlige avdrag økes med 43 mill. kr, eller ca. 22 mill. kr i en 20-års periode. Samtidig må ikke årlige låneopptak overstige ordinære avdrag, som i 2023 vil ligge på ca. 74 mill. kr. Det betyr et gjennomsnittlig investeringsnivå under 100 mill. kr i årene etter 2023. Investeringsbeløpet er inkludert selvfinansierende investeringer. Gjennomsnittet i planperioden 2020-2023 er over 340 mill. kr. Korrigert for flyplassen over 280 mill. kr.

Kommunalbanken utarbeider prognoser for renteutviklingen i 30-års perspektiv. Med utgangspunkt i prognosen for 3 mnd. NIBOR vil denne variere mellom 1,7 prosent i dag til 1,9 prosent i 2030. Dette indikerer en kommunal innlånsrente opp mot 2,5 prosent i det langsiktige perspektivet.

Dette rentenivået er det tatt høyde for ved beregningen av konsekvensene av investeringsnivået i perspektivanalysen.

Figur 20. Renteprognose 3 mnd Nibor 2018-2030.

Med forbehold om alt annet likt vil gjennomføringen av dette investeringsprogrammet frem til 2030 øke gjeldsgraden til i overkant av 111 prosent. I kroner utgjør dette ca. 800 mill. kr over målet for en gjeldsgrad på 75 prosent. I økt rente- og avdragsbelastning utgjør dette 48 mill. kr. Korrigert for lån til selvfinansierende prosjekt (VA) må nærmere halvparten av dette finansieres av frie inntekter, eller sagt på en annen måte, gjennom reduserte driftsrammer.

Tabell 29. Investeringsnivå 2018-2030

Mål gjeldsgrad 75 %	Gjeldsgrad	Avvik i prosent	Avvik i mill. kroner
Gjeldsgrad 2018	71,9 %	-3,1 %	-66,0
Gjeldsgrad 2023	94,6 %	19,6 %	431,0
Gjeldsgrad 2030	111,3 %	36,3 %	800,0

VEDLEGG

Vedlegg 1. Bevilgningsoversikt drift

	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Rammetilskudd	-719 750	-759 000	-789 100	-789 800	-792 000	-797 000
Inntekts- og formuesskatt	-662 666	-657 200	-693 100	-691 400	-691 200	-689 200
Eiendomsskatt	-89 645	-83 260	-80 760	-80 760	-80 760	-80 760
Andre generelle driftsinntekter	-120 131	-110 339	-94 370	-92 270	-89 370	-89 370
SUM GENERELLE DRIFTSINNTEKTER	-1 592 192	-1 609 799	-1 657 330	-1 654 230	-1 653 330	-1 656 330
Sum bevilgninger drift, netto	1 426 050	1 469 986	1 514 266	1 500 186	1 500 086	1 501 636
Avskrivninger	76 388	69 034	70 507	72 507	74 207	75 707
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	1 502 438	1 539 020	1 584 773	1 572 693	1 574 293	1 577 343
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-89 754	-70 779	-72 557	-81 537	-79 037	-78 987
Renteinntekter	-23 965	-24 470	-23 470	-22 470	-21 470	-20 470
Utbytter	-11 539	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-23 945	0	0	0	0	0
Renteutgifter	50 878	59 238	58 330	59 330	60 330	61 330
Avdrag på lån	58 227	58 228	63 728	68 728	72 728	73 728
NETTO FINANSUTGIFTER	49 656	82 996	88 588	95 588	101 588	104 588
Motpost avskrivninger	-76 387	-69 307	-70 507	-72 507	-74 207	-75 707
NETTO DRIFTSRESULTAT	-116 485	-57 090	-54 476	-58 456	-51 656	-50 106
Overføring til investering	63 779	49 631	49 631	49 631	49 631	49 631
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	11 750	4 073	7 339	4 539	2 039	-261
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	21 672	3 386	-2 494	4 286	-14	736
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV	71 919	57 090	54 476	58 456	51 656	50 106
NETTO DRIFTSRESULTAT	71 919	57 090	54 476	58 456	51 656	50 106
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 2. Bevilgningsoversikt investering

Bevilgningsoversikt - investering	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Investeringer i varige driftsmidler	277 951	555 050	727 575	339 800	156 750	93 750
Tilskudd til andres investeringer	15 450	4 260	6 830	11 150	25 470	2 090
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	7 810	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	301 210	565 310	740 405	356 950	188 220	101 840
Kompensasjon for merverdiavgift	-34 511	-53 770	-76 760	-54 060	-19 150	-6 550
Tilskudd fra andre	-66 168	-86 300	-14 798	-18 400	-2 400	-2 400
Salg av varige driftsmidler	-3 066	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Utdeling fra selskaper	-3 667	-1 200	-1 100	-1 000	-900	-800
Mottatt avdrag på utlån av egne midler	-5 712	-4 928	-4 928	-4 928	-4 928	-4 928
Bruk av lån	-125 400	-207 289	-297 591	-230 359	-104 539	-38 759
Sum investeringsinntekter	-238 525	-355 487	-397 177	-310 747	-133 917	-55 437
Videreutlån	66 657	60 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Bruk av lån til videreutlån	-66 657	-60 000	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000
Avdrag på lån til videreutlån	29 833	12 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-39 416	-18 457	-38 457	-38 457	-38 457	-38 457
Netto utgifter videreutlån	-9 583	-6 457	-14 457	-14 457	-14 457	-14 457
Overføring fra drift	-63 779	-55 871	-49 631	-49 631	-49 631	-49 631
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	10 781	5 345	13 345	13 345	13 345	13 345
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	-104	-152 840	-292 485	4 540	-3 560	4 340
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-53 103	-203 366	-328 771	-31 746	-39 846	-31 946
Fremført til inndecking i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 3. Hovedoversikt investeringer

Hovedoversikt investering	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	ØkPI 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-3 066	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-44 068	-86 300	-14 798	-18 400	-2 400	-2 400
Kompensasjon for merverdiavgift	-34 511	-53 770	-76 760	-54 060	-19 150	-6 550
Statlige overføringer	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer	-22 100	0	0	0	0	0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-3 667	-1 200	-1 100	-1 000	-900	-800
SUM INNTEKTER (L)	-107 413	-143 270	-94 658	-75 460	-24 450	-11 750
Utgifter						
Lønnsutgifter	4 852	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	1 045	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tj som inngår i kommunal tj.prod.	234 651	294 480	400 105	285 040	138 800	87 200
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tj.prod.	0	0	0	0	0	0
Overføringer	51 677	264 830	334 300	65 910	43 420	8 640
Renteutg og omkostninger	1 176	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
SUM UTGIFTER (M)	293 401	559 310	734 405	350 950	182 220	95 840
Finansieringstransaksjoner						
Avdrag på lån	29 833	12 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Utlån	66 657	60 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Kjøp av aksjer og andeler	7 810	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsetning til ubundne investeringsfond	22 827	16 640	9 140	9 040	8 940	8 840
Avsetninger til bundne investeringsfondfond	31 843	43 345	43 345	43 345	43 345	43 345
SUM FINANSIERINGSTRANSAKSJONER (N)	158 971	137 985	152 485	152 385	152 285	152 185
FINANSIERINGSBEHOV (O = M+N-L)	344 958	554 025	792 232	427 875	310 055	236 275
Finansiering						
Bruk av lån	-192 057	-267 289	-367 591	-300 359	-174 539	-108 759
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-45 128	-23 385	-43 385	-43 385	-43 385	-43 385
Overføringer fra driftsregnskapet	-63 779	-55 871	-49 631	-49 631	-49 631	-49 631
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-22 931	-169 480	-301 625	-4 500	-12 500	-4 500
Bruk av bundne fond	-21 062	-38 000	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000
SUM FINANSIERING (R)	-344 958	-554 025	-792 232	-427 875	-310 055	-236 275
UDEKKET/UDISPONERT (S = O-R)	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 4 Oversikt over gjeld og andre vesentlige forpliktelser

Tall i 1000 kr	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Langsiktig gjeld	2 320 323	2 458 944	2 689 482	2 846 983	2 874 539	2 835 340
Garantiforpliktelser	375 162	355 244	335 376	316 286	297 308	278 815

Vedlegg 5. Gebyrregulativ

Gebyrregulativ og priser for kommunale tjenester ligger på kommunens nettside:

https://www.rana.kommune.no/organisasjon/priser_gebyrer/Sider/side.aspx

Vedlegg 5.1 Vann- og Avløp

Det anbefales at vann- og avløpsgebyrer holdes uendret.

Tilknytningsgebyrer

Gjelder for alle kommunale vannverk (Mo, Storforshei, Røssvoll, Dalselv, Sør-Sjona/Utskarpen og Åga vannverk):

Tilknytningsgebyr vann: **12,78 kr pr m²**. Minste grunnlag for beregning = 100 m². Tilknytningsavgiften ved førstegangstilknytning skal under enhver omstendighet beregnes etter minimum 100 m² bruksareal for bolig og annen bebyggelse. Tilknytningsavgift betales ved tilbygg eller påbygg større enn 25 m² netto bruksareal, for bolig og annen bebyggelse.

Tilknytningsgebyr avløp: **17,00 kr pr m²**. Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for vann

Fastgebyr vann: **966 kr pr år.**

Gjelder for alle boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: **10,26 kr pr m³ vann** for de som har **vannmåler**.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ pr. m² bruksareal: **12,31 kr pr. m²**

Eks.: En bolig på 120m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (966 kr + 1 477 kr) = **2 443 kr eks. mva.**

(10,26 kr pr. m³ x 1,2 m³ x 120 m² = 1 477 kr + fastgebyr 966 kr = 2 443 kr)

Eiendom som ikke hovedsakelig benyttes til bolig skal betale den variable del av årsgebyret etter målt forbruk.

Ubebygde tomt skal betale samme fast del som for boenheter. Gjelder også hvis det står hus på tomta som er ubeboelig, slik at eiendommen er å betrakte som ubebygde tomt.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for avløp

Fastgebyr avløp: **1 015 kr pr år.** Gjelder for boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: **10,58 kr pr m³ avløp** for de som har **vannmåler**.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ pr. m² bruksareal: **12,70 kr pr m²**

Eks.: En bolig på 120m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (1 015 kr + 1 524 kr) = **2 539 kr eks. mva.**

(10,58 pr. m³ x 1,2 m³ x 120 m² = 1 524 kr + fastgebyr 1 015,- kr = 2 539kr)

Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Saksutredning

Målsettingen er at årsgebyrene skal være så forutsigbare som mulig for abonnentene og ikke variere sterkt fra år til år, selv om kommunen enkelte år får store investeringskostnader enten på nye vannanlegg eller på avløpssiden. Det er et mål at kommunen i løpet av planperioden skal bygge opp noe midler på fond. Dette gjør det enklere å legge inn et jevnere gebyrnivå, og unngå store endringer fra år til år.

Tabellene under viser en prognose for utvikling av selvkostområdene i perioden 2019-2023.

For 2020 viser prognosen at det budsjetteres med en avsetning på ca. **3,5 mill. kr** til selvkostfond vann og avsettes ca. **0,9 mill. kr** til selvkostfond avløp. Det anbefales at gebyrene utskrives for 2020 med samme sats som for 2019.

Eks.: For en enebolig på 120 m² vil dette ikke medføre at årsgebyrene endres:

Årsgebyr vann for en gjennomsnittsbolig holdes uendret på **2 443 kr** eks. mva.

Årsgebyr avløp for en gjennomsnittsbolig holdes uendret på **2 539 kr** eks. mva.

Tabell 30. Selvkostområde avløp: regnskap 2018 - prognose 2019-2023

Selvkostområde vann	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kalkylerente	2,37 %	2,3 %	2,1 %	2,1 %	2,2 %	3,0 %
Driftskostnader	16 636 021	18 714 000	18 800 000	19 477 000	20 060 000	20 390 000
Indirekte kostnader	1 009 463	990 000	923 000	946 000	969 000	993 000
Kapitalkostnader	13 741 512	16 800 000	16 500 000	17 200 000	18 100 000	19 000 000
Sum kostnader	31 386 996	36 504 000	36 223 000	37 623 000	39 129 000	40 383 000
Sum inntekter	32 211 661	39 000 000	39 700 000	39 700 000	39 700 000	39 700 000
Bruk eller avsetning til fond (-/+)	824 665	2 496 000	3 477 000	2 077 000	571 000	-683 000
Fond ved inngang til året (+)	-131 030	700 000	3 241 000	6 823 000	9 065 000	9 841 000
Renter	6 667	45 000	105 000	165 000	205 000	285 000
Fond 31.12 uten renter	693 635	3 196 000	6 718 000	8 900 000	9 636 000	9 158 000
Fond 31.12 med renter	700 302	3 241 000	6 823 000	9 065 000	9 841 000	9 443 000

Tabell 31. Selvkostområde vann: regnskap 2018 - prognose 2019-2023

Selvkostområde avløp	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kalkylerente	2,37 %	2,3 %	2,1 %	2,1 %	2,2 %	2,5 %
Driftskostnader	17 326 846	18 822 000	18 704 000	18 781 000	18 952 000	19 374 000
Indirekte kostnader	1 072 672	1 100 000	923 000	946 000	969 000	993 000
Kapitalkostnader	13 392 261	15 400 000	14 773 000	16 073 000	16 873 000	17 473 000
Sum kostnader	31 791 779	35 322 000	34 400 000	35 800 000	36 794 000	37 840 000
Sum inntekter	33 668 519	34 000 000	35 300 000	35 300 000	35 300 000	35 300 000
Bruk eller avsetning til fond (-/+)	1 876 740	-1 322 000	900 000	-500 000	-1 494 000	-2 540 000
Fond ved inngang til året (+)	6 827 690	8 888 000	7 755 000	8 827 000	8 507 000	7 183 000
Renter	184 056	189 000	172 000	180 000	170 000	148 000
Fond 31.12 uten renter	8 704 430	7 566 000	8 655 000	8 327 000	7 013 000	4 643 000
Fond 31.12 med renter	8 888 486	7 755 000	8 827 000	8 507 000	7 183 000	4 791 000

Vedlegg 5.2 Feie- og tilsynsavgift

Avgiften holdes uendret. Følgende satser for årlig feie- og tilsynsavgift er vedtatt for 2019 og foreslås blir videreført uendret.

Feie- og tilsynsavgift for skorsteiner <u>inntil</u> 2 etasjer:	462 kr
Feie- og tilsynsavgift for skorsteiner <u>over</u> 2 etasjer:	572 kr

I tillegg kommer mva.

Følgende satser er vedtatt for 2019 og foreslås videreført.

Feiing av større fyringsanlegg, (forretningsbygg o.l.):	1 005 kr
Serviceoppdrag feietjenesten (timepris):	771 kr
Fysisk plombering av ildsted:	1 315 kr
Feiing av sentralfyr / ildsted:	771 kr
Fresing av skorstein:	771 kr

I tillegg kommer mva.

Vedlegg 5.3. Gebyrregulativ areal og miljø

Endringer i forskriften fra 2019 til 2020 er markert med rødt.

§ 1 Gebyret omfatter

Gebyrene omfatter sakstyper som private planforslag, byggesak, oppmåling, dispensasjoner, tilsyn, kontroll mv.

Totalt omfatter gebyrene:

Saksbehandling, administrasjonskostnader knyttet til saken, nødvendige attester, dokumentkontroll, tilsyn, **kostnader for eByggeSak** og annet arbeid kommunen etter lov og forskrift skal utføre.

§ 15 Rabatter av basisgebyret/gebyrene

A Søknad uten mangler

Levering av komplett søknad som er klar til behandling første gang, gir vi 10 prosent rabatt.

Dette forutsetter at grunnlaget for situasjonsplan er levert via kommunens e-torg.

KAP. 2 PRIVATE PLANFORSLAG

2.3 REGULERINGSPLAN, PBL §§ 12-3 og 12-11			
		2020	2019
2.3.2	Tillegg etter bygningsareal pr m ² for de første 5000 m ²	21	20
2.3.3	Tillegg etter bygningsareal pr m ² over 5.000 m ²	10	10
2.3.4	Tillegg for regulert friareal eller grønnstruktur eller bruk og vern av sjø og vassdrag som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning) uten at det gjenskaffes nytt fullgodt erstatningsareal innenfor planområdet. Pr. m ²	104	100
2.3.5	Tillegg for friluftsareal, naturområde, grønnstruktur, sjøareal eller uregulert areal i LNFR som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning). Pr. m ² .	2	2
2.3.6	Tillegg for planforslag i strid med overordnet plan: 50 % av gebyrene i 2.3.1-2.3.5		
2.3.7	Tillegg for behandling av KU for planforslag i samsvar med overordnet plan: 25 % av gebyrene i 2.3.1-2.3.5		

2.3.8	Dersom reguleringsplanen omfatter et helt kvartal eller et område som på tilsvarende måte utgjør en helhet, reduseres gebyret med 25 %.		
2.3.9	Tillegg for planforslag som pga. mangler ved prosess eller planmateriale, herunder ukorrekt teknisk format, - medfører ekstraarbeid med plantegning, omarbeiding og prosessrelatert behandling frem til offentlig ettersyn. Jf PBL § 12-3 og § 12-8: Gebyret fastsettes for medgått tid/oppgaver jf. jf. Kap. 1: Alminnelige bestemmelser § 14		

Beregning av bygningsareal I 2.3 OG 2.4:

Eksisterende bebyggelse som skal bestå og som endrer formål og/eller får økt utnyttelsesgrad skal medregnes, **men kun med det som endres/økes.**

Der det i planen er oppgitt maks BRA legges dette til grunn for beregningen. I øvrige planer regnes arealet ut fra tillatt % BYA multiplisert med antall etasjer planen åpner for i de ulike områdene. **For industri og verkstedbebyggelse i en etasje uten innvendig inndeling i plan, regnes kun én etasje uansett høyde.**

2.4 MINDRE ENDRINGER I REGULERINGSPLAN, PBL §§ 12-14			
		2020	2019
2.4.2	Tillegg etter byggningsareal pr m2	20	20
2.4.3	Tillegg for regulert friareal eller grønnstruktur eller bruk og vern av sjø og vassdrag som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning) uten at det gjenskaffes nytt fullgodt erstatningsareal innenfor planområdet. Pr. m2	104	100

KAP. 3 BYGGE- OG DELESAKER

3.1.1 ANDRE TILTAK PÅ BOLIG OG FRITIDSEIENDOM			
	Basisgebyr	2020	2019
a	Fasadeendring/vindusskift, mindre bærende konstruksjoner og terrasser.	3 100	3 000
l	Pbl § 31-2, 4. ledd fravik fra gjeldende teknisk forskrift (TEK) for eksisterende byggverk. Pr. fravik	12 400	12 000

3.10. DISPENSASJONSSØKNADER			
g	Fra gjeldende teknisk forskrift (TEK) . Pr. kapittel/fagområde.	12 400	12 000

KAP. 6 PRISLISTE FOR ANDRE TJENESTER

6.4.1.3 Digitale kartdata	
	Pris for digitale kartdata beregnes etter Statens kartverks priskalkulator for digitale kartdata. Link til kalkulatoren er: http://www.kartverket.no/Kart/Geodatasamarbeid/Geovekst/Salg-av-Geovekst-data/ Data leveres via selvbetjente nettportaler . I særlige tilfeller kan kommunen levere data. Det beregnes da ekspedisjonsgebyr i tillegg til datapris iht. priskalkulatoren.
6.4.1.4 Digitale flybilder (ortofoto)	
	Pris for digitale flybilder (ortofoto) beregnes etter Statens kartverks priskalkulator for digitale kartdata. Link: http://www.kartverket.no/Kart/Geodatasamarbeid/Geovekst/Salg-av-Geovekst-data/ Data leveres via selvbetjente nettportaler . I særlige tilfeller kan kommunen levere data. Det beregnes da ekspedisjonsgebyr i tillegg til datapris iht. priskalkulatoren.
6.4.1.6 Situasjonsskart og naboliste/nabovarsel	
	Situasjonsskart og naboliste/nabovarsel leveres via selvbetjente nettportaler. Forhandleren betaler produktpris til kommunen og bestemmer selv sluttprisen ut i markedet. Ved leveranser på andre måter beregnes kostnaden etter medgått tid i tillegg til kommunens produktpris.

Vedlegg 5.4 Gebyrer for husholdnings- og fritidsrenovasjon og kommunal septik tømning i 2020

Etter konkursen i RenoNorden AS har kostnaden på innhenting av husholdningsavfall økt med ca. 11 mill. per år. Gebyret har økt betydelig de siste 2 årene på grunn av konkursen, i 2020 vil det bli gjennomført kostnadsbesparende tiltak som gjør at husholdningsrenovasjonsgebyret ikke blir økt i 2020.

Septikgebyr vil ha ingen endring i 2020 for tømning av tanker inntil 4 m³ og for alle tanker over 4 m³.

Fritidsrenovasjonsgebyr vil ha ingen endring i 2020.

NB! Alle gebyrer er INKLUSIVE MVA.

HUSHOLDNINGSRENOVASJON 2020

Renovasjonsgebyr, 140 liter standardvolum:	kr. 4.908,- /ab
Rabatt for 80 liters beholder:	20 prosent
Tillegg for 190 liters beholder:	30 prosent
Rabatt for deling av beholder < 1000 liter:	5 prosent
Rabatt for levering til fellescontainer >2 m ³ :	10 prosent
Rabatt for heimekompostering:	20 prosent
Tillegg for tilbakesetting inntil 20 meter	kr. 501,- pr.
Tillegg for egen papirdunk uten deling	kr. 328,- pr.

FRITIDSRENOVASJON 2020: (fellesdunk/container på samle plass)

Fritidsbolig nr. 1 **919,- pr år**

Fritidsbolig ut over 1: 50% rabatt på fullt gebyr pr. ekstra enhet.

Fritidsbolig med egen dunk:

(Gebyr tilsvarende standard husholdningsabonnement): **4.908,- pr. år.**

PS! Egen dunk forutsetter at fritidsboligen ligger i et område med dunkbasert husholdningsrenovasjon)

SEPTIKGEBYRER 2020: (tømning annet hvert år)

Alle boenheter tilknyttet inntil 4 m ³ tank:	kr. 1.894,-/tøm.
Septikgebyr, stortanker:	kr. 388,-/m³
Tillegg for traktortømning	kr. 1.750,- /tank

Forslag til vedtak:

Kommunestyret godkjenner husholdningsrenovasjons-, fritidsrenovasjons- og septikgebyr for 2020.

Vedlegg 5.6 Eiendomsskatt 2020

Følgende vedtak er fattet med hjemmel i Eiendomsskattelovens bestemmelser:

1) Eiendomsskatt, Eskl. § 2

- a) Det skal utskrives eiendomsskatt i Rana kommune.

2) Avgrensing av utskrivingen (eiendomsskatteområdet), Eskl. §§ 3 og 4

Eiendomsskatt skal utskrives etter alternativet i Eskl. § 3 f)

- a) På klart avgrensede områder helt eller delvis utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang, jf. Eskl. § 3 b), jf. vedlegg 1, 2 og 3.
- b) På næringsseiendom, kraftverk, kraftnett i hele kommunen, jf. Eskl. § 3 d)
- c) Det utskrives skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk og bruk, jf. annet ledd i overgangsregel til Eskl. §§ 3 og 4.
- d) Det utskrives skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med to syvendedel i 2019, jf. første ledd i overgangsregel til Eskl. §§ 3 og 4.

3) Satser og regler for utskrivingen, Eskl. § 10

- a) Den generelle eiendomsskattesatsen settes til 7 promille, jf. Eskl. § 11
- b) Eiendomsskattesatsen for bolig og fritidseiendommer settes til 2 promille jf. Eskl. § 12 a)
- c) Skattegrunnlaget for bolig og fritidseiendommer skal ha et obligatorisk reduksjonsfradrag på 30 % dvs. verdien multiplisert med 0,7, jf. Eskl. § 8 A-2 (1).
- d) Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget er 7 promille, jf. første ledd i overgangsregel til Eskl. §§ 3 og 4.
- e) Bunnfradraget fastsettes til 300.000 kr pr. boenhet på boligeiendommer jf. Eskl. § 11 2. ledd. Følgende vilkår settes for bunnfradrag:
 - I. Boenheter til bolig på bolig-, nærings-, og landbrukseiendom skal, inneholde kjøkkenløsning, bad og toalett innenfor hoveddel, - være godkjent etter plan og bygningsloven, og - være ført i matrikkelen før bunnfradrag gis.
 - II. Bunnfradrag skal også gis fritidseiendom som ikke har godkjent boenhet, og –andre eiendommer som benyttes til fritidsbolig.
- f) Eiendomsskattene skal betales i tråd med vedtak i K.sak 30/19 med forfall sammen med øvrige kommunale avgifter, jf. Eskl. § 25
- g) Takster vedtas av sakkyndig nemnd med sakkyndig klagenemnd som klageorgan jf. Eskl. § 8 A-3 (4) og Eskl. §§ 19 og 20.

4) Fritak for eiendomsskatt, Eskl. § 5 og § 7

a) Vedtaksmyndighet

- (1) Eiendomsskattekontoret avgjør om eiendom faller inn under bestemmelsene i Eskl. § 5, eller kommunestyrets generelle eiendomsskattevedtak om fritak etter § 7 jf. Eskl. § 14
- (2) Ved klage avgjør sakkyndig ankenemnd klagen jf. Eskl. § 20.

b) Fritak Eskl. § 5 – obligatoriske fritak.

Loven angir her eiendommer som skal ha fritak eier og hva eiendommene benyttes til.

c) Fritak Eskl. § 7 – frivillige fritak.

Frivillige unntak etter Eskl. § 7 gis så langt dette ikke strider mot lov og forskrift for eiendommer som fyller følgende kriterier:

- (1) Eiendommer eid av fylkeskommunen og som benyttes til skole, helse ol. samfunnsoppgaver.
- (2) Eiendommer som er fredet av riksantikvaren.
- (3) Eiendommer som brukes til barnehage.
- (4) Eiendommer som tilhører frivillige lag/foreninger/organisasjoner med samfunnsnyttig formål der eiendommen brukes i henhold til laget/foreningens/organisasjonens formål.
- (5) Eiendommer som tilhører religiøse organisasjoner og ikke er bolig eller drives i næring. Bolig som eies av organisasjonen og benyttes til bolig for organisasjonens religiøse ledere, skal likevel være unntatt.
- (6) Eiendommer som eies av menighetsrådene eller kirkelig fellelsråd og ikke er bolig eller drives i næring. Prestebolig(er) skal likevel være unntatt.
- (7) Eiendommer som er felles private veier, regulerte lekeplasser, grøntarealer og friområder.

5) Alminnelig taksering utsettes

6) Gjeldene takster benyttes i 2020. Kommunestyret kan i sammenheng med budsjett 2021 vedta at eiendomsskattetakstene skal stå urørt i årene 2021, 2022 og 2023

Vedlegg 6. Utgiftsutjevning 2020

A	B	C	D	E	F	G
Utgiftsutjevning	Vekt 2020	Antall Rana	Utgiftsbehovs indeks	+ / - utjevning	Andel utgiftsbehov	Endring fra 2019
		26 284	Lands- gjennomsnitt = 1	(1000 kr)	‰	(1000 kr)
0-1 år	0,0056	486	0,8847	-931	4,3500	-154
2-5 år	0,1374	1 056	0,8886	-22 063	4,3691	-2 087
6-15 år	0,2615	3 077	0,9748	-9 506	4,7928	-1 671
16-22 år	0,0233	2 306	1,0270	908	5,0498	-808
23-66 år	0,1053	14 792	0,9780	-3 345	4,8084	342
67-79 år	0,0565	3 218	1,1120	9 122	5,4675	1 104
80-89 år	0,0772	1 071	1,1859	20 690	5,8310	-128
over 90 år	0,0389	278	1,2518	14 121	6,1551	3 358
Basistillegg	0,0161	1	0,4385	-13 031	2,1558	3 269
Sone	0,0102	119 869	1,1838	2 702	5,8204	-313
Nabo	0,0102	45 264	0,9728	-399	4,7833	150
Landbrukskriterium	0,0021	0,0036	0,7398	-788	3,6376	-11
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,0070	200	0,7911	-2 108	3,8895	115
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0084	352	0,4693	-6 426	2,3073	135
Dødlighet	0,0458	199	1,0061	403	4,9468	-923
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,0177	590	1,0285	727	5,0570	-502
Lavinntekt	0,0111	690	0,5075	-7 879	2,4955	-462
Uføre 18-49 år	0,0065	573	1,0805	755	5,3128	271
Opphopningsindeks	0,0096	0	0,3114	-9 528	1,5311	-638
Aleneboende 30 - 66 år	0,0195	2 186	0,9343	-1 847	4,5937	262
PU over 16 år	0,0491	115	1,2037	14 416	5,9184	5 786
Ikke-gifte 67 år og over	0,0458	2 032	1,1537	10 148	5,6727	814
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0168	188	0,9695	-739	4,7668	1 288
Innbyggere med høyere utdanning	0,0184	5 408	0,7898	-5 574	3,8835	-59
	1,0000		0,99294	-10 171	4,8821	9 137

Andel av befolkningen 4,9168 ‰

Andel utgiftsbehovsindeks 4,8821 ‰

Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger 2020:

Rana 54 452

Landet 54 839

Vedlegg 7. Befolkning

Befolkning plansoner 2000 – 2018 (skolekretser)

	2000	Andel i % 2000	2014	2015	2016	2017	2018	Andel i % 2018	Endring 2017-2018	Endring 2000-2018	Endring i %
Lyngheim	5 945	23,5 %	6 805	6 801	6 905	7 052	7 162	27,2 %	110	1 217	20,5 %
Gruben	5 317	21,0 %	5 225	5 249	5 283	5 357	5 283	20,1 %	-74	-34	-0,6 %
Båsmoen	2 800	11,1 %	2 805	2 751	2 791	2 814	2 782	10,6 %	-32	-18	-0,6 %
Ytteren	2 568	10,2 %	2 468	2 437	2 411	2 357	2 389	9,1 %	32	-179	-7,0 %
Selfors	2 204	8,7 %	2 267	2 247	2 204	2 194	2 187	8,3 %	-7	-17	-0,8 %
Hauknes	1 851	7,3 %	2 145	2 171	2 172	2 161	2 172	8,3 %	11	321	17,3 %
Storforshei	1 205	4,8 %	1 150	1 155	1 151	1 113	1 137	4,3 %	24	-68	-5,6 %
Skonseng	1 143	4,5 %	1 096	1 099	1 082	1 073	1 096	4,2 %	23	-47	-4,1 %
Utskarpen	927	3,7 %	813	816	798	821	818	3,1 %	-3	-109	-11,8 %
Dalsgrenda	819	3,2 %	767	764	758	750	748	2,8 %	-2	-71	-8,7 %
Alteren	499	2,0 %	537	549	546	538	541	2,1 %	3	42	8,4 %
	25 278	100 %	26 078	26 039	26 101	26 230	26 315	100 %	85	1 037	4,10 %

Statistikk 2000 - 2018

	2000	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Folkemengde 31.12	25 278	25 282	25 499	25 652	25 752	25 943	26 078	26 039	26 101	26 230	26 315
Fødte	310	291	277	276	281	260	249	232	260	241	250
Døde	231	253	208	238	262	235	206	216	249	211	230
Ekstern innflytting	745	666	754	781	817	846	778	835	870	792	753
Ekstern utflytting	800	705	616	666	737	675	685	790	754	742	728
0-1 år	645	580	574	563	555	543	516	511	502	496	516
2-5 år	1 458	1 143	1 172	1 204	1 232	1 207	1 207	1 162	1 091	1 111	1 065
6-15 år	3 382	3 343	3 337	3 249	3 148	3 111	3 075	3 070	3 067	3 095	3 088
16-22 år	2 015	2 387	2 443	2 468	2 542	2 582	2 556	2 550	2 492	2 442	2 347
23-66 år	14 330	14 182	14 233	14 322	14 394	14 498	14 574	14 522	14 616	14 684	14 800
67-79 år	2 434	2 407	2 461	2 561	2 594	2 733	2 880	2 960	3 041	3 096	3 160
80-89 år	905	1 031	1 053	1 054	1 056	1 034	1 032	1 024	1 048	1 056	1 069
90 +	109	209	226	231	231	235	238	240	244	250	270

Befolkningsprognose 2018-2029

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Folkemengde 31.12	26 360	26 414	26 469	26 521	26 566	26 612	26 653	26 690	26 720	26 746	26 771
Fødte	253	255	256	256	255	254	253	251	250	248	246
Døde	223	225	229	234	234	238	240	245	247	247	253
Ekstern innflytting	751	748	746	743	740	737	734	733	731	729	727
Ekstern utflytting	726	724	721	718	715	712	710	708	706	704	702
0-1 år	504	507	512	515	516	515	514	511	509	505	502
2-5 år	1 063	1 070	1 048	1 067	1 059	1 064	1 069	1 070	1 069	1 066	1 062
6-15 år	3 057	3 021	3 021	2 978	2 964	2 936	2 877	2 839	2 824	2 802	2 793
16-22 år	2 299	2 254	2 205	2 186	2 174	2 186	2 210	2 210	2 200	2 201	2 184
23-66 år	14 854	14 852	14 842	14 818	14 778	14 729	14 702	14 659	14 636	14 571	14 523
67-79 år	3 210	3 317	3 402	3 476	3 545	3 559	3 583	3 615	3 605	3 662	3 697
80-89 år	1 105	1 115	1 149	1 170	1 220	1 316	1 381	1 451	1 532	1 587	1 644
90 +	267	277	288	311	311	307	318	333	346	351	367

Vedlegg 8. Eiendomsskatt og skattebelastning (satser 2019)

Sum takst 2019	Sum bunnfradrag 2019	Sum grunnlag 2019	E-skatt bolig 2019	avtaler	boenheter	Merkand	
11 809 242 200	3 166 200 000	8 643 042 200	17 286 084	7 222	10 554	Etter redusert skattenivå 70 %	
16 870 346 000	3 166 200 000	13 704 146 000	27 408 292	7 222	10 554	Før redusert skattenivå	

Bunnfradrag	0	50 000	100 000	200 000	300 000	400 000	500 000	600 000	700 000	800 000	900 000	1 000 000
Promille												
2,0	23,62	22,56	21,51	19,40	17,29	15,18	13,06	10,95	8,84	6,73	4,62	2,51
Skatt pr boenhet	2238	2138	2038	1838	1638	1438	1238	1038	838	638	438	238
2,5	29,52	28,20	26,88	24,25	21,61	18,97	16,33	13,69	11,05	8,42	5,78	3,14
Skatt pr boenhet	2797	2672	2547	2297	2047	1797	1547	1297	1047	797	547	297
3,0	35,43	33,84	32,26	29,10	25,93	22,76	19,60	16,43	13,26	10,10	6,93	3,77
Skatt pr boenhet	3357	3207	3057	2757	2457	2157	1857	1557	1257	957	657	357
3,5	41,33	39,49	37,64	33,94	30,25	26,56	22,86	19,17	15,48	11,78	8,09	4,39
Skatt pr boenhet	3916	3741	3566	3216	2866	2516	2166	1816	1466	1116	766	416
4,0	47,24	45,13	43,02	38,79	34,57	30,35	26,13	21,91	17,69	13,46	9,24	5,02
Skatt pr boenhet	4476	4276	4076	3676	3276	2876	2476	2076	1676	1276	876	476
4,5	53,14	50,77	48,39	43,64	38,89	34,14	29,40	24,65	19,90	15,15	10,40	5,65
Skatt pr boenhet	5035	4810	4585	4135	3685	3235	2785	2335	1885	1435	985	535
5,0	59,05	56,41	53,77	48,49	43,22	37,94	32,66	27,38	22,11	16,83	11,55	6,28
Skatt pr boenhet	5595	5345	5095	4595	4095	3595	3095	2595	2095	1595	1095	595
5,5	64,95	62,05	59,15	53,34	47,54	41,73	35,93	30,12	24,32	18,51	12,71	6,90
Skatt pr boenhet	6154	5879	5604	5054	4504	3954	3404	2854	2304	1754	1204	654
6,0	70,86	67,69	64,52	58,19	51,86	45,53	39,19	32,86	26,53	20,20	13,86	7,53
Skatt pr boenhet	6714	6414	6114	5514	4914	4314	3714	3114	2514	1914	1314	714
6,5	76,76	73,33	69,90	63,04	56,18	49,32	42,46	35,60	28,74	21,88	15,02	8,16
Skatt pr boenhet	7273	6948	6623	5973	5323	4673	4023	3373	2723	2073	1423	773
7,0	82,66	78,97	75,28	67,89	60,50	53,11	45,73	38,34	30,95	23,56	16,17	8,79
Skatt pr boenhet	7833	7483	7133	6433	5733	5033	4333	3633	2933	2233	1533	833

Figur- og tabelloversikt

Figur 1.	Politisk struktur	8
Figur 2.	Overordnet administrativ struktur (nivå 1).....	8
Figur 3.	Illustrasjon over plan- og styringssystemet.....	9
Figur 4.	FNs bærekraftsmål	10
Figur 5.	Kommunetrappa	22
Figur 6.	Handlefrihet.....	24
Figur 7.	Gjeldsgrad	24
Figur 8.	Bærekrafts trappa	26
Figur 9.	Usikre finansinntekter	27
Figur 10.	Styringsrente 2013-2019 prognose 2023	44
Figur 11.	Gjeldsgrad.....	44
Figur 12.	Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akk. tall	45
Figur 13.	Rente- og avdragsutvikling	46
Figur 14.	Utvikling fondsmidler	46
Figur 15.	Utvikling disposisjonsfond.....	46
Figur 16.	Utvikling premieavvik og amortisering premieavvik ...	48
Figur 17.	Investeringer vann og avløp 2008-2018.....	72
Figur 18.	Prognose personer over 67 år.....	80
Figur 19.	Relativ befolkningsutvikling 2015-2040	81
Figur 20.	Gjeldsgrad 2015-2030	82
Figur 21.	Renteprognose 3 mnd Nibor 2018-2030.....	82

Tabell 1.	Tilskudd 2020	14
Tabell 2.	Utvalgte styringsparametere samfunn	17
Tabell 3.	Årsverk pr. sektor	18
Tabell 4.	Handlingsplan –arbeidsgiverstrategi.....	20
Tabell 5.	Utvalgte styringsparametere medarbeidere og org.....	20
Tabell 6.	Kommunebarometeret 2017-2019	21
Tabell 7.	Ressursbruk 2018 (korr. for utgiftsbehov).....	21
Tabell 8.	Måloppnåelse.....	25
Tabell 9.	Utvalgte styringsparametere økonomi.....	25
Tabell 10.	Grovskisse over vedl. etterslep og oppgr. bygg	27
Tabell 11.	Frie inntekter 2019-2023	29
Tabell 12.	Eiendomsskatt 2016-2020.....	30
Tabell 13.	Demografiske rammer.....	33
Tabell 14.	Bærekraftindikatorer	34
Tabell 15.	Økonomiske drivere 2020-2023	34
Tabell 16.	Økonomisk oversikt drift.....	36
Tabell 17.	Finansiering av investeringer	38
Tabell 18.	Selvfin. inv. og inv. finansiert av fond/egenkapital.....	38
Tabell 19.	Investeringer finansiert av lån	39
Tabell 20.	Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akk. tall	45
Tabell 21.	Endring rammer finans.....	45
Tabell 22.	Konsesjonskraft.....	46
Tabell 23.	Endring pensjonskostnader 2020-2023	47
Tabell 24.	Utvikling driftsrammer.....	49
Tabell 25.	Endring driftsrammer tjenesteproduksjon.....	49
Tabell 26.	Realendringer budsjett 2019.....	52
Tabell 27.	Rammereduksjoner 2020-2023.....	53
Tabell 28.	Befolkningsprognose 2019-2040	80
Tabell 29.	Investeringsnivå 2018-2030	82
Tabell 30.	Selvkostområde avløp: 2018 - prognose 2019-2023	87
Tabell 31.	Selvkostområde vann: 2018 - prognose 2019-2023.	87

Velkommen til Rana kommune

Nyheter og kunngjøringer

Frister Høringer Nyheter Offentlig ettersyn
Pressemeldinger Sosiale medier

Selvbetjening / Kontakt oss

Beredskap Foreningsregister Gebyrer Kart
Ledige stillinger Postlister Profilhåndbok
Skjema Vakttelefoner

Barn, familie og skole

Barnehage Barnevern Familietjenesten
Helseyskepleier Jordmor Logopedtjenesten PPT
SFO Skole Skolerute SLT Trygg oppvekst
Voksenopplæring

Kultur, idrett og fritid

Moheia Bad/fritidspark Kino Bibliotek
Kulturskole Idrett Fritidsavdeling Friluftsliv
Priser Tur/skiløyper Tilskuddsmidler

Helse og sosial

Fastlege Flyktninger Folkehelse
Funksjonshemmede Fysioterapi Kriesesenter
Legevakt Psykisk helse Rehabilitering Rus
Økonomisk hjelp

Omsorg

Omsorgskontor/tildelingskontor Botilbud
Demensteam Helsetjenester i hjemmet Hjelp i
hjemmet Kreftomsorg Møteplasser
Sykehjem

Bolig og eiendom

Botilbud Bostøtte Byggesak Drikkevann
Gravemelding Kart Planbestemmelser
Reguleringsplaner Situasjonkart Startlån
Vannmåler

Brann og feiing

Nød alarmering 110 Akutt forurensning
Beredskap Branntilsyn Feiling og tilsyn Kurs
og kompetanse Restverdiredning.

Vei og trafikk

Gravemelding Motorferdsel i utmark
Parkering Tilskudd private veier
Trafikksikkerhet Veivedlikehold

Natur, miljø og avfall

Forurensning Klima Motorferdsel i utmark
Ranfjorden Ranelva HAF Renovasjon

Skatt og kommunale krav

A-ordningen Arbeidsgiverkontroll e-faktura/
Autogiro Eiendomsskatt Endring av
skattekort/kontonr Skatte/MVA-attest

Næring, Jordbruk, skogbruk, utmark

Bevillinger Erstatning Jakt/fiske
Jegerprøven Konsesjon Kraft
Næringsutvikling Skogfond Snarefangst
Tilskudd Vilt påkjørsel

Politikk og administrasjon

**Politisk representasjon,
Møteplan og saksdokumenter**

Postlister og arkiv

Fakta om Rana

Jobb i Rana kommune

Innkjøp, Priser og gebyrer
Organisasjon Beredskap

Valg
Møter på nett - Innbyggerinitiativ

Enheter og ansatte

Planer, budsjett og regnskap

Profilhåndbok